

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARİHİ KENT ALANLARINDA
SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMEYE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ:
LEFKOŞA, ARABAHMET ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erman BERKAY

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

OCAK 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARİHİ KENT ALANLARINDA
SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMEYE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ:
LEFKOŞA, ARABAHMET ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Erman BERKAY
502111166**

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Dilek YILDIZ

OCAK 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111166 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Erman BERKAY**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**TARİHİ KENT ALANLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMEYE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: LEFKOŞA, ARABAHMET ÖRNEĞİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Yrd. Doç. Dr. Dilek YILDIZ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Nezh AYIRAN
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Teslim Tarihi : **16 Aralık 2013**
Savunma Tarihi : **20 Ocak 2014**

Aileme,

ÖNSÖZ

Bu çalışma İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı'nda tamamlanan bir yüksek lisans tezidir. Bu araştırmada Kuzey Kıbrıs'ın Lefkoşa şehrinde konumlanan Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilir gelişmesini sağlamak için bir model önerilmiştir. Bu araştırmanın Kıbrıs'ın diğer tarihi alanlarının sürdürülebilir gelişmesi için de bir örnek teşkil etmesini umut ediyorum.

Çalışmamda yoğun emeği olan ve bitmek bilmeyen sorularıma hiç bıkmadan cevap veren hocam Yrd. Doç. Dr. Dilek YILDIZ'a ve her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık 2013

Erman Berkay
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xv
ÖZET	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Oluşumuna Yön Veren Süreçler	1
1.2 Araştırmanın Problemi ve Amaçları	2
1.3 Araştırmanın Önemi ve Katkıları.....	3
1.4 Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi ve Yöntemi	5
1.5 Bölüm Sonucu	6
2. KAVRAMLAR ÜZERİNDEN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME	7
2.1 Sürdürülebilirlik	7
2.2 Sürdürülebilir Gelişme	8
2.3 Sürdürülebilirliği Etkileyen Faktörler	10
2.3.1 Toplumsal/kültürel değişme	10
2.3.2 Çevresel değişme.....	12
2.3.3 Toplumsal/kültürel ve çevresel değişmenin sürdürülebilirliğe olan etkisi.....	14
2.4 Tarihi Kent ve Konut Alanlarında Sürdürülebilir Gelişme.....	15
2.4.1 Bölünmüş kentlerde tarihi konut alanları ve sürdürülebilir gelişme.....	17
2.4.1.1 Fiziksel/çevresel değişkenler	20
2.4.1.2 Sosyo-kültürel değişkenler.....	22
2.4.1.3 Ekonomik değişkenler.....	25
2.4.1.4 Yönetimsel/organizasyonel boyut.....	26
2.5 Sürdürülebilir Gelişim Stratejileri ve Planlama	29
2.5.1 Sürdürülebilir gelişim stratejilerinin hedefleri	30
2.5.1.1 Yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımlar	31
2.5.1.2 Sürdürülebilir strateji gelişiminde kamusallığın rolü	33
2.6 Sürdürülebilir Gelişme Üzerine Avrupa'dan Örnekler	34
2.7 Bölüm Sonucu	36
3. ALAN ÇALIŞMASI: LEFKOŞA, ARABAMET ÖRNEĞİ.....	37
3.1 Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'nin Seçilme Nedenleri	37
3.2 Kıbrıs'ın Tarihsel Gelişimine Bir Bakış.....	38
3.2.1 Arabahmet Bölgesi'nin tarihsel gelişimi	39
3.3 Araştırma Soruları ve Yöntemi.....	42
3.4 Arabahmet Bölgesi'nin Görsel/Fiziksel Değerlendirilmesi	46
3.5 Arabahmet Bölgesi'nde Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesi	46
3.5.1 Fiziksel değişkenlerin değerlendirilmesi	47
3.5.2 Sosyo-kültürel değişkenlerin değerlendirilmesi	52
3.5.3 Ekonomik değişkenlerin değerlendirilmesi	56
3.5.4 Arabahmet Bölgesi'nde genel sürdürülebilirlik değerlendirilmesi	58

3.6 1974-2013 Yılları Arası Lefkoşa-Arabahmet Bölgesi'ne Uygulanan Stratejik Planlama Çalışmaları	59
3.6.1 Göç politikası	60
3.6.2 Arabahmet rehabilitasyon projesi	61
3.6.2.1 Geçiş evi politikası	62
3.6.2.2 Sokak cepheleri politikası	64
3.6.2.3 Kamu-özel ortaklık politikası	66
3.6.2.4 Arabahmet geliştirme şirketi politikası	68
3.6.2.5 2006-2013 politikası	69
3.7 Sürdürülebilir Gelişmeye Yönelik Bir Model Önerisi: Lefkoşa, Arabahmet Örneği	70
3.7.1 Sürdürülebilir finansman	72
3.7.1.1 Kültür pazarlama ortamı	74
3.7.1.2 Bütçe transfer modeli	76
3.7.2 Sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri	77
3.7.2.1 Karar-verme süreçlerine katılım ortamı	78
3.7.2.2 Denetleme yönetim modeli	79
3.7.2.3 Diğer planlama ve uygulama süreçleri	82
3.7.3 Sürdürülebilir kültür farkındalığı	83
3.7.3.1 Çevresel farkındalık: iletişim ve eğitim modeli	84
3.7.4 Sürdürülebilir kullanım ortamı	88
3.8 Bölüm Sonucu	91
4. SONUÇ	93
KAYNAKLAR	97
EKLER	103
ÖZGEÇMİŞ	133

KISALTMALAR

OICC	: Organization of Islamic Capitals and Cities
UNCHS	: United Nations Centre for Human Settlements
UNDP	: United Nations Development Programme
UNOPS	: United Nations Office for Project Services
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
USIAD	: United States Agency for International Development

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 3.1 : Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değişkenleri.....	44
Çizelge 3.2 : Kişisel bilgilerin değerlendirilmesi	45
Çizelge C.1 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-1 (Anon, 2003).....	130
Çizelge C.2 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-2 (Anon, 2003).....	131
Çizelge C.3 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-3 (Anon, 2003).....	132

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Sürdürülebilirliği etkileyen faktörler (Wilson ve diğ, 2007)	27
Şekil 2.2 : Sürdürülebilir gelişme için yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımın şematik gösterimi (Cronin & Guthrie, 2011)	32
Şekil 3.1 : Kıbrıs haritası ve Arabahmet Bölgesi'nin konumu	37
Şekil 3.2 : İngiliz Dönemi karakteristiği (sarı taş, balkon, süs ve bezemeler)	40
Şekil 3.3 : Arabahmet Bölgesi'nin birçok tarihi katmana sahip özgün karakteristiği.	41
Şekil 3.4 : Verilerin bir arada değerlendirilmesi ve model önerisinin oluşumu	43
Şekil 3.5 : Arabahmet Bölgesi'nin fiziksel durumunu gösteren görsel analizler	47
Şekil 3.6 : Tel sınırların ve askeri üssün arkasından görünen Arabahmet Bölgesi..	48
Şekil 3.7 : Bölgedeki tel sınır ve kirlilik seviyesini gösteren analizler	49
Şekil 3.8 : Kapısında kilit bulunan ve aktif olarak kullanılmayan Lefkoşa - Arabahmet kültür ve sanat evi	50
Şekil 3.9 : Kamusal alanlardaki kullanım yetersizliği: kullanılmayan park, kullanılmayan dernek ve kullanıcı şikayeti üzerine kapatılan kafe	50
Şekil 3.10 : Yayalaştırılmış bir sokakta taşıt ve yetersiz fiziksel koşullardaki kaldırım ve yollar	51
Şekil 3.11 : Arabahmet Bölgesi fiziksel/çevresel sürdürülebilirlik değerlendirmesi..	52
Şekil 3.12 : Arabahmet Bölgesi'ndeki güvenlik sorunları: çocuk park alanında açıkta duran elektrik kablosu, kundaklama sonrası yanan bina ile somutlaşan güvenlik problemi, terk edilmiş binanın kırılan camları	53
Şekil 3.13 : Arabahmet Bölgesi'nde gözlenen güncel müdahaleler	56
Şekil 3.14 : Arabahmet Bölgesi sosyo-kültürel sürdürülebilirlik değerlendirmesi.	56
Şekil 3.15 : Arabahmet Bölgesi ekonomik sürdürülebilirlik değerlendirmesi.....	58
Şekil 3.16 : Arabahmet Bölgesi'nde genel sürdürülebilirlik değerlendirmesi	59
Şekil 3.17 : Göç politikasının değerlendirmesi.....	61
Şekil 3.18 : Geçiş evi politikası ve ek politikanın değerlendirmesi	63
Şekil 3.19 : Sokak cepheleri politikasının değerlendirmesi.....	65
Şekil 3.20 : Kamu-özel ortaklık politikasının değerlendirmesi.....	67
Şekil 3.21 : Arabahmet geliştirme şirketi politikasının değerlendirmesi	69
Şekil 3.22 : Geçmişte uygulanan inisiyatif yapısındaki problemin değerlendirmesi.	71
Şekil 3.23 : Yönetim ve inisiyatif arasında oluşturulması gereken yaklaşım modeli	72
Şekil 3.24 : Kültür pazarlama ortamı.....	75
Şekil 3.25 : Geri beslemeli bütçe transfer modeli	77
Şekil 3.26 : Karar-verme süreçlerine katılımın etkinleştirilmesi	79
Şekil 3.27 : Denetleme yönetim modeli	81
Şekil 3.28 : Eğitim modelinin Arabahmet Bölgesi'nde uygulanması	87
Şekil 3.29 : Farklı kullanıcı gruplarının sürdürülebilir kültür farkındalığını sağlamak için eğitim modeliyle bölgeye bağlanması	88
Şekil 3.30 : Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilir gelişimi için bir model önerisi.....	90
Şekil B.1 : Mehmet Hüseyin sokaktaki yapının fiziksel durumu.....	110
Şekil B.2 : Şerabioğlu sokaktaki yapının fiziksel durumu	111
Şekil B.3 : Şerabioğlu sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.	112
Şekil B.4 : Çocuk parkının fiziksel durumu	113
Şekil B.5 : Salahi Şevket sokaktaki yapının fiziksel durumu.....	114

Şekil B.6 : Beliğ Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu	115
Şekil B.7 : Salahi Şevket sokaktaki yapının fiziksel durumu-2	116
Şekil B.8 : Zahra sokaktaki yapının fiziksel durumu	117
Şekil B.9 : Mahmut Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu	118
Şekil B.10 : Beliğ Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu-2	119
Şekil B.11 : Tanzimat sokaktaki yapının fiziksel durumu.....	120
Şekil B.12 : Tanzimat sokaktaki yapının fiziksel durumu-2	121
Şekil B.13 : Müftü Hacıali sokaktaki yapının fiziksel durumu-1	122
Şekil B.14 : Müftü Hacıali sokaktaki yapının fiziksel durumu-2	123
Şekil B.15 : Zahra sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.....	124
Şekil B.16 : Mehmet Hüseyin sokaktaki yapının fiziksel durumu-2	125
Şekil B.17 : Arazi kullanım analizi	126
Şekil B.18 : Kat yükseklik analizi	127
Şekil C.1 : Belediye mülklerinin durumunu gösteren pafta (LTB, t.y.)	128
Şekil C.2 : Arabahmet Bölgesi mülkiyet paftası (LTB, t.y.)	129

TARİHİ KENT ALANLARINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMEYE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: LEFKOŞA, ARABAHMET ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarını anlamak, kentin ve toplumun değişim ve dönüşüm sürecindeki etkilerini değerlendirmek ve sonucunda ortaya çıkan veriler üzerinden bir stratejik model önerisi geliştirmektir. Bu doğrultuda toplum ile fiziksel çevre arasındaki etkileşimin sürdürülebilirliği ne derece etkilediği ve sürdürülebilir gelişmeyi sağlayabilmek adına bir strateji modelinin nasıl önerilebileceği, hangi değişkenleri ve süreçleri kapsadığı araştırılmıştır.

Dolayısıyla araştırmanın ilk bölümünde Kıbrıs'ın özgün tarihi ve kültürel dokusunun oluşum sürecinden başlayarak problemin oluşumuna yön veren süreçlere değinilerek Kıbrıs'ın bölünmüş yapısının ve özellikle 1974 sonrası Türkiye'den aldığı göçlerle değişim gösteren toplumsal yapısına değinilmiştir. Ardından bölgenin fiziksel çöküntüye uğramasıyla birlikte somutlaşan sürdürülebilirlik probleminin sebepleri genişletilerek fiziksel boyutun altında yatan sorunların keşfedilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın problemi yaşanan iç ve dış göçler ile birlikte tarihi Arabahmet kent parçasının yerel kullanıcısı tarafından büyük oranda terkedilmesi ve göçmen kullanıcıların Kıbrıs'a ve bölgeye yerleşmesiyle birlikte değişim gösteren toplumsal/kültürel ve çevresel değişme olarak belirtilmiştir. Ardından araştırma kapsamında önerilmesi hedeflenen modelin en önemli katkısı, Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirliğini sağlayabilmesi ve dolayısıyla genel anlamda yitirilen Kıbrıs tarihi ve kültürünü sürdürülebilir kılma adına önemli ve kapsamlı bir adımın atılmasına yardımcı olabilmesidir.

Bu çalışma kapsamında ilk olarak sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramlarının geçmişten günümüze geline süreçler kapsamında değişen ve gelişen yapısı araştırılmıştır. Toplumsal/kültürel değişme ve çevresel değişme kavramları, Lefkoşa kenti ve toplumunun fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel/organizasyonel boyutlarıyla doğrudan ilişkilendirilebilen kavramlar olması nedeniyle incelenmiştir. Ardından sürdürülebilir gelişim stratejileri ve planlama kavramı kapsamında sürdürülebilir strateji gelişiminde yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımın rolü ile sürdürülebilir strateji gelişiminde kamusalılığın rolü ortaya konulmuştur. Kavramsal çerçevenin son bölümünde ise sürdürülebilir gelişme üzerine Avrupa'dan örneklerin araştırılması yapılmıştır. Tüm bu araştırmalar ve gelişen süreçler ile birlikte Kıbrıs'ın genelindeki toplumsal yapının ve Lefkoşa-Arabahmet Bölgesi'nin değişim ve dönüşümlerinin irdelenmesi gerçekleştirilmiştir.

Daha sonra alan araştırması bölümüne geçilerek Arabahmet Bölgesi'nin hem sürdürülebilirlik değerleri hem de geçmişte bölge üzerine uygulanan yönetim stratejileri bir çerçevede değerlendirilmiştir. Belirtilen veriler ise görsel/fiziksel analizler, anketler ve röportajlar yardımıyla elde edilmiştir. Yukarıda bahsedildiği üzere ilk olarak Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değerleri elde edilmiş ve fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilirliğin kısmen sürdürülebilir olmayan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Bu durum bölgedeki herhangi bir sürdürülebilirlik değişkeninin etkilendiği durumlarda diğer değişkenlerin de doğrudan etkileneceği söylemini doğrulayan bir veri olarak ortaya çıkmıştır. Ardından

Araştırma kapsamında 1974-2013 yılları arasında Arabahmet Bölgesi'nde uygulanan yönetim stratejileri, göç politikası, geçiş evi politikası, sokak cepheleri politikası, kamu-özel ortaklık politikası, Arabahmet Geliştirme Şirketi politikası ve 2006/2013 politikası başlıklarında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda Arabahmet Bölgesi'ne sürdürülebilir bir model önerisi geliştirebilmek için dört temel başlık, (1) sürdürülebilir finansman, (2) sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri, (3) sürdürülebilir kültür farkındalığı ve (4) sürdürülebilir kullanım ortamı olarak belirlenmiştir.

Son olarak, elde edilen bilgiler doğrultusunda bölge için sürdürülebilir gelişmenin hangi ortamlarda sağlanabileceği ve ne gibi değişkenler ile süreçleri kapsadığı belirtilerek bir stratejik model önerisi gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda stratejik model önerisi, araştırma kapsamında Arabahmet Bölgesi için belirlenen 49 sürdürülebilirlik (fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik) değişkeninin ve yönetsel/organizasyonel boyutun değerlendirilmesinin ardından elde edilmiştir. Ayrıca bu modelin ancak yukarıda belirtilen dört temel başlığın sağlandığı ortamlarda geliştirilebileceği ileri sürülmüştür. Belirtilen başlıklardan ilki sürdürülebilir finansman olup kültür pazarlama ortamı ve bütçe transfer modelini içermektedir. İkinci başlık sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri olup, karar-verme süreçlerine katılım ortamı, denetleme yönetim modeli ve diğer planlama ve uygulama süreçlerini kapsamaktadır. Üçüncü başlık sürdürülebilir kültür farkındalığı ise çevresel farkındalık doğrultusunda iletişim ve eğitim modelini içermektedir. Son başlık, sürdürülebilir kullanım ortamı olup kamusal bir yaşam kurgusunu kapsamaktadır.

PROPOSING A MODEL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN HISTORIC URBAN QUARTERS: THE CASE OF ARABAHMET DISTRICT IN NICOSIA

SUMMARY

The aim of this study is to deepen our understanding of sustainability and sustainable development concepts, assessing related effects on the change and transformation happening within the societal level and finally propose a strategical model with respect to the data being gathered. The effects of physical interaction between society and natural environment on sustainability, as well as the infrastructure on how to propose a strategical model, alongside with its variables and progression, are to be studied in line with the objectives of this study.

The first part of the study, then, will focus on the unique history and cultural development of the island of Cyprus. This part will refer to the factors giving rise to the rather recent problem associated with the political history of the island, causing the division of Cypriot population into two and the change being imposed by post-1974 Turkish immigration. Following that, the region had suffered a physical damage which eventually led to concretizing the sustainability problem. The study will then focus on broadening the perspective on the reasons behind that problem, aiming at discovering possible underlying factors. The problem at hand had thus been defined as the significant abandonment observed in the historical Arabahmet region by its local user following emigration and internal migration happened on the island, as well as the change in society, culture and environment following such migration.

The most notable contribution of the model to be proposed within the scope of this research is its ability to sustain Arabahmet region and hence help in healing sustainability of Cypriot history and culture by encouraging a broad step. In addition to this, it is also noted that sociocultural and physical benefits possibly being associated with the funding gathered with respect to developed sustainability helps in forming a possible feedback loop that will be aiding the objectives associated with this region.

The theoretical background of this study first emphasized sustainability and sustainable development concepts as being understood in a historical progression setting, with its associated modifications and improvements. Following that, sociocultural change and environmental change as conceptions had been evaluated as they are directly related with the physical, sociocultural, economic and organizational/administrative dimensions of the city of Lefkosa with its inhabitants. Literature search continued with 49 different variables uniquely associated with the Arabahmet region. The last part of this study outlined the role of top-down and bottom-up approaches with the scope of sustainable development strategies and the concept of planning. The role of public institutions on such had also been considered. Leaning on to the studies and developing processes, the change and transformation of both Arabahmet region and the structure of Cypriot society in general will be evaluated.

Field study will follow that evaluation. This will enable us to assess both the sustainability value and the past management strategies enforced on the region under one broad conception. Data will be gathered via visual analysis,

questionnaires and interviews. As described above, sustainability values of the region were gathered primarily, leaving us with the evaluation that the region holds a partially unsustainable profile regarding environmental, sociocultural and economic variables. This situation confirms the statement that when a sustainability variable is affected, all other related variables are also to be got affected in that specific region. Later on, management strategies during 1974-2013 had been evaluated (migration politics, transition house politics, street facade politics, public-private partnership politics, Arabahmet Development Company politics and 2006/2013 politics). Following such evaluation, a sustainable model for Arabahmet region demonstrated four main headings (sustainable funding, sustainable planning and execution periods, sustainable culture awareness and sustainable usage). These helped to develop a proposal for strategical modelling considering which conditions will apply for sustainable development regarding the region, involving specific variables and periods. Hence, 49 different variables uniquely associated with the Arabahmet region (environmental, sociocultural, economic) alongside with organizational/administrative aspects could be founded on strategic development grounds, with respect to the four main headings described above.

An initiative regarding bottom-up approach in helping recent headings to have a sustainable quality appeared fundamental for the development of the region in question. The first main heading is sustainable funding and is composed of culture marketing as well as budget transfer model. Culture marketing consists of cultural objects (statue, keyrings etc.) and cultural places (museum, art gallery etc.) that are needed in Cyprus. Following that, a feedback-oriented budget transfer model was suggested to improve Arabahmet region and Lefkosa Walled City.

The second stage for model proposal consists of sustainable planning and execution stages. These focused on rates of participation in decision making stages, supervision management model and other planning and execution stages. Bottom-up approach was demonstrated to be significant in decision-making and in the effects of developing initiative on management. Supervision management model considers impact formation amongst different user profiles and directs us to the necessity of a supervision atmosphere. Other relevant stages focused on rearranging rents, promoting personal rights, highlighting solutions for illegal residency in the region and planning strategies accordingly with user needs.

The third stage for model proposal consists of culture awareness and involves an education model accordingly with environmental awareness and communication models. It was noted that environmental awareness could help forming common values, together with public opinion and education. Hence, that aim requires local activities, an education model alongside with its syllabus planning and a constant communication with related administrative bodies. The resulting atmosphere will inevitably improve communication amongst user groups and therefore help in improving social bonds and connections, as also had been stated as a valid objective of the model.

Finally, as local activities could also mention, improving social connections as well as public life conditions had been re-emphasized. As a result of this, the loss in the perceived value and attention on the region could be reformed with such an extravert public life model.

The researcher, within the scope of the thesis, has emphasized all four stages outlined above alongside with their sub-headings. The researcher also acknowledged that one single sustainability variable holds the power to halt sustainable development overall, when neglected. As a final statement, the necessity for holistically regarding all the variables of the sustainable development model proposal for the Arabahmet region, which derived from sustainability variables and their assessment, for the period between the years 2013 and 2014 had been taken into consideration.

1. GİRİŞ

1.1 Problemin Oluşumuna Yön Veren Süreçler

Kıbrıs adası, stratejik ve coğrafik açıdan önemli özelliklere sahip Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır. Konumunun özelliği ile birlikte süregelen tarihsel süreçte birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bahsedilen kültürler sırasıyla; Mikenler, Mısırlılar, Asurlular, Persler, Ptolemikler, Romalılar, Bizanslılar, Lüzinyanlar, Venedikliler, Osmanlılar, İngilizler ve Türkler olarak tarih sayfalarında yer almaktadır. Farklı dönemlerde adada yer alan bu kültürler, kentte kendi mimari ve kentsel karakteristiklerini kurgulamışlar ve dolayısıyla kendi kültürel katmanlarını oluşturmuşlardır (Pulhan, 1997). Bu nedenle tarihi ve kültürel Kıbrıs dokusunun oluşum sürecinin birçok dönemi içinde barındırdığı gözlemlenmektedir. Aynı durum Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşa içinde geçerli olup tarihi ve kültürel izler Lefkoşa surları içi bölgesinde yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Ancak belirtilen tarihi mirasın günümüzdeki durumu incelendiği zaman kültürel alanların köhneleşen bir kimliğe dönüştüğü gerçektir.

Yakın geçmişe odaklanıldığında Kıbrıs için önemli bir sürecin başladığı dönem olarak 1960 yılı gösterilebilmektedir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın garantörlüğünde Rum ve Türk ortaklığı ile kurulur. Belirtilen gelişmeler Kıbrıs üzerinde çift toplumlu yapılanmanın dışında diğer ülkelerin de varlığının güçlü bir şekilde hissedilebildiğini göstermektedir. Yıl olarak 1974'e gelindiğinde savaş sonrası yaşanan gelişmeler ile beraber Rum ile Türk toplumları birbirinden ayrılır ve bu noktadan itibaren gerek kent gerekse toplumsal yapıda değişimler açığa çıkmaya başlar.

Bu noktada bölünen Kıbrıs'ın kuzeyine odaklanmak gerekirse, 1974 savaş sonrasında yerel halkın büyük bir çoğunluğunun ada dışına göç etmeye başladığı görülmektedir. Dolayısıyla yönetim, yaşanan göçler ardından azalan nüfusun önüne geçebilme adına Türkiye ile olan yakın ilişkileri üzerinden politika geliştirmeye yönelmiştir. Bu durum Türkiye'den Kıbrıs'a bir göç dalgasının başlamasına işaret etmektedir. Böylelikle Türkiye'den demografik yapıları farklı, eğitim seviyeleri düşük ve alt gelir grubundan oluşan göçmenler adanın farklı şehirlerine yerleşmeye başlamıştır. Günümüze gelindiğinde bu sürecin 40 yıla yakın bir süredir devam ettiği

gözlemlenmektedir. Dolayısıyla yerel halkın sayısının azalıp göçmen sayısının artış göstermesi, toplumsal yapının oluşumunda belirgin farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olmakta ve belirtilen bu farklılıklar fiziksel çevrenin kullanımına da yansıyan bir sürecin başlangıcını oluşturmaktadır. Bu sürecin olumsuz sonuçları Arabahmet Bölgesi gibi tarihi bölgelerde yaşanan fiziksel çöküntü ile çok daha belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Zira bu bölgeye yerleşen göçmen grubunun yaşam biçimiyle, kültürüyle, gelenekleriyle fiziksel çevrenin onlara sunduğu ortam birbiriyle uyuşmamaktadır. Diğer taraftan bölgeden uzaklaşan yerel halkın gelişimine bakıldığında, kültürü belirleyen değer ve normların azaldığı ve kullanıcı ile kültür arasında bir kopmanın gerçekleştiği zaman içerisinde belirgin hale gelmektedir. Dolayısıyla belirtilen gelişmeler, fiziksel çevrenin özgün kimliğinin yok olmasına doğru giden bir sürecin başlamasına neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle, Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirliğin günümüzde nasıl sağlanabildiği konusu önem kazanmakta ve incelenmesi gereken bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2 Araştırmanın Problemi ve Amaçları

Hızlı kentleşme, küreselleşme, doğal afet ve farklı nedenlerle yaşanan göçler ve 21. yüzyıl iletişim çağı gelişimiyle dünya genelinde tarihi ve kültürel mirasın zaman içerisinde değerini yitirmeye başladığı görülmektedir. Belirtilen gelişmeler insanoğlunu tarihin dışına ve farklı yaşam alanlarına yönlendirmekle beraber kültürel farkındalığın zayıfladığı ve tarihe beklenen ilginin sağlanamadığı süreçleri başlatmaktadır. Tam da bu noktada dünya genelinde yerel kültürleri tekrardan canlı tutmak, yaşatmak ve korumak için çalışmalar önem kazanmaya başlamaktadır. Yukarıda belirtilen süreçler araştırmanın çıkış noktasının ve hedefinin hangi gelişmeler doğrultusunda yönelim göstereceğine dair küçük ipuçları vermektedir. Elbette ki toplumsal anlamda değişimlerin (demografik yapıdaki değişim, kültürel farkındalık ve değer kaybı, vb.) sonuçları birebir iz düşüm olarak tarihi kent yapı ve alanlarına yansımalarla bulunacaktır. Özellikle Kıbrıs'a odaklanıldığında savaşın kentlere olan etkisi ve beraberinde yaşanan göçler ile kentleşme hareketi günümüzde tarihi Arabahmet kent parçası üzerinde sürdürülebilirlik tartışmalarının yapılmasına neden olan başlıca sebeplerdir. Bu doğrultuda Alpar'a (2004) göre gözlemlenen değişimler, Lefkoşa kentinin bölünmüş yapısı ve bölünmüş yapıdan kaynaklanan fiziksel çöküntü, uluslararası alanda tanınmamış olmanın getirdiği istikrarsızlık, bu istikrarsızlıktan kaynaklanan ekonomik çöküntü ve değişen sosyal yapı ile kentin tarihi alanlarının değerini kaybetmesi olarak belirtilmektedir.

Böylelikle Lefkoşa kentinin genelinde görünen kültürel ve yaşamsal dokudaki köklü değişiklikler Arabahmet Bölgesi'ne yansımaktadır. Bu noktada sürdürülebilir bir gelişim için geniş ölçekte düşünülerek planlanmaların yapılması gerekmektedir. Ancak belirtilen bu çalışmalar bireysel ölçekten çıkılarak toplumsal ve yönetsel anlamda birliktelik içerisinde kurgulanmalıdır. Bu doğrultuda geliştirilmesi gereken toplumsal farkındalık, artırılması gereken katılım oranı ve yönetsel anlamda sağlanması gereken destek sistematiği içerisinde tarihi kent dokularını koruyabilme ve yeniden canlandırabilme adına girişimler gerçekleştirilmelidir. Bu noktada araştırmanın hedefi olan sürdürülebilir gelişimin sağlanabilmesi devreye girmekte ve yukarıda belirtilen tüm grupları ve etki faktörlerini bütünsel bir yapı içerisinde düşünerek bir model önerisi geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, 1974 savaşı öncesi ve sonrasında Arabahmet Bölgesi'nde yaşayan kullanıcıların eski kültürel çevrelerinden sosyal ve fiziksel anlamda ayrılığın fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarda sürdürülebilirliğe olan etkisini değerlendirme ve bu değerlendirmeyi yönetim stratejileri doğrultusunda yorumlamak önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın hedefi doğrultusunda örtüştürülen sürdürülebilirlik değerlendirmeleri ve stratejilerin yön vereceği bir sürdürülebilir model önerisi tarihi kent dokusunun yapısını yeniden planlayabilme adına gerekli bir yaklaşımdır. Böylelikle yaşanan süreçlerin etkisiyle özgün kent dokusu değişen Arabahmet Bölgesi için gerçekleştirilen araştırma kapsamında iki araştırma sorusuna yanıt verilmeye çalışılmıştır;

- Fiziksel çevre ve o çevreyi kullanan toplum arasındaki ilişkiler sürdürülebilirliği nasıl etkiler ve nasıl geliştirilmelidir?
- Sürdürülebilirliğin sağlanması için stratejik bir model nasıl önerilebilir, hangi bileşenleri ve süreçleri kapsamalıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi ve Katkıları

Birçok kültür katmanını içinde barındıran bölge, 1974 yılında adanın içinde bulunduğu politik düzensizlikten olumsuz bir şekilde etkilenmiş ve bu durum kullanıcı ile çevre arasındaki ilişkiye doğrudan yansımıştır. İlk olarak, Lefkoşa kentinin bütünlüğü ayrılmış ve yerini tel sınırlarla ikiye bölünen bir şehir yapısına bırakmıştır. Bu düzensizlik içerisinde, Arabahmet Bölgesi ikiye ayrılan bölgenin tam sınırında konumlanmış ve tellerin somut duvarlar / sınırlar / ayrımlar oluşturduğu bir bölge haline gelmiştir. Kıbrıs adası başta olmak üzere, bölgede gözlemlenen 1974 savaşı sonrası değişim ve dönüşümler, doğrudan akıllara yönetim strateji ve politakalarının fiziksel çevrenin biçimlenmesinde ne derece etkili olduğu sorusunu getirmektedir.

Savaşın psikolojik boyutu ve hafızalara yer eden izler, yerel kullanıcısının bölgeden uzaklaşmasına sebep olmakta ve bölge yönetim stratejileriyle doğrudan ilişkili olarak, Türkiye’den gelen bir başka kullanıcı grubuyla buluşmaktadır. Böylelikle, politik karmaşıklığın sonuçları kültürel ve tarihsel değere sahip Arabahmet Bölgesi’ni fiziki bariyerler ve sosyal açıdan tekrardan inşa edilen ve yeni kullanıcı grubuna ev sahipliği yapan bir bölge konumuna getirmiştir. Dolayısıyla çalışmada, Lefkoşa kent kimliğine büyük katkı sağlayan Arabahmet Bölgesi ile birlikte bölgeyi deneyimlemekte olan kullanıcılar üzerinden sürdürülebilirliğinin incelenmesinin önemli bir konu olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda kullanıcı grubu ve şehir dokusu değişen eski Lefkoşa’nın en değerli tarihi miraslarından biri olarak kabul edilen Arabahmet Bölgesi araştırmanın kapsamıyla doğrudan eşleşmesi nedeniyle çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Diğer taraftan günümüze gelene kadar Arabahmet Bölgesi birçok araştırmacının dikkati ve ilgisini çekmiştir. Ancak, Arabahmet Bölgesi’nin günümüzdeki durumu düşünüldüğünde yapılmış olan değerli çalışmaların amaç ve kapsamının bölgenin sürdürülebilirliği için gerek yetersiz kaldığı, gerekse bölge üzerinde olumlu gelişmelerin yaşanmasına imkan sağlamadığı gözlenmektedir.

Arabahmet Bölgesi’nin sürdürülebilirliği, Kıbrıs’ın tarihi ve kültürünü koruyabilme, korunan kültürü canlandırabilme ve kültürün kullanıldığı bir sosyal yaşam ortamı oluşturabilme adına kapsamlı ve birbiriyle ilişkili süreçleri beraberinde getirebilecek bir potansiyele sahiptir. İlk olarak sürdürülebilir bir gelişmenin sağlandığı ve Arabahmet Bölgesi’nde kültürün korunduğu bir senaryo oluşumu düşünülürse, belirtilen durumun toplumsal düzeyde hissedilebilir bir oluşumu beraberinde getirerek yitirilen kültürel değerlerin yeniden algılanmasına ve değerlendirilmesine bir ortam sağlayacağı düşünülmektedir. Bu noktada toplumsal düzeyde çevresel farkındalığın gelişmesi hem toplumsal hem de yönetsel anlamda kararlılık ortamını sağlayabilecektir. Belirtilen bu gelişmeler toplumun bölgeye olan ilgisini artırabilecek bir potansiyele sahiptir. Dolayısıyla bu anlamdaki bir sürdürülebilir gelişme toplumdaki kamu yararı algısı ile ortak değer yargılarının yeniden oluşturulabilmesi adına da önemli görülmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasıyla birlikte gelecek ekonomik getiri bu bölgenin fiziksel ve sosyo-kültürel yaşamının sürekliliğini bir döngü içinde destekleyecektir. Sonuç olarak Arabahmet Bölgesi için oluşturulacak sürdürülebilir bir strateji, Kıbrıs’ın ekonomisine, dolayısıyla fiziksel çevreye ve adaki tüm yaşama dair olumlu gelişmelere zemin oluşturabilecek bir potansiyele sahiptir. Diğer taraftan uzun zamandır süre gelmekte olan politik çözümsüzlük durumunun toplumsal düzeyde

algılanışı ve bu algının yönetsel düzeyde de yoğun olarak hissedilmesi, tarihi kent alanları başta olmak üzere bütün Kıbrıs adasını çıkmaz bir döngü içine sürüklemektedir. Bu nedenle günümüzdeki durumun bir değerlendirmesini yaparak toplumsal algıya, yapıya ve yönetsel düzene örnek olabilecek bir strateji önerisinin planlanması hem toplum hem yönetim hem de kentin bütüncül yapıdaki gelişimi için önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

1.4 Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi ve Yöntemi

Yukarıda bahsedilen sürdürülebilir gelişim için bir stratejik planlama modelinin oluşturulabilmesi için öncelikle sürdürülebilirlik kavramı ve bu kavramla ve bölgeyle ilişkili tanımlar incelenmiş, teorik temelleriyle çalışma içerisinde hangi kapsamda ele alındıkları ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda bundan sonraki bölümde, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme kavramları incelenecek, ardından toplumsal ve kültürel değişme ile çevresel değişme kavramları tanımlanarak sürdürülebilirliğe olan etkilerine değinilecektir. Ardından, tarihi konut alanları ile bu alanlarda yer alan sürdürülebilirlik değişkenleri, fiziksel/çevresel değişkenler, sosyo-kültürel değişkenler, ekonomik değişkenler, yönetsel ve organizasyonel boyut başlıklarında incelenecektir. Daha sonra yer alan bölümde, sürdürülebilir gelişme stratejileri ve planlama başlığı altında yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımlar ile sürdürülebilir strateji gelişiminde kamusallığın rolü tartışılacaktır. Son olarak ise, sürdürülebilir gelişme üzerine Avrupa'dan örneklerin araştırılması yapılacaktır.

Araştırmanın yöntemi üç temel aşamadan oluşmaktadır. Öncelikle Arabahmet Bölgesi'nde fotoğraflar, haritalar ve arşivden elde edilen belgeler ve çevrede yapılan gözlemlerin yardımıyla bir görsel analiz çalışması yapılarak bölgenin günümüzdeki durumu ortaya konulmuştur. Ardından bölgede yaşayan farklı kullanıcı gruplarıyla yapılan anket çalışması ile bölge için saptanan sürdürülebilirlik değişkenlerinin bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Son olarak yönetimdeki (Belediye, Şehir Planlama Dairesi, Mimarlar Odası) farklı birimlerle ve bölgede yaşayan profesyonellerle görüşmeler yapılarak daha önceki uygulamalar ve bölgenin sürdürülebilirliği konusundaki görüşleri alınmıştır. Ardından ise tüm bu üç adımın sonunda elde edilen veriler sentezlenerek bir model önerisine gidilmiştir.

1.5 Bölüm Sonucu

Sonuç olarak bölünen bir Kıbrıs oluşumu ve hemen ardından yaşanan iç ve dış göç süreçleri, kentleşme hareketleri toplumsal yapının değişmesiyle son bulan bir gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Bu değişimler genel olarak Kıbrıs'ın kentsel ve toplumsal yapısına yansılarda bulunduğu gibi tarihi ve kültürel öneme sahip kent alanlarını da etkisi altına almıştır. Dolayısıyla problemin oluşumuna işaret eden tüm gelişmeler, eski Lefkoşa şehrinde yer alan özgün, kültürel ve tarihi kent dokusunun en temel niteliklerini gözlemleyebildiğimiz Arabahmet Bölgesi'ni de doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda bölgenin günümüzde köhneleşen yapısına gelirken yaşadığı süreçler ve belirtilen bu süreçlerin sürdürülebilirliği hangi boyut ve derecelerde etkilediği önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla teorik çerçevede tartışılan kavramlar ve araştırmanın yönteminde belirtilen uygulamalar ile birlikte günümüzde Arabahmet Bölgesi'nin durumunu değerlendirme ve alanın sürdürülebilir gelişimi için bir ortam oluşturabilmenin gerekliliği gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda araştırma kapsamında tartışılan kavramlar ve elde edilen veriler üzerinden sürdürülebilir gelişim ortamının sağlanabilmesi için bir model önerisinin önemi ortaya çıkmaktadır.

2. KAVRAMLAR ÜZERİNDEN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME

2.1 Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Dünya Çevre Konferansı kapsamında “eko-gelişme” üzerine yapılan tartışmalarda ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilirlik fikri temelde ekolojik bir anlamı içinde barındırarak çevrenin hemen hemen hiç değişmeden varlığını devam ettirmesi anlamına gelir (Reboratti, 1999). Ancak günümüzde sürdürülebilirlik tartışmaları ve araştırmalarının odak noktası çevreye günün gerektirdiği koşulları eklemlendirme ve gelişme yönünde ilerlemektedir. İnsan faktörünü geçmiş yıllara göre merkeze yerleştiren bu anlayışın oluşum nedeni hemen hiç değişmeden günümüze gelen çevrelerde farklılaşan insan ihtiyaçlarının karşılanamamasıdır. Bu durumu Keleş (1998) sürdürülebilirlik tarihi ve doğal çevrelerin değer kaybına uğramadan bugün ve gelecek kuşakların hak ve yararlarını bir bütün içinde sürece dahil ederek değerlendirme biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu noktada sürdürülebilirlik, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ oluşturarak var olan çevreleri günümüz ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarına göre tek bir paydada buluşturabilen bir ortam olarak yorumlanabilmektedir. Bu doğrultuda Vehbi ve Hoşkara (2009) tanımlamasıyla “gelişen ülkelerde sürdürülebilirlik sadece insanların ihtiyaç ve gerekliliklerine ortak olabildiği ve kültürel değerlerle çatışmadığı ölçüde uygulanabilir olabilmektedir” (s.720). Böylelikle insan odaklı olan sürdürülebilirlik tanımlamasının çevredeki insan değişimlerinden doğrudan etkilenebileceği belirtilmektedir.

Uzzell ve diğ. (2002) her kentin kendine özgü bir sürdürülebilirlik yolu olduğuna değinmektedir. Bu açıklama ile kentlerin sürdürülebilir bir kimliğe sahip olabilmeleri adına kendi yapılarına uygun değerlendirme ve adımların atılması gerektiği belirtilmektedir. Bu tanımlamanın altında yatan en önemli sebep ise her çevredeki farklı kullanıcıların aynı beklentilere sahip olmadığıı savıdır. Eastaway ve Støa (2004) ise çevreyi kullanan insan gruplarına ek olarak çevreyi yöneten insan gruplarının da sürdürülebilirliğin merkezinde yer aldığına ve yönetsel grupların kentlerdeki sürdürülebilir dokuyu doğrudan etkileyebildiğine değinmektedir. Bu noktada sürdürülebilirliğin ekolojik temellerden çıkarak, zaman içerisinde tanımlamaya insan olgusunun eklemlenmesiyle sosyal, ekonomik ve yönetsel

boyutların ilave edildiği ve daha kapsamlı bir yapıya büründüğü gözlemlenmektedir. Dolayısıyla günümüzde sürdürülebilirlik kavramı birçok boyutu içine alan bütüncül bir tanımlamaya sahiptir. Aynı zamanda bünyesinde barındırdığı tüm boyutlar birbiriyle güçlü bir ilişki halindedir. Bu doğrultuda herhangi birinde gözlemlenebilecek bir değişimin sürdürülebilirliğin tüm yapı taşlarını yerinden oynatabilecek güce sahip olduğu söylenebilmektedir. Belirtilen çok boyutlu sürdürülebilirlik sistemi anlık bir değerlendirmeden çok bir sürece işaret etmekte ve doğrudan sürdürülebilir gelişme kavramını ortaya çıkarmaktadır.

2.2 Sürdürülebilir Gelişme

Yukarıda belirtilen insan odaklı yaklaşım 1980'li yıllarda "sürdürülebilir gelişim" kavramını ortaya çıkmıştır. Gelişmeci düşünce (developmentalism) ve çevreci düşünce (environmentalism) merkezinde gelişen sürdürülebilir gelişim kavramı hem çevre hem de toplumsal açıdan değerlendirilebilen bir ortamı oluşturmuştur (Çahantimur, 2007). Bu durum sadece fiziksel çevre olarak yorumlanan sürdürülebilirlik kavramına sosyal bir boyut eklenmesine neden olmuştur. Bir başka anlatımla sürdürülebilir gelişme, fiziksel boyut ile sosyal boyutun biraraya geldiği bir buluşmadır. Dolayısıyla sürdürülebilir gelişme geçmişte daha çok araştırmacılar tarafından fiziksel sürdürülebilirlik olarak incelenmiş, fakat günümüzde sosyal boyutun eklenmesiyle daha geniş bir çerçevede ele alınan bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Burton, 2000; CEC, 1990; Elkin ve diğ., 1991; Sherlock, 1990; Yiftachel & Hedgcock, 1993).

Sürdürülebilir gelişmenin en yaygın tanımı Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu tarafından 1987 yılında Brundtland raporu ve 1992 yılında Rio Dünya Zirvesi içeriğinde yayınlanan "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama olanaklarını riske atmadan günümüz nesillerinin ihtiyaçlarını karşılamak" olarak belirtilmektedir (WCED, 1987). Brundtland Raporu kapsamında dünya genelinde gözlemlenen ağır çevresel sorunların ancak çevresel ve ekonomik gelişme arasında geliştirilebilecek bir çözüm ortamı ile aşılabileceğine ve uzun yıllar boyu yerel ölçekte kısıtlı kalan insan aktivite ve ihtiyaçlarının zamanla birlikte sürekli değişen ve küreselleşen bir yapıya büründüğüne değinilmektedir. Bu doğrultuda insan ile çevre uyumunun yakalanmasını, eko-sistem, toplum ve ekonominin bir arada bütüncül bir şekilde yorumlanmasını, doğal kaynakların zenginleştirilerek bugünün ve yarının ihtiyaçlarının karşılanmasını ön plana çıkaran Rio Zirvesi'nin de ön gördüğü gibi sürdürülebilir gelişim, fiziksel çevre, ekonomi ve sosyal süreçlerin bir arada olduğu çok boyutlu bir yapıyı sergilemektedir. Dolayısıyla "sürdürülebilir gelişim çevresel

korumayı ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeye bağlayan çok boyutlu bir süreç olarak görülür" (UN Habitat, 2012, s.4) ve "uzun vadede ekonomik, çevre ve toplum sağlığına işaret eder" (Bauen ve diğ., 1996, s.4). Bu noktada ortaya çıkmaktadır ki sürdürülebilir gelişme gerçekleştirilecek planlama ve strateji çalışmalarıyla ancak uzun vadede sağlanabilir.

Diğer taraftan bir diğer önemli konu, sürdürülebilir gelişme kavramı çerçevesinde farklı kültürlerin gereksinimlerinin nasıl tanımlandığıdır. Farklı çevrelerde var olan farklı kültürler ve gereksinimler o yere özgü ve hangi koşullarda neyin nasıl sürdürülmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır (Çahantimur, 2007). Her toplumun geçmişinde yaşadıkları ile günümüze yansıyan sürdürülebilirlik gereklilikleri birbirinden farklı bir yapıyı ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda sürdürülebilir gelişme kapsamında hedeflenen bir diğer konu da ihtiyaç duyulan sürdürülebilir gelişimin kültürel ve toplumsal süreklilik bütününde olmasıdır. Kültürün sürdürülebilirliğinin köklü değişimlerle farklılaşmaya başladığı ve dolayısıyla toplumun etkilendiğini işaret eden veriler, sürdürülebilir gelişime ihtiyaç duyulan ortamlarda var olmaktadır. Bu amaçla, sürdürülebilir gelişimin yapı taşları (fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik, yönetimsel/organizasyonel) beraberinde sürdürülebilirlik problemi olan alanlarda incelenmesi gereken değişkenleri açığa çıkarmaktadır.

Yukarıda belirtilen kavramlar genelinde sürdürülebilir gelişmenin temel gerekliliğini tanımlayan kavram "yaşam kalitesi" olarak ortaya çıkmaktadır. Mitchell (2000) ve Bauen ve diğ. (1996) göre yaşam kalitesi bir bireyi etkileyen ve memnun olmasını sağlayan tüm maddi ve manevi ana faktörlerdir. Yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için gerekli olan adımlar Haughton ve Hunter (1994) tarafından; nesiller arası eşitlik prensibi (inter-generational equity), nesil için eşitlik prensibi (intra-generational equity) ve sınır ötesi sorumluluk prensibi (transfrontier responsibility) olarak listelenmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilir gelişme, ancak Brundtland raporunda da belirtildiği üzere, bugünkü ve gelecek nesiller arası farklılaşan ihtiyaçların göz önünde bulundurulduğu, günümüzde varolan bireyler arası eşit kaynak dağıtımının yapıldığı ve küresel çevrenin kirlenmesini önleyici korumaların sağlandığı ortamlarda gerçekleştirilebilecektir. Bu noktada ön plana çıkan konu ise Sanoff'un (1990) belirttiği üzere bireylerin strateji ve planlama süreçlerine katılım göstermesi veya katılımını sağlayıcı ortamların oluşturulmasıdır. Dolayısıyla sürdürülebilir gelişmenin gerekliliğini yerine getirebilme adına yaşam kalitesine odaklanırken bireylerin geliştirilen strateji ve planlamalarda sürece dahil edilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

2.3 Sürdürülebilirliği Etkileyen Faktörler

Değişim ilerleme ve gelişmenin bir şartıdır. Toplumlar değişerek günün şartlarına ayak uydurabilir konuma gelebilirler. Esasında değişmemek iyi birşey değildir. Ancak bu noktada önemli olan değişirken özünde var olan değeri koruyarak değişmektir. Bunun içinde toplumsal/kültürel değişme ve çevresel değişme konuları sürdürülebilirliği etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

2.3.1 Toplumsal / kültürel değişme

1982 yılında yayınlanan Dünya Kültür Politikaları Konferans raporunda UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), kültürü en geniş anlamıyla şöyle tanımlamaktadır; kültür, topluma özgü niteliklerin (maddi, manevi, zihinsel, duygusal, vb.) bütününde oluşan ve yaşam şekilleri, insanların temel hakları, değer yargıları, gelenekleri, inançları, bilim ve edebiyatlarını içeren bir kavramdır. Rapoport'a (1969) göre "insanı insan yapan bütün bileşenler kültürü oluşturmaktadır." Diğer taraftan Hançerlioğlu (1996) ise kültürü, insanoğlunun aktiviteleri doğrultusunda değiştirdiği ve ihtiyaçlarına göre yeniden yorumladığı doğa olarak tanımlanmaktadır. Güvenç'e (1979) göre kültür kavramı dört temel soyut kavram anlamında kullanılabilen bir kelimedir. (1) Kültür bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır; (2) kültür belli bir toplumun kendisidir; (3) kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir; (4) kültür, bir insan ve toplumun kuramıdır.

Güvenç'e (1979) göre kültür ve değişim etkileşimi, kültürleme, kültürleşme, kültürlenme ve kültür değişmesi kavramlarıyla açıklanmaktadır. Güvenç (1979); kültürlemeyi, bireyin yaşadığı süre içerisinde toplumun kültürel özellik, istek ve beklentilerini öğrenmesi ve toplum tarafından olması beklenen birey olma durumu olarak açıklamaktadır. Aynı zamanda kültürleme, formel eğitimin aksine yaygın, bilinçsiz ve rastgele bireysel öğrenmeleri içerir. Diğer taraftan kültürleşme, bir kültürün başka bir kültürle iletişime girmesi ve yaşanan süreç sonununda birbirinden farklı bileşenler olarak değişmesini ifade etmektedir. Güvenç (1979) kültürlenmeyi, kültürler arası etkileşim sonucu veya farklı toplumlardan gelen bireylerin kendi kültürel özlerine yeni katmanlar eklemesi, sınaması ve bununla birlikte toplumların kendilerini yenilemesi olarak ifade etmektedir. Son olarak kültür değişmesi ise, yukarıda belirtilen süreçlerden elde edilen ürünün belirli aralıklarda kültüre eklenmesi ile açıklanmaktadır. Belirtilen süreç her zaman devam eden ancak değişimin hızına, zamana, mekana veya toplumun niteliklerine göre değişen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır (Avcı, 2001). Bu süreçlerin toplumsal kimliğe olan etkileri ise; kimliğin korunması/sürdürülmesi, bozulması, kaybolması ya da yeniden

oluşturulması şeklinde görülmektedir (Güvenç, 1979). Bu doğrultuda kültürün toplumsal süreçleri geçmişten günümüze taşıyan soyut bir anlamı olduğu ve aynı zamanda bir toplumun din, inanç, gelenek, görenek, yaşam biçimi ve yapısını yansıtan bir ayna olduğu söylenebilmektedir. Bu doğrultuda toplumsal değişme sürecinde, değişen kültürel öğelerin (inanç, değer, vb.) doğrudan kültürü ve bağlantılı sosyal süreçleri etkilediği ileri sürülebilir.

Kongar'a (1982) göre toplumsal değişme, bireyler ve toplumların tümünü şekillendiren ilişki-çelişki unsurların bütünü olup insan-insan ve insan-çevre etkileşimleri sonucunda açığa çıkmaktadır. Dolayısıyla insanın çevreyle olan etkileşimi tartışıldığı zaman kültür, belirlenen zaman aralığında bireylerin çevreye sahip olma adına yaptığı herşey ve bütün bu çaba doğrultusunda ortaya çıkan anlamlar, değerler ve kurallar bütünü olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan teknolojinin gelişimi ile değişen insan ilişkileri ve toplum genelinde yaşanan olumlu veya olumsuz olaylar ile şekillenen yeni ilişki ortamları doğrudan toplumsal değişme işaret eden gelişmeler olarak gözlemlenmektedir. Bu bağlamda toplumlarda gerçekleşen doğal afet olayları (deprem, sel, vb.) ile savaş gibi gelişmeler ve beraberinde getirdiği süreçler toplumu değişime sürükleyen bir unsur olacağı söylenebilmektedir. Bu anlamda toplumların kendi içinde yaşadığı iç ve dış göçler ile dışardan farklı bir kültürel yapı ve çevreden gelen toplumların yapısına eklemlenen dış göçler toplumsal değişmeyi başlatabilen bir diğer önemli süreç olarak ortaya çıkabilmektedir. Özellikle küçük toplumlarda belirtilen etkilerin çok daha hissedilir düzeyde olabileceği bir çok araştırmacı tarafından ön görülmektedir. Ayrıca Kongar'a (1972) göre toplumsal değişme "toplumun temel düzenindeki kaymalar" şeklinde tanımlanmakta ve aşağıda özetlenen nitelikleri kapsamaktadır:

- Aile'nin ekonomik durumu, inançları, benimsenen gelenek ve görenekler, değerler, yaşam şekli ve teknolojiadaki değişmeler,
- Toplumdaki eylem ve etkileşim kalıplarının değişmesi,
- Toplumun büyüklüğü ile genişliği, bireyler ile kurumlar arasındaki uyum, denge ya da bütünleşme biçimlerinde ortaya çıkan değişme,
- Toplumsal sistemlerin yapı ve işlevlerinde ortaya çıkan değişmeler.

Bu noktada toplumsal yapıdaki değişmelerin, sürdürülebilir gelişme içerisinde yer alan bütün aktörleri derin bir şekilde etkilediği gözlemlenebilmektedir. Nalçakan'ın (1993) ifade ettiği gibi toplumlar kültürlerini oluşturun normları, değerleri korumadığı takdirde özgün karakterlerini kaybederler, kültürel süreklilik ancak bu değerlerin korunup gelecek nesillere aktarılmasıyla yaşatılabilir. Buradan yola çıkılarak toplumsal yapının değişmesi ile farklılaşmaya başlayan değer yargıları, yaşam şekli,

ekonomik yapı ve dışarıdan gelen yabancı kültürlerin özgün yapıya müdahale etmesi kültürel anlamda sürdürülebilirliğin sağlanamamasına neden olmaktadır. Belirtilen değişmelere ek olarak Kongar (1972) toplumsal değişme modellerini 3 ana başlıkta gruplandırmaktadır. Bunlar sırasıyla; toplumsal yapı (1), kültürel yapı (2), siyasi yapı (3) olarak gözlemlenmektedir. Toplumsal yapı genel olarak tüm bireysel ilişkileri içine almakta, kültürel yapı toplumun tüm inanç, değer, kural ve geleneklerini ifade etmekte ve siyasi yapı ise belirtilen toplumsal ve kültürel yapı oluşumunun bütününe kavrayan bir modele işaret etmektedir. Böylelikle toplumsal ve kültürel yapı taşlarının yerinden oynamasının siyasi anlamdaki yapıyı doğrudan etkileyebileceği ve toplumsal değişmelerin yönetim dahil tüm aktörleri etkileyen bir sürece yol açacağı görülmektedir. Belirtilen tüm bu değişimler daha önceden de belirtildiği gibi doğrudan sürdürülebilirliğin yapı taşlarıyla ilişkili ve etkileşim halindedir.

Sonuç olarak yukarıda tartışılan kavramlar üzerinden toplumsal ve kültürel boyutlarda yaşanan değişimlerin çevresel boyuta olan yansımalarına değinmenin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

2.3.2 Çevresel değişme

Toplumsal ve kültürel değişimin çevreyi ne derece, nasıl ve hangi boyutlarda etkilediği sorusuna yanıt bulabilmek için öncelikle çevre kavramına odaklanılması gerekmektedir. Keleş ve Hamamcı'nın (1998) ifade ettiği gibi "çevre kavramı ilk bakışta ne kadar açık ve kolay anlaşılabilir görünmekteyse de, kavram incelendikçe, ilgi alanı belirlenmeye çalışıldıkça, kavramın o denli karmaşık ve sınırlarının çizilmesinin güç olduğu ortaya çıkmaktadır" (s.25). Erkman'a (1982) göre çevre bir organizmayı dışardan etkileyen ve aynı zamanda o organizmanın davranışıyla ondan etkilenen tüm dış koşullar ve faktörlerdir. Keleş ve Hamamcı (1998) ise çevreyi, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinden etkilenen ve insanların tüm canlılar (bitki, hayvan, vb.) ve cansız bileşenlerle (hava, su, toprak, yeraltı zenginlikleri ve iklim) karşılıklı olarak kurmuş olduğu ilişkiler bütününe sahip olan ortam olarak tanımlamışlardır. Diğer taraftan Ocakçı ve Southworth (1995) ise çevreyi, herhangi bir müdahalenin olmadığı doğal çevre, insanların kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirdiği yapay çevre, insanın ait olduğu çevrenin geçmişinden gelen ve toplumsal/kültürel değişkenleri içeren sosyal çevre olmak üzere üç ana grupta tanımlamaktadırlar.

Belirtilen insan-çevre arasındaki etkileşim sistemi zaman içerisinde değişim ve dönüşümleri içerisinde barındıran dinamik bir yapıya sahiptir. Erkman'a (1982) göre

evre olumlu veya olumsuz herhangi bir değişime uğramış ise, toplumun beklenti ve kültürel değer yargılarında da bununla eş zamanlı bir değişme gerçekleşmektedir. Dolayısıyla çevrenin toplumsal/kültürel değişme sürecinde bireyleri dışardan etkileyebilen ve aynı zamanda bireyler tarafından etkilenebilen bir yapısı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla insan-evre etkileşimi birbirinden ayrılamayan ve sürekli bir devinim içinde gelişen bir yapıyı ortaya koymaktadır. Sözü edilen bu insan-evre arasındaki etkileşim ortamı, her zaman değişim için olası bir zemin barındırmakta olup, toplumsal/kültürel değişimin bu doğrultuda çevreye yansımaları bulunmaktadır. Bu bağlamda Uygur'a (1984) göre evre, bireyin meydana getirdiği ve oluşumunda bireyin gözlemlendiği kültür tarafından oluşan bir bütün gerçekliktir. Kültür insan ile birlikte çevrenin şekillendirme biçimidir. Bu şekillendirmeyi içine alan süreç, bireyin içinde var olma istediği yeri yaratma girişimi olarak görülmemelidir. İnsanın geliştirdiği ve oluşturduğu herşey (hukuk, mimari, bilim, yöntem, dernek, kurum, kuruluş, okul, vb.), diğer bir deyişle insanlar arası her türlü manevi ve maddesel etkileşim sonucu ortaya çıkan yapı veya ürün kültürdür. Ocakçı ve Southworth'un (1995) kültür konusundaki tartışmaları, insanların beklentilerini karşılayabilme adına çevrelerinde bir takım kendilerine özgü kültürel nesneler (objeler, yollar, binalar, yerleşimler, vb.) yarattıkları savını ortaya koyar. Bu sava göre bu oluşumun ortaya çıkmasını sağlayan sistemin kendisi kültür olarak tanımlanabilmektedir. Rapoport (1969) kültürün zamanın getirdiği değişimler ile birlikte toplum yapısına etki ettiğini ve farklılaşan insan gereksinimlerinin kültürle bütünleşerek çevrenin gelişmesine yn verdiğini ne sürmektedir. Turgut (1990) ise fiziksel çevrede kültür yansımalarının konut, yerleşme ve yapay çevreyi oluşturan tüm elemanlar üzerinden okunabileceğini ifade etmektedir.

Yukarıdaki tanımlamalar üzerinden bakıldığında kültürlerin çevrelerini kendine özgü bir biçimde oluşturdukları ya da diğer bir deyişle çevrenin kültürün etkisinde ortaya çıktığı ne sürülebilir. Bu noktadan hareketle bireylerin toplumsal ve kültürel anlamdaki değişimleri yaşadıkları çevrelere yansıttıkları ve çevreyi bu yönde şekillendirdikleri ortaya konulabilir. Dolayısıyla bireyin kendi kültürünü, yaşadığı yerlerde bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gösterme eğiliminde olduğu da sylenabilir. Taşçioğlu'na (2013) göre çevrede yaratılan değişim yine çevrelerden insana geri yansıyarak kişiyle evre arasında manevi bağların oluşmasına neden olur.

Dolayısıyla topluma ve kültüre yön veren değişimler, çevresel değişimlere de doğrudan etki edecektir. Böylece değişimin fiziksel çevrede genel anlamda sürdürülebilirliğe etki edebilecek gelişmeleri beraberinde getirmesi beklenen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3.3 Toplumsal / kültürel ve çevresel değişimin sürdürülebilirliğe olan etkisi

Toplumsal değişim, (1) ekonomik değişim, (2) teknik ilerleme, (3) nüfus hareketleri olarak üç temel bileşeni içermektedir. Belirtilen üç bileşen insan etkileşimlerini etkileyerek fiziksel çevreyi doğrudan değiştirmektedir (Nalçakan, 1993). Bu noktada toplumlarda yaşanan ekonomik değişimlerin sürdürülebilirliğin ekonomik boyutuna, teknik ilerleme konusunda yaşanan değişimlerin sürdürülebilirliğin fiziksel boyutuna ve nüfus hareketlerinde yaşanan değişimin çevrenin sosyo-kültürel boyutuna doğrudan etki etmekte olduğu söylenebilir. Karabey'e (1980) göre toplumsal değerler ve ideolojiler, toplumsal güç yapısını oluşturan örgütlü örgütsüz bireysel grupların çatışmaları sonucunda meydana gelir. Bahsedilen bu değerler ve düşünce yapıları ise, üst yapısal örgütlenmeler, yönetsel seçimler ve yatırımların düzenlenmesi yoluyla üretim ilişkilerini etkiler. Ortaya çıkan bu ilişkiler ağı en geniş anlamda çevreyi ve özelde bu ilişkilerin ortamı durumundaki mekanı üretir, şekillendirir, kullanır ve tüketir. Bir başka ifadeyle, söz konusu ilişkiler ve onların sarmal evrimi kent olgusunun dinamik özünü yaratır. Bu bağlamda toplumsal değişimlerin yönetsel değişikliklere sebep olduğu bilinen bir ortamda sürdürülebilir çevrelerin yaratılabilmesi adına örgütlenmelere ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir. Belirtilen örgütlenmelerin planlama çalışmalarıyla birlikte, yönetimlerle işbirliği içerisinde ve alınan kararlar üzerine etki edebilen bir yapıya sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan toplumsal değişmeye yönelik aşağıda belirtilen temel doğrular ortaya çıkarmaktadır;

- Değişimin beklenmedik bir anda olmayacağı ve toplumsal yapının değişkenleri ile doğrudan ilişkili olduğu,
- Toplumsal yapıda bazı değişkenlerin değişmesinin diğerlerini de etkilediği,
- Bir değişkenin değişmesinin tüm toplumsal yapıyı etkilediği,
- Tüm değişkenlerin aynı hız ve boyutta değişmediğinden arada belirsizlikler oluştuğu,
- Değişim ile birlikte toplumsal yapının iç değişime uğradığı ve denge koruma sistemlerinin ortaya çıktığı belirtilmektedir (Kıray, 1964).

Bu doğrultuda toplumsal yapıya eklemlenen herhangi bir değişim elemanının doğrudan gerek toplumsal gerekse çevresel düzeyde yansımaları olduğu gözlemlenmektedir. Aynı zamanda bu değişim ortamlarının herhangi bir anda rastgele oluşamayacağı da yukarıda belirtilen temel maddelerden ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda toplumsal yapıda bir değişkenin değişmesinin dahi beraberinde sürdürülebilirliğin her bileşenine etki edebilecek bir süreci getirdiği görülmektedir. Ancak değişim sürecinde arada belirsizlikler ve boşluklar olacağı ve

sürdürülebilirliğe etki eden değişkenlerin anında gözlemlenmesinin zorlaşabileceği de anlaşılabilmektedir. Güvenç'e (1979) göre "kültürel değişme ya da kültür değişmesi, akkültürasyon, kültürel yayılma, kültürlenme vb. bütün süreçlerin ve diğer kültürel etkenlerin bir bileşkesi olarak, toplumun bütünüyle ve bazı kurumlarıyla değişmesi ya da değişikliğe uğramasıdır" (s.131). Bu durum sürdürülebilirliğin tüm aktörlerini ve yapı taşlarını etkileyen ve sürdürülebilir gelişme ortamının oluşumuna engel olan bir veri olarak görülmektedir.

Toplumsal yapının değişimi çevrede hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir. Farklı toplumsal yapıdan olan kullanıcıların yer aldığı bazı çevrelerde değişim etkilerinin dışa yansması olumsuz olabilmektedir. Bu durum beraberinde birey, grup ve toplumlararası iletişim açıklarını ve yabancılaşmayı getirir. Böyle durumlarda bu yerler toplum tarafından olumsuz bir şekilde önyargıyla bakılan ve gidilmesi tercih edilmeyen yerlere dönüşmektedir (Duncan, 1981). Belirtilen ifadeye paralel bir şekilde yabancılaşma ve ön yargılar çevreye insan akışını kısıtlayıcı süreçlere neden olacaktır. Bu durum çevrenin kullanımını aksatan, dolayısıyla çevredeki işlevsel çeşitliliğin zayıflamasına kadar giden bir süreci beraberinde getirebilmektedir. Sonuç olarak literatür araştırması kapsamında belirtilen insan-çevre etkileşimleri sonucu yaşanan toplumsal/kültürel değişmelerin doğrudan çevreyi ve dolayısıyla bölgelerin sürdürülebilirliğini etkilediği ortaya çıkmaktadır.

2.4 Tarihi Kent ve Konut Alanlarında Sürdürülebilir Gelişme

Tarihi kent parçaları, insanların geçmişteki yaşamlarına ait pek çok alandaki izlerini yansıtan özgün bölgelerdir. Doratlı ve diğ. (2004) göre geleneksel kent çevrelerinde kentsel çekirdek iyi tanımlanmış bir kent dokusunun birlik, düzen ve görsel süreklilik gibi en başarılı niteliklerini temsil eder. Bu yerler karma kullanımlara, geleneksel niteliklere, kendine özgü işlevlere, tarihsel ve eşsiz yerel kimliğe, tarihi yapı ve sokak dokusuna sahiptirler. Ayrıca, şehirlerdeki sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın merkezini oluştururlar (Tiesdell ve diğ, 1996). Ancak bu gibi tarihi alanlar zaman içerisinde gelişen ve yaşanan olaylar (küreselleşme, hızlı kentleşme, doğal afetler, göçler, vb.) ile birlikte bazı sorunlar ile yüzleşebilmektedirler. Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre dünyada birçok tarihi kent parçası, kentsel gelişim sürecinden dolayı tehlike altında olup zarar görmekte ve değerini kaybetmektedir. Bunun sonucunda tarihi bölgelerin fiziksel durumu günümüz insanının ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmakta ve dolayısıyla insanlar ya başka çevrelere yönelmekte ya da bulunduğu çevreyi değiştirmektedirler. Bu durum çevrenin yaşanabilirliğini, canlılığını ve sürdürülebilirliğini azaltmaktadır.

Ancak günümüzde gerek toplumsal, gerekse yönetsel girişimler yoluyla dünyadaki diğer coğrafyalarda değer kaybına uğrayan tarihi kent alanlarına yeniden hayat kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu değer kaybını telafi etmek üzere farklı gelişim dinamikleri devreye girmektedir. Doratlı (2000) ve Oktay'a (2005) göre alanın değer kaybetme şekli ile gelişme dinamikleri arasında karşılıklı ve özel bir ilişki olabilmektedir. Çoğu zaman ekonomik kaynakların sınırlı olması nedeniyle, tarihi çevrelerin gelişimi statik ve gerileyen bir yapıya doğru da yönelim gösterebilmektedir. Dolayısıyla tarihi alanlar için ön görülen ve planlanan stratejilerin bütüncül bir yapıda kurgulanma gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada yukarıda belirtilen tarihi alanların en değerli yapı taşlarından birinin konut alanları olduğu söylenebilir. Dolayısıyla tarihi kent parçalarında yaşanan değişim-dönüşüm ve gelişim dinamiklerinin doğrudan tarihi konut alanlarına da yansımakta olduğu görülmektedir. Kuban'a (2000) göre kentsel gelişmenin günümüzdeki durumu çerçevesinde koruması en zor alanlar tarihi konut alanlarıdır. Avcı (2001) tarihi konut oluşumlarına yönelik betimlemesinde, insanların varoluşundan günümüze kadar daima bir barınma çabası içinde olması nedeniyle konutu toplumların fiziksel çevrelerini şekillendirme sürecinde üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri olarak vurgulamış ve aynı zamanda farklı tarihi ve kültürel çevrelerin farklı barınma ihtiyaçları doğrultusunda oluştuğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda UN Habitat'ın (2012) tanımına göre konut, insanlar ve mekanlar için kaliteli yaşam ve varlık seviyesini gösteren en temel sosyal bileşen olup; fiziksel (barınak, tasarım, malzeme kalitesi, yerleşim düzeni, ekolojik etkileşim) ve sosyal (konut tipi, aktiviteler, karakter, sosyal kalite, sosyo-ekonomik etkileşim) bileşenlerin etkisi altında biçimlenmektedir. Dolayısıyla konut, fiziksel niteliğinin yanı sıra sosyal, psikolojik ve kültürel özellikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bu noktada tek başına kentsel çevrede bağlayıcı bir rol üstlenebilir (Murdie, 2004). Sosyal, psikolojik ve kültürel anlamların yüklendiği mekan olarak konut tanımı; konut ve kullanıcıları arasında olan güçlü bağa işaret etmektedir. Böylelikle Kemeny'e (1992) göre insan ve konut ilişkisinin, ikamet, barınma ve yerleşim konularında bir yapı taşı olduğu belirtilmektedir. Yukarıda bahsedilen ilişkinin sürdürülebilir konut yapılması kapsamında ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla UN Habitat'a (2012) göre sürdürülebilir konut sadece kendi kendine yetebilen ve 'yeşil bina' olarak adlandırılan bir tanım değil, aynı zamanda çevrenin değerini sosyal açıdan artıran, güzelleştiren çevre dostu bir yerleşim planlamasıdır. UN Habitat'ın (2012) belirtmiş olduğu çerçeveye göre sürdürülebilir konutun yararları;

- Yaşam kalitesini ve konutun değerini artırma,

- Konutun ekonomik değerini toplumsal yapıyla uyumlu ödenebilir seviyelerde tutma,
- Daha iyi iş üretkenliği ve insan gelişimi için daha iyi olanaklar sağlama,
- Doğal felaketlere karşı korunma,
- Dayanıklı olma, düşük bakım masrafı ve ekonomik büyüme,
- Enerji, su ve diğer ihtiyaçların kullanımını daha düşük seviyede tutarak koruma,
- Daha iyi çevresel koruma, iklimsel adaptasyona katkıda bulunma, daha sürdürülebilir ve sosyal içerikli kentsel büyüme,
- Sosyal bağlılık, birleşme ve politik denge olarak özetlenmektedir (UN Habitat, 2012, s.11).

Bu noktada bahsedilen yararlar çerçevesinde, konut alanlarının toplum ve çevre arasında kurulan önemli bağlardan biri olduğu, ekonomik gelişimi desteklediği, çevresel yönetim, kaliteli yaşam ve sosyal eşitlik için ise fırsatlar oluşturduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle tarihi konut alanları başta olmak üzere genel olarak konut alanları, sürdürülebilir gelişimin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla kentlerde gözlemlenen mekansal anlamda herhangi bir ayırımın sürdürülebilir gelişimi doğrudan etkilemekte olduğu görülebilmektedir. Musterd ve diğ. (2010) göre mekansal ayrışma şehirler ve semtler arasında da var olabileceği gibi, aynı semtte yer alan konut alanları arasında da gözlemlenebilmektedir. Konut alanlarının mekansal ayrımı toplumların birbirinden ayrışmasına referans olabilecek veriler arasında gösterilmektedir (Musterd ve diğ, 2010). Bu noktada bölünmüş kentlerdeki tarihi konut alanları, kavramsal çerçeve kapsamında sürdürülebilir gelişmeyi etkileyen bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

2.4.1 Bölünmüş kentlerde tarihi konut alanları ve sürdürülebilir gelişme

Bölünmüş kentler üzerine yapılan çalışmalar genellikle sosyal ayrışma konusuna odaklanmaktadır. Bu çalışmaların temel hipotezi toplumdaki mekansal bölünmenin sosyal ayrışmaya neden olmasıdır. Mekanın oluşumu ile sosyal açıdan eşitsizlik, kutuplaşma, parçalanma ve alt sınıf gibi kavramlar arasındaki ilişkiler irdelenerek bu hipotezin teorik temelleri ortaya konulmaktadır (Dale & Bamford, 1989; Hamnett, 1994; Mollenkopf & Castells, 1991; Musterd, 1994; Pahl, 1984; Walker & Walker, 1987; Wilson, 1987). Aynı zamanda bölünmeyle birlikte yaşanan politik süreçler farklı toplum ve kültürlerden kentlere göç akışına neden olarak toplumsal yapının temellerini değiştirmektedir. Dolayısıyla bu gelişmeler bölünmüş tarihi kentlerin kimliğini değiştirmekte ve yeniden şekillendirmektedir. Aynı zamanda

fiziksel anlamda kent dokusunun bölünmesi beraberinde kenti kent yapan tüm değişkenlerin (binalar, yollar, ana akslar, kullanıcılar, vb.) farklılaşmaya ve değişmeye başladığı bir süreci beraberinde getirmektedir. Bu durum kent dokusunu farklı bir biçim almaya zorlayarak fiziksel anlamda olumsuz gelişmeleri yaratmakta ve sonuç olarak yaşanan bölünme temelde mekanı, toplumu ve kültürü etkileyen bir değişim sürecini başlatmaktadır. Diğer taraftan bölünmüş kentlerin fakir ve işsiz insanlarla ilişkili olması beklenmekte, ancak bu beklentinin aksine bu kentler azınlık semtleri ve ayrılmış mahallelerle bir ilişki ortaya koymaktadır (Musterd ve diğ, 2010).

Kentlerde yaşanan bu bölünme tarihi konut alanlarını etkilemektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir bir çevre ve sürdürülebilir gelişim için tarihi kent alanlarında bulunan konut alanları önem kazanmaktadır. Aynı zamanda konutların nerede konumlandığı, nasıl tasarlandığı ve ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel etkileri göz ardı edilmemesi gereken kriterler olarak ortaya çıkmaktadır. Konutlar, insanların günlük yaşam, sağlık, güvenlik ve varlığını etkileyebilmekte ve uzun vadede fiziksel çevrede konumlanarak günümüz ve gelecek nesillere yön verebilen yerleşim alanları haline gelmektedir (UN Habitat, 2012).

Bu noktada Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre bölünmüş kentlerde bulunan konut alanlarında gözlemlenen değişim ve bölgenin tekrardan geliştirilmesi, tarihi kent parçalarını dönüşü olmayan bir kayba götürerek konut seçeneğinin azalmasına neden olabilir. Zaman ve mekan genelinde mimari çevre çeşitli değişikliklerin gerçekleştiği bir oluşumdur. Ancak bu değişimler her zaman iyi yönde değil bazı durumlarda olumsuz ve yıkıcı da olabilmektedir. Kuban (2000) tarihi anlamda bahsedilen değer kaybını "tarih düşünsel, sosyal, fiziksel bütün boyutlarında süreklilik ve süreksizliklerle doludur. Bunların bir örgüsüdür. Bunun yanında, birbirleriyle ilişkili bir eş zamanlı olgular düzeyinde, bazen fiziksel boyut yok olur, fakat onun düşünsel yanı yaşamasını sürdürür, bazen fiziksel çevre kalır, içerik yok olur" (s.162) şeklinde betimlemektedir. Bu noktada tarihi alanlarda gözlemlenen değer kaybının sadece fiziksel anlamda çevrenin yitilmesi olmadığı aynı zamanda içeriğin yani tarihi anlamın ve sosyal boyutunun yok olabileceği ileri sürülebilmektedir. Dolayısıyla tarihi alanlarda yitirilen değerleri belirleyebilme adına değişkenlerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve değerlendirmeler sonucunda hareket edilmesi önem kazanmaktadır.

Maclaren'e (1996) göre çevrelerin sürdürülebilirliği için etkili ve hedefe yönelik değişkenleri belirlerleyebilme sürecinin her bölgeye özgü ve sağlıklı bir süreç dahilinde geliştirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin herhangi bir değişkeninin

görmezden gelinmesi kırılabilirliğin artmasına ve dolayısıyla yapıların hasar görmesi ile toplumsal düzeyde yaşam kalitesinin azalmasına yol açabilir (UN Habitat, 2012). Bu doğrultuda Innes'e (1990) göre sürdürülebilirlik değişkenleri topluma yöneltilmesi gereken sorular doğrultusunda belirlenmesi gereken ve toplumla ayrılmaz bir bütün olan sürece işaret etmektedir. Böylelikle, sürdürülebilir gelişim değişkenlerini belirleme doğrultusunda sürdürülebilir toplumu belirleyen değişkenler önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda HM Government'in (2005) sürdürülebilir toplumlar için ön plana çıkardığı değişkenler;

- Aktif, güvenli ve elverişli süreçlerde rol alan,
- İyi hizmet alan, iyi tasarlanan-oluşturulan, iyi yönetilen ve iyi bağlantıları olan,
- Çevreye duyarlı olan, gelişen ve herkes için adil olan olarak belirtilmektedir.

Belirtilen değişkenler, toplum üzerinde etkileri olan ve dolayısıyla çevrelerin sürdürülebilirlik değişkenlerini tanımlama sürecinde belirleyici rol üstlenen değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, bu değişkenlerin dinamik bir yapıda sürdürülebilirliğin tüm yapı taşlarına etki edebileceğini göstermektedir. Diğer taraftan, Becker ve diğ. (1999) göre sürdürülebilir gelişme üç temel kategori ile birlikte incelenebilmekte ve çevresel yansımalarının nedenleri analitik, normatif ve politik boyutlarıyla değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla belirtilen kategoriler ekonomik (malların üretim, tüketim, biçim ve seviyeleri), sosyal (normlar, yaşam şekilleri, değer yargıları, kalıplar, faktörler, vb.) ve karar verilen (katılım, duyarlılık, yaklaşım stratejilerini yürütme ve değişim gösteren şartlara uyum) süreçler olarak belirtilmektedir. Sachs'a (1999) göre sürdürülebilir gelişme değişkenlerinin sağlıklı değerlendirmeler yapabilme adına çok geniş ve kapsamlı bir boyutta düşünülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Sachs değişkenleri sırasıyla;

- Sosyal sürdürülebilirlik ve dolayısıyla var olan kültürel sürdürülebilirlik,
- Fiziksel / çevresel sürdürülebilirlik ve dolayısıyla doğanın potansiyelini içeren ekolojik sürdürülebilirlik,
- Her anlamda verimliliği, niteliksel ve niceliksel devamlılığı ve sosyal açıdan tarafsızlığı elde edebilme adına ekonomik sürdürülebilirlik,
- Yerel ve uluslararası kararlılığın oluşumuna yön veren yönetsel boyut ve dolayısıyla politik sürdürülebilirlik olarak tanımlamaktadır.

Sonuç olarak, sürdürülebilir toplum ve gelişme için insanın ne derece önemli rol üstlendiği ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi yolunda toplumun önemi doğrudan ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen sürdürülebilir toplum ve gelişme değişkenlerinin etkileşim halinde ve birbirleriyle kesişme alanlarının olduğu

açık bir şekilde gözlenmektedir. Bu bağlamda birçok araştırmacının benzer değişkenleri farklı sürdürülebilirlik değişkenleri altında incelediği görülmektedir. Hart'a (1995) göre değişkenler iki veya daha fazla sürdürülebilirlik değişkeniyle (örneğin; ekonomi ve çevresel) bağlantılı ve etkileşim halindedir. Yukarıda belirtilen değişkenler bütüncül bir bakış açısıyla düşünüldüğünde fiziksel / çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel / organizasyonel boyutlar olarak dört ana başlıkta gruplanabilmektedir. Dolayısıyla tarihi konut alanları için sürdürülebilirlik değişkenlerinin belirtilen dört ana değişken üzerinden ortaya konulmasının gerekliliği açığa çıkmaktadır.

2.4.1.1 Fiziksel / çevresel değişkenler

Pugh'a (1996) göre çevresel sürdürülebilirlik; yenilenebilen kaynaklar için tüketim hızının yenilenme hızından daha düşük seviyelerde varlığını sürdürdüğü ve yenilenemeyen kaynaklarının yenilenebilir kaynaklar tarafından hızlı bir şekilde tüketilmesinin önüne geçildiği durumlarda varolabilmektedir. Bir başka söylemle Elliot (1994) doğaya bırakılan atıkların, hava, su ve toprağın emme hızından daha düşük seviyelerde olma gerekliliğine ve dolayısıyla ancak bu koşulların sağlandığı durumlarda sağlıklı bir ortam oluşumu ile sürdürülebilir bir çevreden bahsedilebileceğine değinmiştir. Castells (2000) ise çevresel sürdürülebilirliğin tanımına; yüksek hızda değişen, gelişen, bozulan çevre ve yaşam kalitesine karşı koyabilme gücü olarak kapsamlı bir açıklama getirmektedir. Aynı zamanda Castells'e göre belirtilen karşı koyabilme gücü, çevrelerin kimliklerinin yitirilmemesi için açılan bir savaş, gösterilen bir direnç ve çevresel sürdürülebilirliğin ancak ekonomik sürdürülebilirlik ile birlikte planlandığı durumlarda gerçekleşebilecek bir olgudur.

Diğer taraftan Oktay'a (2001) göre "Butina'nın kentsel biçim-bilim yaklaşımı, kentsel biçimi (urban form) oluşturan fiziksel biçim ve mekansal yapı ile toplumsal güçler, nedenleri ve içerikleri arasındaki ilişkileri araştırır ve fiziksel biçim ile mekansal yapının bütünlüğü üzerine yoğunlaşır. Buradaki fiziksel biçimin bileşenleri yapı adaları, caddeler /sokaklar, binalar ve dış mekanlardır" (s.45). Bu doğrultuda yukarıdaki söyleme paralel olarak, araştırma kapsamında fiziksel sürdürülebilirliği etkileyen değişkenler fiziksel çevre koşulları, canlılık ve çeşitlilik ve ulaşılabilirlik değişkenleri olarak gruplandırılabilir. Yapı adaları, binalar ve dış mekan bileşenlerinin fiziksel çevre koşulları ile canlılık /çeşitlilik değişkenlerine; cadde ve sokak bileşenlerinin ise ulaşılabilirlik değişkeni ile örtüştüğü söylenebilmektedir.

Belirtilen değişkenlerin birbirileri arasında gl etkilereime sahip üç temel değişken aşağıda sıralanmaktadır;

- Fiziksel evre koşullarının zayıfladığı çevrelerde kullanım ve ilginin azalması beraberinde bölgenin canlılık ve çeşitlilik oranının azalmasını,
- Ulaşılabilirliğin bölgeye sağlanmadığı durumlarda çevredeki canlılık ve çeşitliliğin azalmasını,
- Canlılık / çeşitliliğin sağlanmadığı durumlarda fiziksel çevreyi kullanan kişi sayısı azalmakta ve bakımsız bir fiziksel evre ortaya çıkabilmektedir.

Sürdürülebilirlik çerçevesinde “tasarımcıların temel kaygısı fiziksel ve kültürel değerler arasında ideal uyumun bulunması ve ağdaş kullanıcıların gereksinim ve hedeflerinin saptanması olmalıdır” (Oktay, 2001, s.45). Bu doğrultuda Oktay (2001) tarihi yapılar da kullanıcıların ağdaş ihtiyaçlara adaptasyonunu önemli bir konu olarak değerlendirmekte; aynı zamanda fiziksel biçim ile toplum arasında bir bağlantının olduğunu vurgulamaktadır. Bu amaç doğrultusunda kentsel, toplumsal ve kültürel değişimlerin saptandığı ortamlarda tarihi yapıların korunması, fiziksel durumu, kirlilik seviyesi ve sınır oluşumu gibi konular değişim, dönüşüm ve gelişim ile ilgilidir. Diğer taraftan UNCHS’de (United Nations Centre for Human Settlements) (1996) fiziksel çevrenin sürdürülebilirliği başlığı altında enerji kullanımı, aydınlatma, açık ve yeşil alanların planlanması ve temizliğinin önemi belirtilmektedir. Oktay (2001) yeşil alanları doğa ile bütünleşmenin ve fiziksel anlamda sürdürülebilirliğin en temel bileşeni olarak tanımlanmaktadır.

ahantimur’a (2007) göre yüksek evre kalitesinin sağlanabilmesi için kullanıcıların günlük ihtiyaçlarının ne derece ve hangi boyutlarda karşılanabildiği önemli bir konudur. Bu bağlamda çevrenin canlılığı ve çeşitliliğinin zenginleşmesine olanak sağlayan işlevsel çeşitlilik değişkeni, bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve sürdürülebilir bir evre oluşturabilmesi için hem bir gereklilik hem de zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada işlevsel çeşitlilik ile birlikte bölgede yer alan çoklu işleve sahip yapıların varlığının önemi görülmektedir. Karma kullanımlı yapılar çevreleri yeniden canlandırabilme ve sürdürülebilir bir evre yaratabilme adına gerekli olmaktadır (Vehbi & Hoşkara, 2009). Diğer taraftan Oktay (2001) işlevsel çeşitlilik ile kullanımda çeşitliliğin birbirinden farklı kavramlar olduğunu ve var olan işlevsel çeşitliliğin her zaman farklı gelir gruplarına hitap etmediğini vurgulamaktadır. Açık kamusal alan çeşitliliği bölgelerdeki esneklik, verimlilik, güvenlik, insan yoğunluğu, bina yoğunluğu, fonksiyon yoğunluğu ile ilgili bir kavram olup, birçok araştırmada fiziksel / çevresel sürdürülebilirlik değişkenleri arasında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Oktay (2001) “kentin mekansal yapısını

belirleyenler ise kentin parçalarına özgünlük kazandıran alan kullanımı ve etkinlik örüntüleridir” (s.45) tanımlaması ile kullanımın mekansal yapının karakterine önemli katkılarda bulunduğunu belirtmektedir.

Vehbi ve Hoşkara (2009) fiziksel sürdürülebilirlik içinde yer alan ulaşılabilirlik kavramını, ulaşılabilirlik seviyesi, ulaşım çeşitliliği, toplu taşıma, yaya ve bisiklet dostu sokaklar ve araç park yeri yeterlilik seviyesi göstergeleri ile incelemektedir. Bu bağlamda ulaşılabilirliğin, yolların, kaldırımların ve sokakların durumu ile yakından ilişkili olduğu net bir şekilde görülmektedir. Oktay’a (2001) göre sürdürülebilir çevrelerde ulaşılabilirlik kavramı, otomobile olan bağımlılığın düşük seviyelerde seyretmesini; bu nedenle gerek insanların birbiriyle olan ilişkilerini güçlendirmeye ve gerekse bireysel anlamda motorlu araçlara duyulan gereksinimi gidermeye yönelik çalışmaların yapılmasını gerektirir. Sonuç olarak fiziksel / çevresel sürdürülebilirlik değişkenleri;

- Fiziksel çevre koşulları (binaların fiziksel durumu, binaların çağdaş ihtiyaçlara adaptasyonu, korunma seviyesi, enerji kullanımı, aydınlatma, yeşil alan, açık alan/ yeşil alan temizlik seviyesi, kirlilik seviyesi ve sınırlar),
- Canlılık / çeşitlilik (günlük ihtiyaç, işlevsel çeşitlilik, açık kamusal alan çeşitliliği, açık kamusal alan kullanımı ve çoklu işlev),
- Ulaşılabilirlik (ulaşılabilirlik seviyesi, ulaşım çeşitliliği, toplu taşıma, yaya ve bisiklet dostu sokaklar, araç park yeri yeterlilik seviyesi, ev-iş arası uzaklık) olarak gruplandırılmaktadır.

2.4.1.2 Sosyo-kültürel değişkenler

Sachs’a (1999) göre eşitlik ve demokrasi sosyal sürdürülebilirliğin ana bileşenleridir. Böylelikle yukarıdaki bölümde Hart’ın (1995) söyleminde vurgulanan sürdürülebilirlik değişkenleri arasında var olan güçlü ve bütüncül bağ tanımlaması, Sachs’ın söylemi üzerinden de açık bir şekilde okunabilmektedir. Bu noktada Chiu (2004) değişkenler arası var olan güçlü bağların hem sosyal hem de kültürel boyutunu, kültürün sosyal yapıyı, sosyal değerleri ve toplumun yaşam şeklini doğrudan etkileyen bir yapısı olduğunu belirtmekte ve sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik değişkenlerinin birbiriyle olan güçlü ilişkisine değinmektedir.

Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirlik, çevrede yaşanan gelişim veya büyümelerin uyumu ile halkın uyumunun üst üste gelebilmesi, gelişen çevrenin kültürel ve sosyal açıdan çeşitli gruplarla birlikte yaşayabilmesi, birleşebilmesi ve bu doğrultuda nüfusun her kesimine kaliteli yaşam standartlarını sağlayabilme ve geliştirebilme

olarak tanımlanmaktadır (Polese & Stren, 2000). Aynı zamanda Yiftachel ve Hedgcock'a (1993) göre kentsel açıdan sosyal sürdürülebilirliği uzun vadede sağlayabilmek adına, kullanıcı odaklı yaşanabilir bir düzen, iletişim ve kültürel gelişim sağlanmalıdır. Diğer taraftan Sachs'a (1999) göre sosyal sürdürülebilirlik ve gelişim, sosyal homojenlik, eşit gelir düzeyi ve servis ile iş imkanı erişilebilirliği konularını içermelidir. Chiu (2002, 2003) ise sosyal gelişim ve devamlılığın sağlanabilmesi için sosyal sürdürülebilirlik kavramını sosyal sınırlar, ekolojik sınırlar ve eşitlik olmak üzere üç ana grupta sınıflandırmıştır. Ardından Godschalk (2004) ise, Yiftachel ve Hedgcock'un (1993) çalışmasında vurguladığı gibi, insanların sosyal açıdan yaşanabilir şehirlerde yaşamayı tercih etmeleri nedeniyle yaşanabilirlik değişkenini ekonomik büyüme, ekoloji ve eşitlik araştırması kapsamında ele almaktadır.

Bu noktada birçok araştırmacının benzer tanımlamaları kültürel sürdürülebilirlik için de yaptığı gözlemlenmektedir. Chiu'ya (2003) göre kültürel sürdürülebilirlik, sosyal ilişkileri, yapı, değer, kural, gelenek ve görenekleri, eşitlik ve yaşam tarzını kapsamaktadır. Ayrıca Rapoport'un (2001) kültürü, sosyal ve ideolojik olmak üzere iki grupta sınıflandırması sosyal ve kültürel değişkenlerin birarada olmasına açıklık getirmektedir. Diğer taraftan, Rapoport'un (1969; 2001), Schusky ve Culbert'in (1973) ve Thaman'ın (2002) çalışmalarında kültür; sanat, müzik, estetik, artistik ve popüler kültürü içinde barındıran, inanç, din, yetiştirme şekli ve sınırlardan oluşan ve son olarak sosyal boyut ve yaşam tarzını içinde barındıran insan davranışları olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle, sözü edilen çalışmalar ışığında, kültürün sosyal bağlarla olan bütünleşik ilişkisi açıkça gözlenmektedir.

Dolayısıyla sosyo-kültürel sürdürülebilirlik her kültüre ve çevreye özgü değişkenlerle ifade edilebilen bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Böylelikle sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin suç, toplumsal sağlık, çevresel farkındalık, sosyal yapı ve bağlantılar, memnuniyet gibi ana değişkenleri içinde barındırdığı görülmektedir. Diğer taraftan, Elliott (1994) ve Pugh (1996) sosyal anlamda toplumun sağlık, barınma, beslenme ve kültür gibi gereksinimleri ile ortak değer yargılarının ve hedeflerinin bir çatı altında toplanmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda toplumsal sağlık (sağlık, barınma, vb.) ve çevresel farkındalık (ortak değer yargıları, hedefler, vb.) ana değişkenleri sosyo-kültürel sürdürülebilirlik merkezinde ortaya çıkmaktadır. Toplumsal sağlık, refah seviyesi, ev sahipliği ve konut içinde kişi başına düşen alan; çevresel farkındalık ise çevrelerin tarihini algılama ve değerlendirme, çeşitli sanat ve kültürel etkinliklerine katılım ve karar-

verme süreçlerine dahil olma (yerel demokrasi) gibi değişkenleri bünyesinde barındırmaktadır.

Kullanıcıların yetiştiği sosyal çevre, değer, yapı, gelenek ve görenekler sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin merkezinde yer almaktadır (Chiu, 2003). Bu bağlamda bireylerin sosyo-kültürel çevrelerinde var olan yaşam ile birlikte özgün kimliklerini şekillendirdikleri ve çevresel değişimin olduğu ortamlarda yeni çevreyle kurulan ilişkilerin değişime uğradığı görülmektedir. Bu noktada sürdürülebilir gelişme ve sosyo-kültürel sürdürülebilirlik çerçevesinde sosyal yapı ve bağlantıları şekillendiren değişkenler önem kazanmaktadır. Dolayısıyla toplumlarda denge ve bütünlüğün gelişip korunabilmesi için bireylerin önceden edindiği sosyal ve kültürel deneyimler ile günümüzde yaşamlarını sürdürdükleri çevrelerin örtüşmesi veya bireyin yeni çevreye adapte olabilmesi önem kazanmaktadır. Farklı birey ve toplum yapılarının tek bir sosyo-kültürel çevrede bulunduğu ortamlarda sosyal bağlılık, sosyal eşitlik, sosyal barış ve komşuluk ilişkileri kurgulanması gereken önemli konulardır. Kurgunun sağlanmadığı ortamlarda toplumlar ve bireyler arası oluşan eşitsizlik ortamı ve sosyal açıdan dışlanma çevrelerde yıkıcı sonuçlar meydana getirebilmektedir (Hediger, 2000; Polese & Stren, 2000).

Chiu'ya (2003) göre kültür saklanır ve nesilden nesile aktarılır. Süreç içerisinde, zaman ve mekan ile birlikte gelişir, birikir ve bazı durumlarda tükenebilir. Bu noktada önemli olan konu, kültürün gelişimi ve değişimi esnasında temeline bağımlı kalınarak korunması veya farklılaşmasıdır. Farklılaşırken ötekileşmeye başlaması tarihsel değere, çevreye ve kültüre zarar vermektedir. Ötekileşme sürecinde bölge farklı bir oluşum göstererek kullanıcısının çevreyle olan etkileşimini ve yaşam şeklini değişime uğratabilmektedir. Bu noktada arkadaş dostu çevre ve sosyo-kültürel yaşam şekli diğer önemli değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada yerel toplumsal yapıya eklemlenen göçmen kullanıcılar ve toplumsal yapıda oluşan farklılıklar (demografik, kültürel, sosyal, vb.) önemli bir konudur. Çünkü bireyler ve toplumlararası gözlenen farklılıklar sosyal anlamda bağlılığı ve bütünleşmeyi engelleyen kavramlar olarak görülmektedir. Dolayısıyla belirtilen tüm unsurlar, bireylerin davranışlarını ve yaşanılan ortamla oluşturulan aidiyet bağı ve yer duygusunu etkileyebilmektedir. Bu duruma benzer bir söylem olarak Thaman (2002), sürdürülebilir gelişimin, bireylerin ve toplumların sosyo-kültürel değerleriyle örtüşmesi gerektiğini savunmaktadır. Sonuç olarak yukarıda belirtilen çalışmalar bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin ana hatları beş temel değişken olarak aşağıda özetlenmiştir:

- Suç (suç oranı, güvenlik),
- Toplumsal sağlık (refah seviyesi, ev sahipliği, kişi başına düşen alan),
- Çevresel farkındalık (bölgenin tarihini algılama ve değerlendirme, çeşitli sanatsal ve kültürel etkinliklere katılım, karar-verme süreçlerine dahil olma yada diğer bir deyişle yerel demokrasi),
- Sosyal yapı ve bağlantılar (bölgede yaşanan süre, sosyal bağlılık, sosyal eşitlik, sosyal barış, komşuluk ilişkileri, yaşam şekli, arkadaş dostu çevre, yer duygusu ve aidiyet),
- Memnuniyet (çevresel memnuniyet, güncel müdahalelerin yeterlilik seviyesi).

2.4.1.3 Ekonomik değişkenler

Çahantimur'a (2007) göre ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel ve sosyo-kültürel gelişmenin sağlanabilmesi için elverişli bir finansal desteğin varlığı olarak tanımlanmaktadır. Bu durum bir başka ifade ile, finansman ve para akışının sürekli kılınması ile fiziksel çevrenin tüm niteliklerinin gelişiminin sağlanması ve bu özelliklerin gelecek nesillere aktarılabilmesi ile maddi sorumluluğun çözüme kavuşturulması olarak da yorumlanabilmektedir. Sürdürülebilirliğin insan yaşamının kalitesiyle ilgili bir kavram olması nedeniyle bu kalitenin sürdürülebilirliği ekonomik anlamda sürdürülebilirliği de gerektirmektedir (Ikerd, 2012). Bu noktada bireylerin iş gücü önemli bir değişken olarak ortaya çıkmakta ve bireyler arası iş çeşitliliği hem sosyo-kültürel hem de ekonomik sürdürülebilirlik açısından önem kazanmaktadır. Aynı zamanda gelir seviyesi ve kira-gelir dengesi ekonomik sürdürülebilirlik için gerekli bir diğer bileşenlerdir (Vehbi & Hoşkara, 2009). Ayrıca, bireylerin eşit imkanlara ve birbirlerine yakın gelir seviyelerine sahip olması da ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır (Voula, 2005). Ancak bu şekilde oluşturulan bireyler ve çevreler arası ekonomik denge ortamı ile sürdürülebilir gelişme başarıya ulaşabilecektir.

Diğer taraftan tarihi çevrelerde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için turizm önemli bir yer tutmaktadır. Tiesdell ve diğ. (1996) göre tarihi kent ve konut alanları ekonomik dinamikleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu bölgelerde bulunan tarihi ve kültürel yapılar yerli ve yabancı turisti bölgeye çeken önemli unsurlardır. Musterd ve diğ. (2010) göre yerel alan özelliklerine odaklanılan aktiviteler hem ekonomik anlamda bölgeyi kalkanıran, hem de bölgeye kullanıcı akışını sağlayan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda küreselleşen ve hızla gelişen kentlerde tarihi öneme sahip alanlarda gerçekleştirilecek etkinlikler bölgeyi kalkındırma ve canlandırma açısından gerekli görülmektedir. Dolayısıyla işsizlik ve

ekonomik sorunların gözlendiği tarihi alanlarda yerel yapı ve olayların ürüne dönüştürülmesi önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. Bu durum hem bölgede yaşayan kullanıcıların ekonomik özgürlüklerini sağlayabilme hem de yerel el sanatlarının üretimini teşvik edebilme adına önemli bir adımdır. Musterd ve diğ. (2010) göre küreselleşme ve farklı toplumsal yapıların biraraya gelmesinden kaynaklanan ekonomik düşüşün potansiyel sonuçları işsizlik ve kutuplaşmadır. Böylelikle küresel anlamda hissedilen ekonomik düşüşe ve kutuplaşmaya kültürel ve tarihi üretim ortamı yaratılarak bir direnç ortamı oluşturma'nın önemi ortaya çıkmaktadır.

Azalan ekonomik imkanlar beraberinde zarar gören binaları ve altyapı sorunlarını getirmektedir (Vehbi & Hoşkara, 2009). Bu bağlamda işletme ve gelişim harcamaları önemli bir değişken olarak ekonomik sürdürülebilirlik çerçevesinde incelenmektedir. Bu noktada gelişimi ve değişimi kontrol edecek mekanizmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yasal yönetmeliklerle kontrol ve denetleme altında tutulmaya çalışılan müdahaleler tarihi alanlarda uygulanmakta, ancak bazı durumlarda yetersiz kalmaktadır. Gerek ekonomik anlamda yetersiz bütçeye sahip olma, gerekse yönetsel anlamda sürdürülebilir bir yapı oluşumunun olmaması kontrol ve denetleme mekanizmasının işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesine engel teşkil edebilmektedir. Doratlı ve diğ. (2004) göre tarihi ve eski çevrelerde yaşayan kullancılarda bölgeye karşı kültürel bağların zayıf olması tarihi bölgeleri yeniden canlandırma çalışmalarını aksatabilen bir sürece işaret etmektedir. Bu doğrultuda fiziksel anlamda değer kaybına uğrayan tarihi yapıların pahalı bakım masraflarının karşılanamaması hem kullanıcıların çevreyle olan sosyal yapı ve bağlantılarının zayıflığıyla hem de bölünmüş tarihi konut alanlarında genellikle gözlemlenen fakir kullanıcı gruplarıyla açıklanabilmektedir. Sonuç olarak ekonomik sürdürülebilirlik dört ana başlıkta gruplandırılabilir;

- İşsizlik (işsizlik oranı, iş çeşitliliği),
- Gelir seviyesi (gelir seviyesi, kira-gelir dengesi),
- Turizm (yerli/yabancı turist oranı, turizm aktiviteleri oranı, yerel el sanatları üretimi),
- İşletme / gelişim (bakım/işletme harcamaları, altyapı, denetleme).

2.4.1.4 Yönetimsel / organizasyonel boyut

Sürdürülebilirliğin gerek ülke genelinde gerekse kentsel ölçekte sağlanabilmesi için birden çok aktörün sürece dahil edilmesi önemli bir gereklilik olarak literatürde yer almaktadır. Belirtilen aktörler; yerel politikacılar, hükümet, memurlar, şirketler ve

Çalışanlar, esnaf, sivil toplum kuruluşları, kullanıcı ve tüketicilerdir. Dolayısıyla yönetimsel anlamda işbirliğinin, ortaklığının ve birden çok aktörün süreç içersine dahil edildiğii bir süreç yönetimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda sürdürülebilir gelişme, bütünde fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutların tartışıldığii bir ortam olmaktan çıkarak, süreç kapsamında ortaya çıkan yönetimsel / organizasyonel boyutun dördüncü bir ayak olarak eklenmesiyle tamamlanmaktadır (Eastaway & Støa, 2004).

Şekil 2.1 : Sürdürülebilirliğı etkileyen faktörler (Wilson ve diğ, 2007).

Şekil 2.1'de belirtildiğii üzere yönetime, kurumlara ve örgütlere ait organizasyonel boyut sürdürülebilirliğı etkileyen önemli bir değışkendir. Belirtilen yapılanma başlıca;

- Birey, toplum ve yönetimlerin davranışlarını etkileyebilen, enerji kullanımını düzenleyerek çevresel kazanç sağlayabilen,
- Çevrelere finansal katkı ve canlılık ortamı oluşturabilen, atık maddelerin geri dönüşümünü sağlayabilen ve çalışanların yolculuk masraflarını en aza indirgeyebilen,
- Gerek çalışanların, gerekse toplumun çevresel bilincini artıran, havadaki karbon oluşumunu ve dağılımını dengeleyen,
- Şirketlerin ve ortakların aldığii kararları etkileyebilen,
- Risk yönetimini iyi seviyelerde düzenleyebilen bir oluşuma işaret etmektedir (Wilson ve diğ, 2007).

Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre çeşitli ve sürekli gelişmelerin gözlendiği dünya; insan merkezli alınan kararlar, davranışlar ve seçimler doğrultusunda yön bulur, değer kaybeder veya kazanır. Dolayısıyla yönetimi etkileyen davranış veya kararların yetersizliği veya eksikliği, sürdürülebilir gelişmeyi bütünde etkileyecek ve gelişimin durağanlaşmasına sebep olabilecek potansiyeli içinde barındırmaktadır. Bu noktada yönetimleri ve hükümeti etkileyebilen ve tavsiye verebilen bir takım oluşumunun önemi ortaya çıkmaktadır. Böylelikle yukarıda belirtilen etkiler üzerinden yönetsel/organizasyonel boyutun sürdürülebilir gelişmenin değerlendirilme ve planlamaları kapsamına eklenmesinin ve günümüzde önemli bir değişken olarak araştırılmasının nedeni ortaya çıkmaktadır.

Power (2004) sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için bir komisyonun (örgütlenme, topluluk, vb.) oluşturulması ve bu çerçevede bazı sorumlulukların belirtilen komisyona yüklenmesi gerektiğine değinmekte ve bu kapsamda bu komisyonun görevlerini;

- Yönetime sürdürülebilir gelişmeye yönelik sürekli bir şekilde devamlılık gösteren tavsiyelerde bulunmak,
- Yönetimin sürdürülebilir gelişmeye yönelik bağlılık ve sorumluluğunu hatırlatma ve dolayısıyla sürdürülebilir gelişmeyi politikalar kapsamında gerçekleştirebilir kılmak,
- Toplumun ilgi ve duyarlılığını artırmaya yönelik geniş kapsamda sürdürülebilir gelişim bilinci aşılama olarak belirtmektedir.

Sonuç olarak yönetimlerin yeterli seviyelerde sürdürülebilir gelişime katkı sağlayamadığı ortamlarda, bireysel, toplumsal ve yönetsel / organizasyonel anlamda çevrenin denetlenmesini, sürdürülebilir finansman, planlama / uygulama, ve kültür farkındalığı ile kullanımı geliştirici süreçlerin oluşturulabilmesini, var olan yasa ve yönetmeliklerin yürürlükte olmasını tetikleyici ve gerekli görülen noktalarda yapılacak çalışmalar ve projeler ile yasaların geliştirilmesini sağlayan önerileri hazırlayacak bir komisyonun oluşumu ön plana çıkmaktadır. Bu noktada çevreye daha duyarlı strateji, planlama ve programların oluşumuna yön veren ve yardımcı olan gelişmelerin gözlendiği, daha iyi çevrelerin oluşturulduğu ve sürdürülebilir kararların alınabildiği bir ortam ve komisyonun gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda özellikle tarihi kent ve konut alanlarında gelişim stratejilerinin nasıl planlanması gerektiği önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

2.5 Sürdürülebilir Gelişim Stratejileri ve Planlama

Planlama aşamalarında detaylı ve dikkatli bir şekilde, çevresel tehlikeler (gerçekleşmiş olan veya potansiyeli olan), doğal afetler (sel, deprem, yer kayması, vb.) ve savaş gibi konular odaklanılması gereken hususlardır. Ancak belirtilen konulara odaklanıldığı, gözlemlerin yapıldığı ve benzer davranışların sergilendiği ortamlarda sağlam bir konut stratejisi geliştirilebilmektedir (UN Habitat, 2012). Bu gibi planlamaların sağlıklı bir ortamda oluşturulamadığı zaman karşılaşılan olaylar beraberinde yönetimleri stratejisiz ve hızlı kararlar almaya sürükleyebilmektedir. Bahsedilen süreçler ve beklenmedik durumlar ışığında alınan hızlı kararlar ile toplumların geleceği, kültürü ve sosyal yaşamı etkilenebilir ve geri dönüşü olmayan bir sürece girilebilir. UN Habitat'a (2012) göre planlı bir şekilde tasarlanan sürdürülebilirlik stratejisi, düşük gelirli konut oluşumlarını geliştirmekte, sosyal ve kültürel çeşitliliğe katkı koymakta, insanların fiziksel ve ruhsal sağlığı ile güvenliğini artırmakta, ekonomiyi geliştirmekte ve doğal ve tasarlanmış çevreyi oluşturmaktadır. Bu bağlamda konut alanları için geliştirilmesi hedeflenen sürdürülebilirlik stratejileri kapsamında zaman içerisinde hızla gelişen ve değişim gösteren konut kavramının farklılaşan anlamlarını (mekansal, zamansal, toplumsal, deneyimsel, vb.) anlayabilmek ve konutun niceliksel özelliklerinin dışında niteliksel verilerini de elde edilebilmek gerekmektedir.

Bu noktada tarihi kent ve konut alanları bünyesinde birçok değer bir bütün olarak biraraya gelmektedir. Bunlar kültürel değerler (yaş, gelenek, devamlılık, politik ve yerel değerler), az bulunur değerler (tipoloji, biçim, yapım tekniği, bina tasarımları), kaynak değerleri (var olan konut stoğu), estetik değerler, sosyal ve psikolojik değerler, politik değerler, çevresel değerler ve eğitim değerleri olarak sıralanabilmektedir (Doratl, 2004; Doratl, 2007). Belirtilen konular kültürel ve toplumsal anlamda önemli bir değer taşımaktadır. Ancak gelişen ve değişen kentlerde tarihi değere sahip bu alanlar fiziksel, strüktürel, işlevsel, yerel, imaj ve yasal olarak değer kaybedebilirler (Doratl, 2000). Bu anlamda değer kaybı sürecinde olan tarihi kent alanları için sürdürülebilir gelişme adına strateji ve planlama kavramı ortaya çıkmaktadır. Kentleşme sürecinin olumsuz etkilerini önleyebilmek ve gerek fiziksel, gerekse işlevsel olarak çevreyi geliştirebilmek adına koruma ve canlandırma stratejileri üretmek gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı sosyal, ekonomik ve fiziksel açıdan tarihi kent parçalarını koruma ile birlikte canlı ve sürdürülebilir bir çevre oluşturmaya ihtiyaç vardır (Vehbi & Hoşkara, 2009).

2.5.1 Sürdürülebilir gelişim stratejilerinin hedefleri

Çahantimur'a (2007) göre, şehirler yaşayanları ile bir bütün yapıya sahip olduğu zaman anlamlı hale gelen bir kimliğe bürünürler. Kentlerde yaşayan bireyler kültürün ve fiziksel çevrenin biçimlenmesine yön verir ve dolayısıyla sosyal çevrenin oluşumu gerçekleşir. Bu bağlamda toplumlar ve kültürlerin kendini yenileyen ve geliştiren yapılarının korunduğu, geliştirilmeye imkan sağlandığı ve gelişirken geçmişte var olan değerlerin korunduğu ortamlarda başarılı sürdürülebilir stratejiler planlanabilmektedir. Diğer taraftan Sönmez'e (1990) göre sürdürülebilir gelişme ve strateji planlama ortamının oluşturulabilmesi kolay bir süreç değildir. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin merkezinde yer alan ve gerek küreselleşme ile gerekse yaşanan gelişmeler doğrultusunda tarihi ve kültürel değer kaybına uğrayan, değişen ülke ve toplumların uzun vadede yeniden eğitilmesi gerekmektedir. Bu durumda sürdürülebilir gelişme strateji planlanmasında eğitim konusu anahtar bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır.

Tiesdell ve diğ. (1996) göre olası sürdürülebilirlik problemlerini önleyebilme adına, ilk olarak bölgeyi ekonomik ve sosyal açıdan dikkate alıp korumak ve son müdahaleyi ise fiziksel boyutta yapılacak müdahaleler ile gerçekleştirmek gerekmektedir. Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre ise ekonomik canlanma, fiziksel ve sosyal canlanma ile beraber bir bütün olarak düşünüldüğü zaman başarılı bir yeniden canlandırma stratejisi gerçekleştirilebilecektir. Diğer taraftan, temelde küreselleşen ülkelerin ve toplumların etkisi altında olan siyasal ve yönetsel otoriteler (küresel / çevresel yönetim) için üç temel strateji hedefi bulunmaktadır:

- Ülkeler uluslararası boyutlarda yönetilebilirlik sorunu ile yüzleşmektedir. Bu nedenle küresel boyutlarda yeni kurum ve kuruluşlar ve normların oluşturulduğu stratejilere,
- Çevresel krizler ancak küresel düzeyde sağlanan işbirliği ve ortaklıklar ile birlikte çözüme kavuşabilir. Bu amaç doğrultusunda her düzeyde ve ortamda oluşan sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, iş sahipleri ve diğer aktörlerden gelecek aşağıdan yukarıya (bottom-up) çalışmalar, araştırmalar ve projelere,
- Popülasyon artışı, yoksulluk, düşük seviyelerde gelişim, çevresel yıkım ve değer kaybı gibi kavramların temelde oluşum nedenlerini öğrenerek sorunun çözülebilmesi yönünde adımların atılmasına ve çevresel bütçe ve harcamaların yeniden ve sürekli bir şekilde gözden geçirilmesine gereksinim duyulmaktadır (Speth, 2002).

Bu sebeplerden dolayı yönetimler aşağıdan yukarıya sorumlulukların ve çalışmaların düzenli ve aktif bir şekilde işleyiş gösterebilmesi için yukarıda belirtilen tüm aktörleri (yerel politikacılar, hükümet, memurlar, şirketler, çalışanlar, esnaf, sivil toplum örgütleri, kullanıcı, tüketiciler, vb.) içine alan ve harekete geçiren stratejilerin geliştirilmesine ortam sağlamalıdır. Bu bağlamda çevresel anlamda oluşturulan yönetim modeli çevresel sorunları bir araya getiren çok boyutlu bir stratejidir (Ramanujam ve diğ, 1986; Judge & Douglas, 1998). Dolayısıyla yapılan araştırmalar doğrultusunda Çankır ve diğ. (2012) çevresel stratejik planlama sürecinin getirilerini üç ana başlıkta toplamaktır;

- Üst düzey yöneticilerin çevresel duyarlılığının gelişim göstermesini sağlayan daha kapsamlı ve kaliteli bir ortamın yaratılması (Stead & Stead, 1995),
- Tüm çalışanların; çevreye ayırdıkları zaman, gösterdikleri ilgi ve performansın artırılmasına yönelik ortamların oluşturulması (Judge & Douglas, 1998),
- Rekabete dayalı bir girişim ile birlikte yönetim ve organizasyonların faaliyetlerini ya da yatırımlarını doğru seçime yönlendirebilen ve gereksiz girişimler, düzenlemeler ve bütçe harcamalarından uzak durulmasını sağlayabilen bir ortamın oluşturulmasıdır (Judge & Douglas, 1998).

2.5.1.1 Yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımlar

Sürdürülebilir gelişiminin sağlanabilmesi adına iki farklı (yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya) yaklaşım modeli literatür kapsamında ön plana çıkmaktadır. Cronin ve Guthrie'ye (2011) göre yukarıdan aşağıya (top-down) yaklaşım modelinde yönetim kararları ve stratejileri, aşağıdan yukarıya (bottom-up) yaklaşım modelinde ise inisiyatif alan birey ve grupların (sivil toplum örgütleri, toplum, şirketler, dernekler, vb.) çalışmaları, projeleri ve kararlılıkları önemli olmaktadır. Asmar ve diğ. (2012) göre aşağıdan yukarıya yaklaşım modeli yukarıdan aşağı yaklaşım modelinin aksine, şirketler ve yerel yönetimler arasında bir işbirliği ortamı sağlayarak toplumun katılımını arttıran ve gereksinimleri ile görüşlerini elde etmeye yönelik adımlar atmasını sağlayacak bir yapıya sahiptir. Bu durum çevrenin ihtiyaçlarını en iyi bilen kullanıcıları yani toplumu sürdürülebilir gelişimin merkezine alarak geliştirilmesi hedeflenen strateji ve planlamalarda söz sahibi yapmaktadır. Aşağıdan yukarıya yaklaşımın toplum katılımını ön planda tutan ve çevresel, sosyal ve ekonomik anlamda sürdürülebilir kalkınmayı sağlayan bir araç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Chavis ve Wandersman'a (1990) göre toplum katılımı, fiziksel anlamda çevresel kaliteyi artıran, suç işlenmesini önleyen ve sosyal çevreyi geliştiren bir yaklaşımdır.

Nedeni ise bu yaklaşım modelinin aktif bir şekilde toplumun ihtiyaçlarını aktarabilmesi için uygun veri elde etme ortamını oluşturmastır (Scubeler, 1996; O'Hara, 1999). Aynı zamanda Chambers (1997) da aşağıdan yukarıya yaklaşımı, toplumsal ve çevresel ihtiyaçları algılayabilmek ve sürdürülebilir bir çevre için proje geliştirebilmek için kapsamlı bir potansiyele sahip olduğunu ileri sürmektedir. Ancak UN-Habitat'a (2012) göre iki yaklaşım modelinde de önemli kısıtlamalar bulunmaktadır. Aşağıdan yukarıya olan yaklaşım modelinde gerek ölçek gerekse kapsam, yukarıdan aşağıya yaklaşım modelinde ise kullanıcıların ihtiyaçlarını belirleyebilme kısıtlı bir şekilde sağlanmaktadır. Bu doğrultuda iki yaklaşım modelinin sürdürülebilir gelişme, sürdürülebilir konut pratikleri ve dolayısıyla başarılı sonuçlara sahip olabilmek adına birbirlerini karşılıklı olarak besleyen ve destekleyen bir yapıda olması gerekmektedir (Cronin & Guthrie, 2011).

Şekil 2.2 : Sürdürülebilir gelişme için yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımın şematik gösterimi (Cronin & Guthrie, 2011).

Castella ve diğ. (2004) göre aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya yaklaşım modellerini birlikte düşünmek bilgi toplayabilme ve çevresel kullanımı en iyi şekilde değerlendirebilme adına önemli bir fırsat ortamı sunmaktadır. Sonuç olarak Shultz'a (1979) göre insan ile doğayı ilişkilendirmek ve toplum ile desteklemek yaşanabilirliği artırma adına önemlidir. Bu bağlamda geçmişte yukarıdan aşağıya yaklaşım modelinde gözlenen problemler ışığında olduğu bilinen aşağıdan yukarıya yaklaşım modelinin yukarıdan aşağıya yaklaşım modeli ile birlikte bir bütün olarak planlanması gerekmektedir. Bu yaklaşımların bütüncül yapıda değerlendirilmesi, herbirinin kendi içindeki farklı ölçeklerden gelen kısıtlamaların aşılmasıyla yaşanabilir çevreler oluşturabilmek ve dolayısıyla sürdürülebilir gelişmeyi sağlayabilmek adına önemlidir (**Şekil 2.2**).

2.5.1.2 Sürdürülebilir strateji gelişiminde kamusalığın rolü

Oktay'a (2001) göre geleneksel kentin mekansal yapısı, beraberinde kent merkezlerindeki kamusal alanları getirmektedir. Birbirinden farklı işlevlerin (ticaret, din, eğitim, yönetim ve kentsel servisler) biraraya getirildiği, yapısal biçimin dış mekanlarla ilişkilendirildiği, mekanların hiyerarşik olarak düzenlediği ve çeşitliliğin sağlandığı bu kentlerde başarılı ve çekici bir kimlik ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda gelişmiş bir kamusal yaşam kurgusu, kentte kullanıcıların sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamlarını, yaşanan zamanı ve dolayısıyla yerel kültürlerini yansıtan bir ayna görevi görmektedir (Oktay, 2001). Böylelikle sürdürülebilir gelişme stratejilerinde çevreyi yeniden canlandırabilme adına kamusal bir yaşam kurgusuyla geliştirilen ve birbirlerine aktiviteler aracılığıyla bağlanan ortak mekanlar önem kazanmaktadır.

Gerçekleştirilen tartışmalar baz alındığında, "çevrenin sürdürülebilirliği ve yeniden canlandırılmasının iç içe geçen iki önemli kavram" (Vehbi & Hoşkara, 2009) olduğu ve sürdürülebilirlik döngüsünün durağanlaştığı durumlarda çevreyi kamusal bir yaşam ile tekrardan canlandırmanın literatür kapsamında önemli amaçlardan biri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre çevreyi yeniden canlandırma net ve anlaşılır bir koruma tekniğidir ve genellikle manevi estetik değerlere, mimari ve çevresel değerlere, kültürel miras olarak adlandırılacak değerlere ve toplumsal anıların devamlılığına odaklanır. Bu amaç doğrultusunda tarihi alanlarda oluşan değer kaybının, mülkiyet ve terkedilme probleminin yönetimin elinde kullanılabilir bir güç olarak bulunan kamusal mekan (sokak, meydan, vb.) kurgusuyla aşılabileceği düşünülmektedir. Bu noktada yapı yoğunluğu ile kamusal alanların dengelenmesi ve yeşil bir kimliğe bürünmesi gereklidir (UN Habitat, 2012). EU (2004) kapsamında yer aldığı gibi, Avrupa'daki pek çok şehir için yeşil ile bütünleşmiş bir şehir planlaması önemli bir konudur. Dolayısıyla kamusal alanların gerekli noktalarında uygun peyzaj ve yeşil öğelerle şehrin yoğunluğunun dengelenmesi ve böylece çeşitliliğin sağlanması kentler için ihtiyaç duyulan bir konudur. Diğer taraftan şehirler birbirinden farklı ekonomik aktivitelerin gerçekleşebilmesine olanak sağlayan yerlerdir. Bu gibi güçlü potansiyele sahip yerler kişisel ihtiyaçlara yönelik (spor, turist çekme, kültürel, eğlence, vb.) aktiviteler ile canlandırılabilir. Bu yüzden şehirler, hangi aktivitelerin ekonomiye canlılık kazandırabileceğini gösterirler (Musterd ve diğ, 2010) ve dolayısıyla bu aktiviteler ile kamusal yaşam harekete geçirilmiş olur.

Tarihi konut alanlarının kamusalığa ve dışa dönük kullanıma odaklı çözümlemeleri beraberinde kültürel mekanların hem fiziksel hem sosyo-kültürel hem de ekonomik

dinamiklerini tekrardan canlandırabilecek bir ortam oluşumuna imkan vermektedir. UN Habitat (2012) ise insan yerleşim alanlarında gerçekleşen konut aktivitelerinin doğrudan ekolojik (su, hava, atık oluşumları) etkileri olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda bölgeye başka çevrelerden kullanıcı yönlendirilerek konut aktivitesi haricinde aktivitelerin gerçekleştirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Ancak yeniden insan akışı sağlanan ve canlandırılan çevrede bölgede yaşayan kişiler üzerinde olumlu etkiler oluşacak; bu etkiler bölgenin yeniden kalkınmasını sağlayacak; dolayısıyla bu durum beraberinde çevreye adapte olan yapıların yeniden güçlenmesine ve sürdürülebilirlik değerinin artmasına neden olacaktır.

Sonuç olarak kenti kamusal bir yaşam kurgusu ile canlandırma süreci fiziksel, sosyal ve işlevsel olarak çevrede değer kaybının veya problemlerin (mülkiyet, vb.) gözlemlendiği durumlarda devreye girerek sorunların aşılmasına olanak sağlayan bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

2.6 Sürdürülebilir Gelişme Üzerine Avrupa'dan Örnekler

Tarihi çevreler başta olmak üzere dünya genelinde sürdürülebilir gelişmeye yönelik projeler ihtiyaç duyulan, geliştirilen ve uygulanan bir süreci ortaya koymaktadır. Sürdürülebilir tarihi kasabalar (sustainable historic towns) projesi de yukarıda belirtilen gereksinimler üzerinden yola çıkılarak oluşturulan bir projedir. Bu projeler, pilot bölgeler olarak seçilen Finlandiya (Forssa), Norveç (Mosjøen and Røros) ve İsveç'te (Ystad) bulunan tarihi ve kültürel bölgelere 2003-2005 yılları arasında uygulanmıştır. Proje, Baltik Denizi Bölgesi'nde bütüncül bir kentsel politika ve birliktelik üzerinden sürdürülebilir gelişmeyi sağlayabilme adına oluşturulmuştur. Projenin uygulandığı tüm tarihi kasabalarda odak noktası yerel aktiviteler olmuş; yerel yönetimler, kullanıcılar ve araştırmacılar birarada kentsel mirasın değerlendirilmesini ve yönetimini yapmışlardır. Bu doğrultuda araştırmacıların belirlediği birbiriyle ilişkili temel değerlendirmeler ve bakış açısı projenin ilerlemesine katkıda bulunmuştur. Bunlar sırasıyla;

- Baltik Denizi Bölgesi'nde ortak kültürel miras bilincini artırmaya ihtiyaç duyulması,
- Kültürel mirasın, yerel ve bölgesel gelişme için destekleyici olması,
- Geleneksel yeteneklerin eğitim ve çalışmalarla birlikte cesaretlendirilmesi olarak belirtilmektedir (TemaNord, 2003).

Diğer taraftan hazırlanan projelerde belirlenen amaçlar incelendiğinde zamanla değişen ve gelişen ülkelerin yüzleştirdiği problemleri de kapsadığı açık bir şekilde

görülmektedir. Sözü edilen projelerin ana hatlarıyla oluşturulan hedefleri aşağıdaki gibidir;

- Korumayı desteklemek ve Baltik Denizi Bölgesi'nde bulunan çeşitli tarihi kasabaların yerel kimliklerini kavrayarak sürdürülebilir gelişmelerini sağlamak,
- Ortak strateji, yönetme ve iyi uygulamalar ile sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak,
- Araştırma aktivitelerini cesaretlendirmek ve bununla birlikte girişimci projelerin ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve diğer sektörler gibi yerlere katılımını sağlayarak desteklemek,
- Oluşturulacak aktiviteler ile kültür turizmini desteklemek ve korumak,
- Kasabaların maddi, manevi, fiziksel ve fiziksel olmayan özelliklerini belirlemek ve değişmeyi onlar üzerinden düzenleyebilmek,
- Yerel kullanıcılar, profesyoneller ve politikacılar ile bir arada bütüncül bir şekilde yönetebilmek ve yerelliğin rolünü en önemli araç olarak düşünebilmek,
- Herhangi bir kimlik kaybına uğramadan değişimi tolere edebilme seviyesini analiz etmek,
- Çeşitli güncel ve yaygın stratejileri değişim sürecinde tarihi katmanlara yansıtılabilmek (tarihi yapılar için yeni kullanımlar önermek gibi),
- Kentsel gelişimin planlama sürecinde aktif ve katılımcı bir model önerisinde bulunabilmekdir (TemaNord, 2003).

Çalışma raporunda, yukarıda belirtilen amaçlar ışığında bahsedilen şehirlerde gerçekleştirilen araştırmalar, değerlendirmeler ve aktiviteler neticesinde çeşitli disiplinlerde ve sektörlerde bulunan kişilerle ortak çalışmaların (ulusal-yerel yöneticiler, uzman-araştırmacı, vb.) farklı deneyimleri aktarabilme ve kentsel çevreler için yöntem geliştirebilme adına yararlı bir ortam oluşturduğu belirtilmektedir (SuHiTo, 2006). Bu doğrultuda kültürel mirasın korunması için geniş ve farklı ölçeklerde detaylı bir şekilde planlamanın gerektiği, sürecin her aşamasında odaklanılması gereken farklı stratejik noktaların bulunduğu ve bunların ortaya çıkartılmasının gerekliliği belirtilmiş olmaktadır. Sonuç olarak proje genel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kısa ve uzun vadede görevleri yönetme, analiz etme, planlama, değerlendirme ve yönetmenin, yerel kararlılığın ve aşağıdan yukarıya yaklaşım modeli kullanılarak politik irade kararlarının etki altına alınmasının önemli bir konu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

2.7 Bölüm Sonucu

Teorik çerçeve bölümünün ilk kısmında sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir gelişme başlıkları üzerinde durularak kavramların nitelikleri ve kapsamı tartışılmıştır. Ardından ikinci kısımda toplumsal/kültürel değişim ve çevresel değişim kavramlarının özüne inilerek değişimin boyutu ve etkisi birçok farklı söylem üzerinden ortaya konulmuştur. Belirtilen kavramlar tartışıldıktan sonra sürdürülebilirliğin tarihi kent ve konut alanlarında gelişme süreci incelenmiştir. Ardından fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel/organizasyonel dört temel sürdürülebilirlik değişkeni analiz edilmiştir.

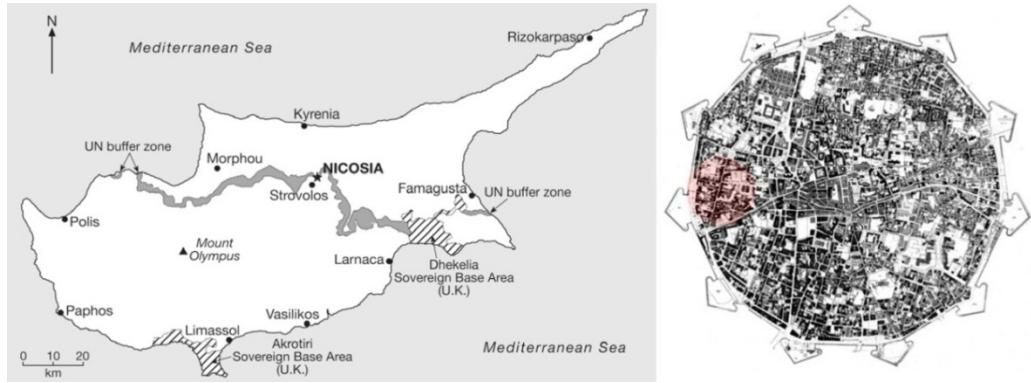
Kavramsal çerçevenin son bölümünde ise sürdürülebilir gelişim ve planlama stratejileri ve hedefleri belirlenmiş; bu süreç dahilinde dikkat edilmesi gereken iki önemli başlık ortaya konulmuştur. Dolayısıyla ilk olarak yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yaklaşımlar ve ikinci olarak kamusal yaşamın sürdürülebilir gelişim üzerindeki rolü ve önemi üzerinde durulmuştur. Son olarak ise sürdürülebilir gelişim üzerine Avrupa'dan örnekler verilerek teorik çerçevenin tüm hatları oluşturulmuştur.

3. ALAN ÇALIŞMASI: LEFKOŞA, ARABAHMET ÖRNEĞİ

Alan araştırmasının ilk bölümünde Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'nin seçilme nedenleri ortaya konulacak ve gerek Kıbrıs gerekse Arabahmet Bölgesi'nin tarihsel oluşumuna yön veren önemli dönemlere değinilecektir. Ardından kavramsal çerçevede belirlenen değişkenlerin Arabahmet Bölgesi üzerinde değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu doğrultuda araştırma sürecinde elde edilen önemli değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri bütüncül bir bakış açısıyla tartışılarak bölge için sürdürülebilir bir yönetim stratejisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

3.1 Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'nin Seçilme Nedenleri

Coğrafik özelliği ve stratejik konumu, farklı uygarlıkların katkılarıyla oluşan kendi özgün kültürü, akdeniz ikliminin bu kültürün oluşmasına katkıları gibi etkenlerle Kıbrıs tarih boyunca önemli bir yerleşme yeri olmuştur. Aynı zamanda Kıbrıs, Shakspeare'in Othello eserinden aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'in doğuşuna uzanan birçok tarihi ve efsanevi olayın gerçekleştiği yer olarak da bilinmektedir.

Şekil 3.1 : Kıbrıs haritası ve Arabahmet Bölgesi'nin konumu.

Başkent Lefkoşa'nın tarihi ve kültürel mirasını en iyi yansıtan bölge, tarihi surlarıçi bölgesi olup Arabahmet Bölgesi surlarıçının en karakteristik niteliklerini yansıtan bir konut bölgesi olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak Arabahmet Bölgesi'nin tezin giriş bölümünde bahsedildiği gibi bazı sorunlar ile yüzleşmekte olduğu ve bu problemlerin temelinde yatan sorunların ortaya çıkarılmasının bir çözüme ulaşabilmek adına önemli bir adım olacağı düşünülmektedir.

Arabahmet Bölgesi geçmişten günümüze gelen süreçte farklı etnik grupları bünyesinde barındırmış ve bu süreçle birlikte tarihi ve kültürel bir kent kimliğini yansıtan geleneksel bir Kıbrıs bölgesidir. Süreç içerisinde dünyada da gözlemlenebildiği gibi hızla değişen kent yaşamı ve biçimi, beraberinde değerini kaybeden tarihi kent alan oluşumlarını getirmektedir. Bu durumun yansımaları Arabahmet Bölgesi'nde de yoğun bir şekilde hissedilmekte ve bölge eskiden sahip olunan mekansal canlılığını kaybetmektedir. Yanı sıra bölge zaman içerisinde yaşadığı politik süreçler (savaş, göç, yıkım, vb.) ve hızlı kentleşme ile birlikte farklı boyutlarda çeşitli sorunlarla yüzleşmektedir. Diğer taraftan tarihi bölgeyle yerleşen göçmenler oluşturdukları heterojen kullanıcı profili ile bölge için önemli bir gelişme ve değişim potansiyelini açığa çıkarmaktadır. Bölgenin bir diğer özelliği Kuzey Kıbrıs ve Güney Kıbrıs'ı ve aynı zamanda Lefkoşa kentini ikiye bölen sınırın tam kenarında yer almasıdır. Günümüzde böylesine önemli bir kent parçasının içinde yer alan tarihi binaların ne yazık ki çok az bir kısmının yeterli seviyelerde korunabildiği ve kalan diğer yapıların da büyük bir çoğunluğunun fiziksel çöküntü içinde olduğu gözlemlenmektedir.

Özetle yukarıda bahsedilen sorunlar Arabahmet Bölgesi'nin seçilme nedenleri olarak dört ana başlıkta ortaya çıkmaktadır;

- Tarihi ve kültürel öneme sahip kent alanının çöküntü içinde olması,
- Sınırdaki konumlanan bölünmüş bir kent dokusuna sahip olması,
- Yaşanan göçler ile birlikte heterojen bir kullanıcı profiline sahip olması,
- Belirtilen süreçlerin analizi doğrultusunda sürdürülebilir bir model önerisinin gerekliliğidir.

Bu doğrultuda yakın geçmişten itibaren bölge üzerinde uygulanan yönetim stratejilerinin sürdürülebilirliğe olan etkisi önem kazanmaktadır. Bu amaçla günümüze geldiğimiz noktada yönetim stratejilerinin geniş bir ölçekte tartışılması, sebep-sonuç analizlerinin yapılması ve bölge üzerinde sürdürülebilirlik yönetiminin yeniden düzenlenmesi gerektiği görülmektedir. Böylelikle analizler ile birlikte geçmiş dönemlerde sürdürülebilir bir doku oluşumuna engel olan gelişmelerin belirlenmesi ve oluşan günümüz koşulları üzerinden sürdürülebilir bir strateji model önerisinin geliştirilmesi önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

3.2 Kıbrıs'ın Tarihsel Gelişimine Genel Bir Bakış

Bu bölümde Kıbrıs'ın genelinde mekansal anlamda etkisi olan dönemlere ve dönemlerin Kıbrıs'ta bıraktığı izlere odaklanılacaktır. Bu bağlamda Kıbrıs'ta ilk konut

yerleşimi neolitik devirden başlayan ve devam eden bir sürece işaret etmektedir. Bu dönemde birbirine ayırık bir şekilde planlanan dairesel planlı mekan organizasyonları köy yerleşimlerinde görülmektedir. Ardından mekansal anlamda fark yaratan ve Kıbrıs'a etki bırakan diğer dönem Bronz Devri'dir (M.Ö. 2500-1050). Bu dönemde neolitik dönemin dairesel planlı yapıları yerini dörtgen planlı yapılara bırakmıştır. Daha sonra bir diğer önemli mekansal geçişin Roma Dönemi'nde (MÖ.58-M.S.330) gerçekleştiği literatürde yer almaktadır. Bu dönemde yolların düzenlendiği, yerleşim yerlerinin bölgelere ayrıldığı ve mimaride detayların önem kazandığı (giriş kapı kemer süsleme detayı, vb.) daha planlı bir anlayışın oluştuğu görülmektedir. Ardından Bizans Dönemi'nde (330-1191), Kıbrıs'ın en önemli kalelerinden Kantara, St. Hilarion ve Buffavento inşa edilmiştir. Bundan sonra Lefkoşa-Arabahmet Bölgesi'nde etkilerini görebildiğimiz dönemler sırasıyla; Lüzinyan Dönemi (1192-1489), Venedik Dönemi (1489-1571), Osmanlı Dönemi (1571- 1878), İngiliz Dönemi (1878-1960), Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi (1960-____) ve 1974 Sonrası Dönemi olarak sınıflanabilmektedir. Bu doğrultuda bir sonraki bölüm kapsamında Arabahmet Bölgesi tarihi ve kültürel yapısını oluşturan bu dönemlerden ve niteliklerinden bahsedilecektir.

3.2.1 Arabahmet Bölgesi'nin tarihsel gelişimi

Lüzinyan Dönemi (1192-1489), Arabahmet Bölgesi'nin tarihsel ve fiziksel kimliğine etki eden önemli yapı taşlarından biri olarak bilinmektedir. Dar yollar, meydanlar, meyve bahçeleri, birbirine yapışık düz çatılı ve içe dönük avlulu evler bu dönemde oluşmuş kent kimliğinin karakteristik nitelikleridir. Arabahmet bölgesindeki bazı binaların zemin katlarının bu dönemde yapılmış olduğu gözlemlenmektedir. Lüzinyan Dönemi'ndeki binalar gotik stilinde inşa edilmiş olup, bu döneme ait evlerin az sayıda örneği Arabahmet Bölgesi'nde yer almaktadır (Ulaş, 1990). Bölgedeki sokaklar, organik ve düzensiz bir şekilde geliştirilmiş ve sokakların kesişme noktalarında meydanlar oluşturulmuştur. Bu dönemin binalarında yerel malzeme sarı taş kullanılmış ve konutların avluları yaşamın geçtiği ana mekanlar olarak kurgulanmıştır.

Lüzinyan Dönemi'nin ardından, Arabahmet Bölgesi'ne etkisi olan bir diğer dönem Venedik Dönemi'dir (1489-1571). Bu dönemde bölgenin kimliğine fazla bir müdahalede bulunulmadı. Ancak yollar daha uzun ve geniş bir yapıya sahip olmaya başlarken, sokak dokusu ve meydanlar kültürel yapısını korumaya devam etti. Genel olarak dönemin yapıları tek katlı taş binalardan oluşmaktadır. Giriş katlarında ki geçiş mekanlarında bulunan kemerler ise dönemin kimliğini yansıtmaktadır.

Osmanlı Dönemi (1571-1878), Lüzinyan ve Venedik Dönemlerinin ardından günümüzde var olan Arabahmet silüetinin ana hatlarını şekillendiren en önemli dönem olarak ortaya çıkmaktadır. Lüzinyan Dönemi'nde başlayan dar sokaklar ve içe dönük avlulu bina kurgusu iklimsel faktörlerin de etkisiyle devam ettirilmiştir. Binalar, sokağı tanımlayan duvar etkisi yaratırken, sundurmadan geçerek avluya girildiğinde mahremiyeti yüksek bir iç yaşam kurgusu ile konutların mekan organizasyonu oluşturulmuştur. Genel olarak Osmanlı Dönemi'nde bölgede iyi durumda olan yapıların korunduğu ve korunan binaların üzerlerine dönemin evlerinin inşa edildiği bilinmektedir. Bir başka deyişle, dönemde bir çok yapının zemin katları Lüzinyan ve Venedik Dönemlerine aitken, üst katları Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde aile yapısının baskın bir karaktere sahip olması nedeniyle bölgede bitişik nizam konut dokusu oluşmakta ve kentin kamusal alanları çoğunlukla özel günlerde kullanılmaktaydı. Bitişik evler dizisi arka veya iç avludan birbirlerine bağlanmakta ve böylece ev-sokak ilişkisi zayıflamaktadır. Bu eski yerleşimlerde sokaklar dar ve organik bir yapıya sahip olup, bu sokak boyunca yer alan konutlar genel olarak tek bir aile tarafından kullanılmaktaydı (Pulhan, 1997). Ayrıca Osmanlı Dönemi'nde inşa edilen Türk evlerinin plan oluşumunda "Harem-Selamlık" mekanlarının ayrışması gözlenmektedir. Harem ile Selamlık arasında "sofa-geçiş aksı" bulunmaktadır (Pulhan, 1997). Yapının içe dönük bir şekilde kurgulanması doğrudan iç avlu duvarlarında sağır ve göz hizasından yüksek duvar oluşumunu, pencerelerin ise bölmeli ve oran olarak normal standartlardan küçük tasarlanmasını beraberinde getirmiştir. Üst katlarda ise cumbalarla konutun sokak ile ilişkisi sağlanmıştır.

Şekil 3.2 : İngiliz Dönemi karakteristiği (sarı taş, balkon, süs ve bezemeler).

Son olarak Kıbrıs kültürünün sosyo-kültürel yaşamının en son katmanı İngiliz Dönemi'nde (1878-1960) oluşturulmuştur. Bu dönemde oluşmuş mimari ve kentsel dokuya saygılı bir planlama ve inşa sürecinin devam ettiği görülmüştür. Bu dönemde Osmanlı yapılarında gözlemlenen "cumba" karakteristiğine atıfta bulunularak bina

cephelerinde oluşturulmuş balkonlar, kapı girişlerinde tasarlanan verandalar, pencerelerin rasyonelliği ve genişliği ile sokak-ev ilişkisi güçlendirilmiş ve böylelikle mimarinin kentle ilişkisi artırılmıştır (Pulhan, 1997). Binalarda yerel malzeme olarak sarı taş kullanılmaya devam edilmiştir. Köşeleri yuvarlak tasarlanmış binalar, pencere motiflerinde görülen eğrisel çizgiler ve cephelerdeki süs ve bezemeler bu dönemin mimarisine kimlik kazandıran niteliklerdir.

Yukarıda özetlendiği gibi Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi farklı dönemlere ev sahipliği yapmış olan ve kültürel çeşitliliğin gözlemlendiği Kıbrıs'ın tarihi bir konut yerleşim alanıdır. Dolayısıyla Kıbrıs'ta yaşamış her kültür grubuna ait izler Arabahmet Bölgesi'nde bulunmaktadır (Dağlı & İlkin, 2001). Böylece her dönemin bir önceki döneme eklenerek oluşturduğu mimari ve kentsel doku son derece zengin ve özgün tarihsel nitelikler göstermektedir. Özetle kültürlerin birbiri ardına bıraktıkları mimari ve kentsel doku gelinen bu süreçte Arabahmet Bölgesi'nin özgün kimliğini oluşturmuştur.

Şekil 3.3 : Arabahmet Bölgesi'nin birçok tarihi katmana sahip özgün karakteristiği.

Bundan sonraki dönem tezin giriş kısmında özetlenen ve 1960 yılında başlayan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarıdır. Bu dönemde yaşanan 1974 eşiği ile Kıbrıs ikiye bölünen bir toplum ve kent yapısına sahne olmuştur. Dolayısıyla bu durum Lefkoşa kentinin yapı ve yönetimini ayıran bir gelişmeye işaret etmektedir. Araştırmalara göre Kıbrıs'ın bütüncül kent dokusunu etkileyen değişimin yılı 1974 olarak gösterilse de Papadakis'e göre, özellikle başkent Lefkoşa'nın bu değişimi 1958 yılında tel sınırların örülmesiyle başlamış (Papadakis, 2006) ve şehri oluşturan bir çok eleman (ana aks ve yollar, kamusal alanlar, odak ve bağlantı noktaları ve bir çok farklı işlev) özelliğini o yıllardaki müdahalelerde kaybetmiştir (Çavuşoğlu & Öngül, 2011). Bu bağlamda 1958'li yıllara kadar Kıbrıs ve Arabahmet Bölgesi sistemli planlamalarla bütüncül bir yapıda gelişmiş bir yerleşim yeri olarak gözlemlenmektedir. 1974 eşiği sonrası Kıbrıs ve Lefkoşa'nın şehir kimliğinin kentin

tarihsel dokusu ve kültürü ile örtüşmeyen bir kentleşme süreci ile önemli derecede değişmeye başladığı bilinmektedir. Bu durumun gelişmesindeki başlıca sebeplerden biri yerel halkın yeni yerleşim alanlarına göç etmeye başlaması ve güneyde yaşayan Kıbrıslı Türklerin kuzeye göçleriyle oluşan nüfus artışıdır. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası düzeyde diğer ülkeler tarafından tanınmamasının getirdiği ambargolar, Kuzey Kıbrıs'ın ekonomik açıdan gelişimini engellemiştir. Yönetim, kentleşme ve nüfus artışı sonucu açığa çıkan konut ihtiyacına 1978'de yürürlüğe giren sosyal yerleşme yasası ile müdahalede bulunmuştur. Bu yasa ile birlikte Kıbrıs'ın kent dokusuna uygun yerel sarı taş kullanımı, bahçeli ve bir ya da iki katlı konut yapısı örneği geliştirildi ve uygulanmaya çalışıldı (Öngül, 2012). Ancak Lefkoşa'nın şu anki durumu gözlemlendiğinde yönetim tarafından yürürlüğe konulan bu yasanın bir çözüm oluşturma konusunda yetersiz kaldığı açıkça görülmektedir.

Yukarıda belirtilen süreç Kıbrıs'da, sınır oluşumunu, değişen ve bölünen yönetim ve yaşam kurgusunu ve toplumlararası kutuplaşmayı, mimariye, yaşama ve çevreye etki eden sonuçlar olarak beraberinde getirmektedir. Ardından yaşanan göçler başta olmak üzere uygulanan birçok yönetim stratejileri günümüzde fiziksel ve toplumsal çevrede önemli izler bırakmıştır. Tüm bu sürecin Kıbrıs genelindeki kent dokusuna yansiyarak getirdiği problemler günümüzde yüzleşilmesi gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Özetle tüm bu gelişmeler Lefkoşa kent kimliğinin terkedilmesine neden olan bir süreci başlatarak kent kimliğinin sürdürülebilir niteliklerini tehdit etmektedir. Bu doğrultuda bölgenin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi ve bu sürdürülebilirliğin nasıl bir strateji ile geliştirilebileceğinin tartışılması gerekmektedir.

3.3 Araştırma Soruları ve Yönetimi

Tezin giriş bölümünde ifade edilen araştırma problemini oluşturan süreçler ve bu süreçlere dayanılarak tezde yanıt aranması hedeflenen araştırma soruları aşağıdaki gibi saptanmıştır;

- Fiziksel çevre ve o çevreyi kullanan toplum arasındaki ilişkiler sürdürülebilirliği nasıl etkiler ve nasıl geliştirilmelidir?
- Tarihi kent alanlarında sürdürülebilirliğin sağlanması için stratejik bir model nasıl önerilebilir, hangi bileşenleri ve süreçleri kapsamalıdır?

İlk araştırma sorusunda toplum ile fiziksel çevre arasındaki etkileşimin sürdürülebilirliğin neresinde olduğu, ikinci araştırma sorusunda ise sürdürülebilir gelişmeyi sağlayabilmek adına bir strateji modelinin nasıl önerilebileceği, hangi değişkenleri ve süreçleri kapsadığı araştırılacaktır.

Bu araştırma sorularına yanıt vermek için öncelikle teorik çerçevede belirlenen kavramlar üzerinden Arabahmet Bölgesi'ne uygulanabilecek sürdürülebilirlik değişkenleri saptanmıştır. Fiziksel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel / organizasyonel olmak üzere dört temel alanda yapılan değerlendirme için aşağıdaki araştırma teknikleri kullanılmıştır;

1. **Görsel / fiziksel değerlendirme**; gözlem, fotoğraflar ve haritalarla bölgenin güncel durumu saptanmıştır.
2. **Anket**; İki farklı anket formu oluşturulmuştur. İlk ankette fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik değişkenlerin değerlendirilmesine yönelik olarak 1 ile 5 arasında değişen likert ölçeği kullanılmıştır. Bu anket Arabahmet Bölgesi'nde yaşayan ve çalışan 82 kullanıcı tarafından yanıtlanmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan ikinci anket formu ise 18 adet kullanıcı tarafından cevaplandırılmıştır. Bu kullanıcılar bölgede yaşayan sanatçılar ve diğer profesyonellerdir.
3. **Röportaj**; Belediye'den üç ve Mimarlar Odası'ndan bir yetkili kişiyle bölgenin yönetsel ve organizasyonel durumu hakkında veri edinmek üzere röportaj yapılmıştır. Ayrıca Belediye yetkililerinden bölgede yapılan çalışmalarla ilgili görsel ve istatistiksel veriler elde edilmiştir.

Alan çalışmasında bu üç aşamada elde edilen veriler sürdürülebilir bir gelişim modeli oluşturabilmek için **Şekil 3.4**'te görüldüğü gibi bir arada değerlendirilmiştir. İlk adımda Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik seviyesi analiz edilmiş, ikinci adımda bölge üzerinde yakın geçmişte uygulanan stratejiler değerlendirilmiş ve son olarak elde edilen bilgiler sentezlenerek sürdürülebilir gelişmeye yönelik bir model oluşturulmuştur.

Şekil 3.4 : Verilerin bir arada değerlendirilmesi ve model önerisinin oluşumu.

Çizelge 3.1 : Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değişkenleri.

	ARABAHMET BÖLGESİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞİŞKENLERİ	Değişken *
	ÇEVRESEL/FİZİKSEL	
	<i>Fiziksel Çevre Koşulları</i>	
1	Binaların Fiziksel Durumu	A1
2	Binaların Çağdaş İhtiyaçlara Adaptasyonu	A2
3	Tarihi Binaların Korunması (2 Soru)	A3, A4
4	Enerji Kullanımı	A5
5	Aydınlatma	A6
6	Yeşil Alan	A7
7	Açık Alan/ Yeşil Alan Temizlik Seviyesi	A8
8	Kirlilik Seviyesi (Ses, Su, Hava, Görüntü)	A9
9	Sınır	A10
	<i>Canlılık/Çeşitlilik</i>	
10	Günlük İhtiyaç	A11
11	İşlevsel Çeşitlilik (Karma Fonksiyonlu Konut Alanı) (2 Soru)	A12, A13
12	Açık Kamusal Alan Çeşitliliği	A14
13	Açık Kamusal Alan Kullanımı (İnsan Yoğunluğu)	A15
14	Çoklu İşlevlere Ev Sahipliği Yapan Binalar	A16
	<i>Ulaşılabilirlik</i>	
15	Ulaşılabilirlik Seviyesi (Kesişen Sokaklar, Çıkma Sokaklar, Kaldırımlar)	A17
16	Ulaşım Çeşitliliği (Toplu Taşıma, Yaya, Bisiklet, Araç)	A18
17	Toplu Taşıma	A19
18	Yaya ve Bisiklet Dostu Sokaklar	A20
19	Araç Park Yeri Yeterlilik Seviyesi	A21
20	Ev-İş Arası Uzaklık	A22
	SOSYO-KÜLTÜREL	
	<i>Suç</i>	
21	Suç Oranı	B1
22	Güvenlik	B2
	<i>Toplumsal Sağlık</i>	
23	Refah Seviyesi	B3
24	Ev Sahipliliği	D9, E5
25	Kişi Başına Düşen m2	D10, D11
	<i>Çevresel Farkındalık</i>	
26	Bölgenin Tarihini Algılama/Değerlendirme (2 Soru)	B4, B5
27	Çeşitli Sanat ve Kültürel Etkinliklerine Katılım (Değer/Gelenek Görenek)	B6
28	Karar-Verme Süreçlerine Dahil Olma/ Katılım-Yerel Demokrasi	B7
	<i>Sosyal Yapı ve Bağlantılar</i>	
29	Bölgede Yaşanan Süre	D12, E3
30	Sosyal Bağlılık (Sınıflandırma/Karşılaştırma) (2 Soru)	B8, B9
31	Sosyal Eşitlik (2 Soru)	B10, B11
32	Sosyal Barış	B12
33	Komşuluk İlişkileri	B13
34	Yaşam Şekli	B14
35	Arkadaş Dostu Çevre	B15
36	Yer Duygusu	B16
37	Aidiyet (2 Soru)	B17, B18
	<i>Memnuniyet</i>	
38	Çevresel Memnuniyet (2 Soru)	B19, B20
39	Güncel Müdahalelerin Yeterlilik Seviyesi	B21
	EKONOMİ	
	<i>İşsizlik</i>	
40	İşsizlik Oranı	C1, D4
41	İş Çeşitliliği	D4, E4
	<i>Gelir Seviyesi</i>	
42	Gelir Seviyesi	C2
43	Kira-Gelir Dengesi	D8, D9
	<i>Turizm</i>	
44	Yerli/Yabancı Turist Oranı	C3
45	Turizm Aktivileri (Kültür, Eğlence, Dini ve Spor)	C4
46	Yerel El Sanatları Üretimi	C5
	<i>İşletme/Gelişim</i>	
47	Bakım/İşletme Harcamaları (2 Soru)	C6, C7
48	Altyapı	C8
49	Denetleme	C9

* Bu kolon anketlerdeki soru numaralarını belirtmektedir.

Anket çalışmasında kapalı uçlu soruların değerlendirilmesi için SPSS programı kullanılmıştır. Kullanıcılardan toplam 49 değişkenden 45'ini 1 ile 5 arasında değerlendirmesi istenmiş ve bu aralıkların yüzdelik karşılıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- 1 < 2 arası %25'den küçük bir değere (her açıdan sürdürülebilir olmayan),
- 2 < 3 arası %25-50 arasında bir değere (kısmen sürdürülebilir olmayan),
- 3 < 4 arası %50-75 arasında bir değere (kısmen sürdürülebilir olan),
- 4 < 5 arası %75-100 arasında bir değere (her açıdan sürdürülebilir).

Çizelge 3.2 : Kişisel bilgilerin değerlendirilmesi.

	<i>Kişisel Bilgiler</i>	<i>Cevap veren Kişi Sayısı</i>	<i>Yüzdelik</i>	<i>Değişken*</i>
1	Yaş 18-24 25-34 35-44 45-54 55-64 65+	5 7 25 30 13 2	%6.1 %8.5 %30.5 %36.5 %15.9 %2.5	D1
2	Cinsiyet Kadın Erkek	46 36	%56 %44	D2
3	Eğitim İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Y.Lisans/Doktora	52 8 10 7 5	%63.5 %9.8 %12.1 %8.5 %6.1	D3
4	Meslek Serbest Meslek Memur İşçi İşsiz Emekli Diğer	3 7 25 22 20 5	%3.6 %8.5 %30.5 %26.9 %24.4 %6.1	D4
5	Uyruk Türk Kıbrıslı Türk	35 47	%42.6 %57.4	D5
6	Gelir Seviyesi 0-500 TL 501-1000TL 1001-1500TL 1501-2000TL +2001TL	10 32 25 7 8	%12.1 %39.1 %30.5 %8.5 %9.8	D8
7	Konut/Mekan Sahipliliği Kiracı Sahibi	43 39	%52.5 %47.5	D9, E5

* Bu kolon anketlerdeki soru numaralarını belirtmektedir.

49 değişken içinde diğer kalan 4 değişken çeşitli sebeplerle 1 ile 5 arasındaki ölçekle değerlendirilemeyip, görsel analizler ya da yüzdelik oranlarıyla değerlendirilmeye katılmıştır. Bu değişkenlerden iş çeşitliliği yüzdelik oranlarıyla ifade edilmiş, kira-gelir dengesi ve kişi başına düşen m2'nin saptanmasında kullanıcılardan doğru veriler elde edilememesi nedeniyle araştırmacı görsel analizler

yoluyla bu değişkenleri değerlendirmiştir. Ev sahipliği değişkeni ise elde edilen yüzdelik verilerin yukarıda belirtilen ölçekten yararlanılarak 1 ve 5 değerlerine dönüştürülmesiyle değerlendirmeye katılmıştır.

3.4 Arabahmet Bölgesi'nin Görsel/Fiziksel Değerlendirilmesi

Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşa şehrindeki surlarıçi bölgesinde bulunan Arabahmet Bölgesi, Kıbrıs'ın tarihi ve kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Kuzey ve Güney Kıbrıs'ın sınırı olan yeşil hattın kenarında konumlanan Arabahmet Bölgesi, önceden de belirtildiği ve **Şekil B.17**'de görüldüğü üzere, bitişik nizam ve çoğunluğu iki katlı olan yapılardan ve dar sokaklardan oluşmaktadır. Eğitim, sağlık, dini, ve kültürel mekanların yanısıra büyük bir bölümünü konutların oluşturduğu bu bölge, Kıbrıs'ın özgün ve yerel mimarisinin en önemli örneklerini içinde barındırmaktadır.

Bölgede, 2006 nüfus sayımı sonuçlarına göre 761 kişi yaşarken, 2011 nüfus sayımı sonuçlarına göre bu sayı 561'e düşmüştür. Bu sonuç %26,3 oranında bir nüfus azalmasına işaret etmekte ve kullanıcıların beş senelik zaman dilimi içerisinde bölgeden çeşitli sebeplerle göç ettiğini ortaya koymaktadır.

Bölgedeki farklı işlevlerin ortaya konulduğu arazi kullanım analizinde, Arabahmet Bölgesi'ni oluşturan binaların %76.7'sinin konut, %4.7'sinin konut ve ticaret işlevini bir arada barındırdığı, %7.1'i ticaret yapısı, % 2.4'ünün eğitim yapısı, %0.5'inin sağlık yapısı, %3.8'inin dini yapı, %1'inin kültür yapısı ve %3.8'inin ise dernek ya da mimarlar odası gibi kamu hizmetindeki binalardan oluştuğu saptanmıştır. Ancak belirtilen işlevlerin gün içinde uzun zaman dilimlerinde kullanılmadığı ve bu anlamda sokakları canlandırabilmek için yeterli olmadığı görsel ve kullanım analizleri üst üste getirildiğinde okunabilen bir veri olarak ortaya çıkmaktadır. Kat yüksekliklerini gösteren analizde ise, Arabahmet Bölgesi'nin %6.6'sının üç katlı, %67'sinin iki katlı ve %26.4'ünün ise tek katlı yapılardan oluştuğu saptanmıştır (**Şekil B.18**).

3.5 Arabahmet Bölgesi'nde Sürdürülebilirliğin Değerlendirilmesi

Kavramsal çerçevede tartışılan ve **Çizelge 3.1**'de özetlenen sürdürülebilirlik değişkenleri Arabahmet Bölgesi'nde değerlendirilirken hem anket sonuçları hem de görsel analiz sırasında tespit edilen veriler kullanılmıştır. Bu doğrultuda fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirmeler yapılmış, ardından bu üç değişkenin bir arada ele alınmasıyla Arabahmet Bölgesi'nin genel anlamda sürdürülebilirliği tespit edilmiştir. Bir sonraki başlıkta ise sürdürülebilir

gelişmenin yönetsel/organizasyonel boyutu röportajlardan elde edilen verilere dayanılarak tartışılmıştır.

3.5.1 Fiziksel değişkenlerin değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Arabahmet Bölgesi'nin fiziksel değişkenleri fiziksel çevre koşulları, canlılık/çeşitlilik ve ulaşılabilirlik olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirilmiştir. İlk olarak Arabahmet Bölgesi'ndeki yapıların görsel analiz sonucunda saptanan fiziksel çöküntü içindeki durumları kullanıcılar tarafından da doğrulanmıştır (aritmetik ortalama: 1.68). Yapılan görsel tespitlerde, **Şekil 3.5** ve **EK B**'de görüldüğü gibi yapıların çevresel kalite standartlarının altında olduğu gözlemlenmektedir. Kullanıcıların içinde yaşadıkları binaların ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamadıkları konusundaki yanıtlar olumlu ya da olumsuz bir görüş bildirmemektedir (aritmetik ortalama: 2.85). Ancak **EK B**'de görüldüğü gibi yapılan görsel tespitlerde yapıların fiziksel durumunun yetersizliğinin bir sebebi de yapıların kullanıcıların çağdaş ihtiyaçlarına yanıt verememesidir. Dolayısıyla kullanıcılar tarihi yapılara bu yapıların kimliğini bozan müdahalelerde bulunmaktadır. Ardından anket çalışması kapsamında araştırma sürecine dahil olan kullanıcılara günümüzde tarihi yapılara uygulanan koruma çalışmaları hakkında görüşleri sorulmuş ve Arabahmet Bölgesi'ndeki tarihi yapıların günümüzde yeterli seviyelerde korunmadığı fikrine sahip oldukları öğrenilmiştir (aritmetik ortalama: 1.69). Bu doğrultuda anket çalışması kapsamında elde edilen kullanıcı değerlendirmeleri ve görsel analizler doğrultusunda tarihi yapıların korunmasında çeşitli ve farklı ölçeklerde sorunların olduğu saptanmıştır. **Şekil 3.5**'te gösterilen yapı detayları ve binaların fiziksel durumlarını gösteren fotoğraflar ve tezin ekler bölümünde verilen görsel/fiziksel değerlendirmeler bu saptamayı doğrulamaktadır.

Şekil 3.5 : Arabahmet Bölgesi'nin fiziksel durumunu gösteren görsel analizler.

Ardından sürdürülebilir çevreler için bir başka önemli değişken olan enerji kullanımı ile ilgili sorulan soru ile bölgedeki yapılarda güneş enerjisi başta olmak üzere sürdürülebilir bir enerji kaynağının kullanılmadığı belirlenmiştir (aritmetik ortalama: 1.42). Bir diğer değişken ise sokakların aydınlatması ile ilgili olup kullanıcılar birçok

sokakta aydınlatmanın yetersiz oranda olduğuna işaret etmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.46). Ayrıca kullanıcılar bu sorunun sorulması sırasında dönemsel olarak bölgeye sağlanan aydınlatmanın gerekli olan saatler arasında bölgeyi aydınlatmadığını belirtmişlerdir. Kullanıcıların ifadelerine göre saat 5'te havanın karardığı bazı günlerde bölgenin aydınlatılması saat 8'de başlatılmaktadır. Özetle yeterli sayıda sokak aydınlatma elemanı olan sokaklarda bile aydınlatmanın gerekli vakitler arasında sağlanamadığı görülmektedir.

Şekil 3.6 : Tel sınırların ve askeri üssün arkasından görünen Arabahmet Bölgesi.

Araştırma sırasında kullanıcıların en yoğun şekilde üzerinde durduğu değişkenin yeşil alanlar olduğu saptanmıştır. Arabahmet Bölgesi'nde az sayıda yeşil alanın bulunduğu ve bu yeşil alanların büyük bir bölümünün de yapıların iç avlularında yer alan yeşil alanlar olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda kullanıcıların büyük bir bölümü bölgedeki yeşil alanların sayısının yetersizliğinden şikayetçi olmaktadır (aritmetik ortalama: 1.17). Ancak bu şikayetlerin bir diğer kaynağı belirtilen yeşil ve açık alanların temizlik durumlarıyla ilişkilidir. Kullanıcılar bölgede az sayıda var olan yeşil alanların kullanım için temiz ve sağlıklı bir ortama sahip olmadığını ve bu yüzden de var olan yeşil ve açık alanları kullanmadıklarını belirtmişlerdir (aritmetik ortalama: 1.53) (**Şekil 3.7**). Bu durum ile bağlantılı olarak sadece yeşil ve açık alanların değil bölgenin tamamının temizlik durumunun yeterli seviyelerde olmadığı hem anket hem de görsel analizler sonucunda tespit edilmiştir. Aynı zamanda ses, su, hava ve görüntü kirliliğinden ve çevredeki sağlıksız koşullardan rahatsız olan kullanıcıların azımsanmayacak boyutlarda olduğu belirlenmiştir (aritmetik ortalama: 2.29). Ayrıca yapılan anket çalışması sırasında kullanıcıları en çok rahatsız eden kirliliğin görüntü kirliliği olduğu ve bunu ses kirliliğinin takip ettiği belirtilmiştir. Görüntü kirliliğine yapıların fiziksel durumları ve binaların cephelerindeki klima, poster, grafiti gibi görsel malzemelerin neden olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda bölgenin hemen yanında yer alan tel örgülerden oluşan sınırdan kullanıcıların rahatsız oldukları tespit edilmiştir (aritmetik ortalama: 2.30). Ancak bu durumdan şikayetçi olan kullanıcıların

sadece tel örgülerden değil bölgede askeri üslerin yoğun bir şekilde konumlanmış olmasından da etkilenmekte oldukları görülmüştür (**Şekil 3.6**). Yukarıda belirtilen 10 değişken bir arada düşünüldüğünde alandaki fiziksel çevre koşulları %22,5 oranı (aritmetik ortalama: 1.90) ile birlikte her açıdan sürdürülebilir olmayan bir yapı oluşumuna işaret etmektedir.

Şekil 3.7 : Bölgedeki tel sınır ve kirlilik seviyesini gösteren analizler.

Fiziksel değişkenler kapsamında ele alınan ikinci ana başlıkta Arabahmet Bölgesi'nin işlevsel anlamda canlılık/çeşitlilik değerlerine odaklanılmaktadır. Arabahmet Bölgesi'nin kullanıcıların günlük ihtiyaçlarını ne derece ve hangi boyutlarda karşılayabildiği konusunda yöneltilen soruya kullanıcıların ne olumlu ne de olumsuz bir yanıt verdikleri tespit edilmiştir (aritmetik ortalama: 2.67). Diğer taraftan bölgedeki işlevsel çeşitliliğin kullanıcıların ihtiyaç ve beklentilerini verimli bir şekilde karşılayamadığı görülmüştür (aritmetik ortalama: 2.13). Alanda yapılan tespitler ise bölgenin işlevsel çeşitliliğe sahip olduğunu ancak bu işyerlerinin kısıtlı zaman aralıklarında işler durumda olması nedeniyle kullanıcı ihtiyaçlarına tam anlamıyla yanıt veremediğini göstermiştir (**Şekil 3.9**). Kullanıcılar, bölgede bulunan derneklerin büyük bir kısmının tarihi yapıları aktif bir biçimde kullanmadığını belirtmektedirler. Ayrıca benzer bir durumun bölgede bulunan cafe ve bar işletmeleri için de geçerli olduğu alanda yapılan tespitler sırasında ortaya çıkmıştır. Bölgede sadece akşamları işleyen ve gündüzleri çevreyi besleme ve canlandırma konusunda yetersiz kalan bu tür kafe ve bar gibi işletmelerin hem görüntü hem de gürültü kirliliği nedeniyle yaşayanları rahatsız ettikleri saptanmıştır. Dolayısıyla bölgede işlevsel çeşitliliğin işlevini yitirdiği ve sokakları besleyemeyerek bölgenin canlılığının korunamadığı belirlenmiştir. Özet olarak bölge işlevsel çeşitlilik anlamında önemli bir potansiyele sahipken günümüzde bu durumun yeterince değerlendirilemediği gözlemlenmektedir. Böylelikle bölgenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için kullanıcı memnuniyeti dikkate alınarak gelecekte bölgede yer alması gereken işlevlerin belirlenmesinin önemli bir konu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ardından araştırma kapsamında kullanıcıların bölgedeki açık kamusal alan çeşitliliğini yeterli görmediği tespit edilmiştir (aritmetik ortalama: 1.58). Dolayısıyla zaten az sayıda olan kamusal alanların kullanım yoğunluklarının bölgenin sürdürülebilirliği için çok daha önemli hale geldiği görülmektedir. Ancak kamusal alanlardaki insan yoğunluğunun bölgedeki yaşamı canlandıracak boyutlarda olmadığı alan araştırması sırasında gözlemlenen bir diğer veri olmuştur. Bu doğrultuda kullanıcıların büyük bir çoğunluğunun bölgede var olan kamusal alanları kullanmadığı ve günün büyük bölümünü evlerinde içe dönük yaşam kurgusunda geçirdikleri belirtilmiştir (aritmetik ortalama: 1.48). Kullanıcılar, çevre koşullarının elverişli olmaması ve çevrenin gerek kendileri gerekse çocukları için temiz ve sağlıklı bir ortam sunmamasını kamusal alanları kullanmama nedenleri olarak göstermişlerdir.

Şekil 3.8 : Kapısında kilit bulunan ve aktif olarak kullanılmayan Lefkoşa - Arabahmet kültür ve sanat evi.

Şekil 3.9 : Kamusal alanlardaki kullanım yetersizliği: kullanılmayan park, kullanılmayan dernek ve kullanıcı şikayeti üzerine kapatılan kafe.

Bir başka değişken olan çoklu işlevlere ev sahipliği yapan binaların varlığını tespit etmek üzere hazırlanan soruya kullanıcılar olumsuz yanıt vermişlerdir (aritmetik ortalama: 2.36). Diğer taraftan alanda yapılan tespitlerde birden çok işleve sahip binaların varlığı gözlemlenmiş fakat sorunun işlevlerin yeterli seviyelerde kullanılmamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Örneğin ticari fonksiyona sahip

birçok yapının zemin katlarının kullanım dışı olduğu ve çevreyle sokak ilişkisinin kurgulanmasına yeterli derecede katkıda bulunmadığı görülmüştür. Yukarıda özetlenen değişkenlerin ortalamaları alındığında Arabahmet Bölgesi'nin %26,2 ve aritmetik ortalama 2.05 ile canlılık/çeşitlilik değerinin kısmen sürdürülebilir olmadığı ortaya çıkmaktadır.

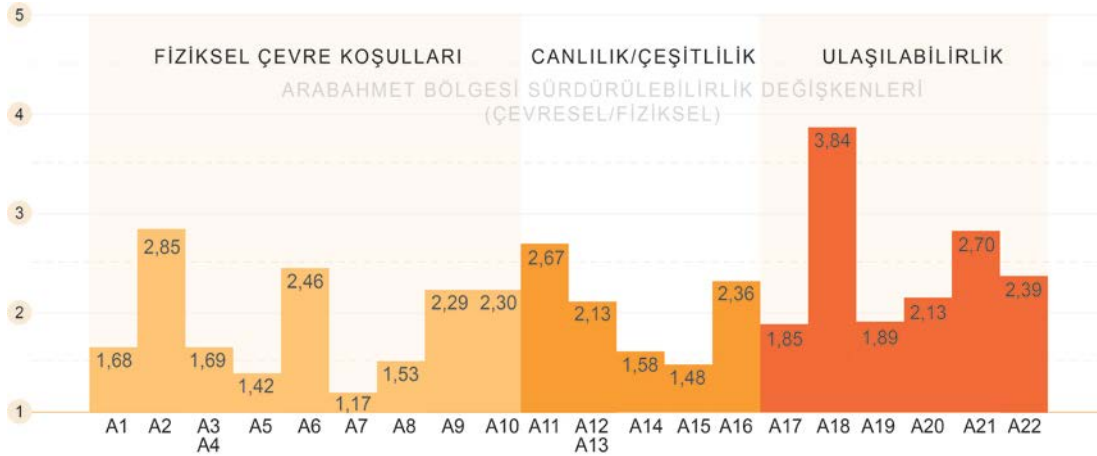
Son olarak fiziksel sürdürülebilirlik değişkenleri kapsamında ulaşılabilirlik konusu ele alınmıştır. Kullanıcıların bölgedeki yol düzenlemelerinden (yolların fiziksel durumu, kaldırım düzeni, çıkmaz sokak düzenlemesi, vb.) memnun olmadıkları saptanmıştır (aritmetik ortalama: 1.85). **Şekil 3.10**'da görüldüğü gibi gerek yollardaki çöktürülerin gerekse kaldırımlardaki yetersiz fiziksel koşulların bu değer ortaya çıkmasında önemli bir neden olduğu söylenebilir. Araştırma genelinde en sürdürülebilir değerlerden birinin bölgenin farklı ve çeşitli ulaşım yollarına elverişli olan konumu olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum Arabahmet Bölgesi'ne motorlu ve motursuz araçlar ile birlikte yaya yoluyla erişimin sorunsuz bir şekilde sağlanabildiği şeklinde yorumlanabilmektedir (aritmetik ortalama: 3.84).

Şekil 3.10 : Yayalaştırılmış bir sokakta taşıt ve yetersiz fiziksel koşullardaki kaldırım ve yollar.

Ancak bu düzenin aksayan ayağının Kıbrıs genelinde de gözlemlendiği gibi toplu taşıma problemi olduğu söylenebilir. Zira kullanıcılar bölgeye sağlanan toplu taşımanın hem yetersiz sayıda hem de düzensiz olduğuna işaret etmektedirler (aritmetik ortalama: 1.89). Anket çalışması kapsamında kullanıcılar bölgeye ulaşım sağlayan en uygun toplu taşıma aracının bölgeden uzakta konumlandığını ve bölge genelinde toplu taşıma duraklarının yetersiz sayıda olduğunu ifade etmişlerdir. Ardından bölgedeki sokakların yaya ve bisiklet kullanımına elverişliliği incelenmiş ve geçmişte yapılan çalışmaların günümüzde işlevini yitirdiği tespit edilmiştir. Bu durum elde edilen verilerle doğrulanmış ve günümüzde Arabahmet yollarının yaya ve bisiklet akışına uygun olmadığı görülmüştür (aritmetik ortalama: 2.13). Ulaşılabilirlik değişkeni için bir diğer önemli kriter araçlar için park yeri yeterlilik seviyesidir. Kullanıcılar bölgede araç park yerlerinin yeterli düzeyleri hakkında ne olumlu ne de

olumsuz bir görüş bildirmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.70). Bunun yanında bölgede var olan park yerlerinin kullanıcılar tarafından çoğunlukla tercih edilmediği ve evlerinin önüne araçlarını park etme girişiminde bulundukları da alanda yapılan tespitler sonucunda elde edilen bir diğer önemli veridir (**Şekil 3.10**). Bir başka ifade ile bölge kullanıcılarının büyük bir bölümünün Arabahmet genelinde yer alan park yerlerini yeterli seviyelerde kullanmadığı gözlemlenmiştir. Son olarak ise kullanıcılar genellikle ev ve iş yerleri arasındaki mesafeyi uzak olarak değerlendirmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.39).

Şekil 3.11 : Arabahmet Bölgesi fiziksel/çevresel sürdürülebilirlik değerlendirmesi.

Bölgedeki genel ulaşılabilirlik oranı %36,5 (aritmetik ortalama: 2,46) ile kısmen sürdürülebilir olmayan bir değeri ortaya çıkarmaktadır (**Şekil 3.11**). Dolayısıyla insan akışının zayıf olduğu Arabahmet Bölgesi'nde ulaşılabilirlik düzeyinin yeterli ölçüde olmadığı gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak Arabahmet Bölgesi'nin fiziksel sürdürülebilirliği fiziksel çevre koşulları, canlılık/çeşitlilik ve ulaşılabilirlik olmak üzere üç ana başlıkta değerlendirilmiş ve bölgenin fiziksel sürdürülebilirlik seviyesinin %28,2 (aritmetik ortalama: 2.13) oranı ile kısmen sürdürülebilir olmayan bir değeri ortaya koyduğu görülmüştür.

3.5.2 Sosyo-kültürel değişkenlerin değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Arabahmet Bölgesi'nin sosyo-kültürel değişkenleri suç, toplumsal sağlık, çevresel farkındalık, sosyal yapı ve bağlantılar ve memnuniyet olmak üzere beş ana başlıkta değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Arabahmet Bölgesi'nde kullanıcılar bölgede yüksek oranda suç işlenmekte olduğunu belirtmişlerdir (aritmetik ortalama: 1.90). Benzer şekilde kullanıcılar güvenli bir ortam içerisinde yaşamadıklarını ifade etmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.40). Alanda yapılan tespitler sonucunda bölgedeki güvenlik probleminin

genellikle kamusal mekanlarda (çocuk park alanı, sokaklar, vb.) meydana gelen güvenlik açıkları, yasal olmayan yollarla içinde yaşanan konutlar, aydınlatma problemi, elektrik kaçağı ve çevreye zarar veren kullanıcı varlığı gibi sorunlar doğrultusunda ortaya çıktığı gözlenmiştir (**Şekil 3.12**). Böylelikle genel olarak bölgede değerlendirilen suç değişkeninin %28,7 (aritmetik ortalama: 2.15) düzeyinde olduğu ve kısmen sürdürülebilir olmayan bir kimliğe sahip olduğu saptanmıştır.

Şekil 3.12 : Arabahmet Bölgesi'ndeki güvenlik sorunları: çocuk park alanında açıkta duran elektrik kablosu, kundaklama sonrası yanan bina ile somutlaşan güvenlik problemi, terk edilmiş binanın kırılan camları.

Ardından toplumsal sağlık değişkeni, refah seviyesi, ev sahipliği ve kişi başına düşen m² başlıklarıyla değerlendirilmiştir. İlk olarak bölgede yaşayan kullanıcıların refah seviyesi değerlendirilmiş ve kullanıcıların büyük bir bölümünün yaşadıkları hayatı bolluk, rahatlık ve ferah içinde bir yaşam olarak tanımlamadıkları ortaya çıkmıştır (aritmetik ortalama: 2.03). Bölgede değerlendirilen bir diğer değişken ise ev sahipliği olup kullanıcıların yaklaşık yarısının içinde yaşadığı konutların sahibi olduğu saptanmıştır (aritmetik ortalama: 2.90). Diğer taraftan yönetimden elde edilen verilere dayanarak bölgede içinde yaşadığı konutun kirasını ödemeyen ve yönetim tarafından işgalci olarak tanımlanan bir kullanıcı profili bulunmaktadır. Söz konusu kullanıcıların içinde yaşadıkları konutların elektrik ve su giderlerini de ödemediği saptanmıştır. Alanda yapılan tespitlerde bu kullanıcıların içinde yaşadıkları tarihi konutlara aykırı müdahalede bulundukları tespit edilmiştir. Son olarak bölgede kişi başına düşen m² değerlendirilirken bu verinin sayısal olarak elde edilememesi nedeniyle alanda yapılan tespitlerden yararlanılmıştır. Genel olarak m²'si büyük evlerde az sayıda kullanıcının, m²'si küçük evlerde ise çok sayıda kullanıcının yaşadığı gözlemlenmiş ve dolayısıyla bu değişkenin bölgenin sürdürülebilirliğine olumsuz bir katkıda bulunduğu söylenebilmektedir. Bu doğrultuda toplumsal sağlık değişkeninin sürdürülebilirlik değeri %36,5 (aritmetik ortalama: 2.46) olarak

belirlenmekte ve aynen bir önceki sosyo-kültürel değişken değerinde olduğu gibi kısmen sürdürülebilir olmayan bir yapıya sahiptir.

Yukarıda değerlendirilen sosyo-kültürel verilerin bir diğer ayağında çevresel farkındalık değişkeni bulunmaktadır. Bu değişken bölgenin tarihini algılama/değerlendirme, çeşitli sanat ve kültürel etkinliklerine katılım ve karar-verme süreçlerine dahil olma başlıklarıyla değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yöneltilen sorular genel olarak kullanıcıların yaşamlarını Arabahmet Bölgesi'nde sürdürme sebeplerinin ekonomik yetersizliklerden kaynaklı olduğu ve bölgede bulunma sebeplerinin çevrenin tarihi ve kültürel niteliği olmadığını ortaya çıkarmaktadır (aritmetik ortalama: 2.36). Bu durum genel olarak Kıbrıs toplumunda da gözlemlenen ve çevresel farkındalığın zamanla birlikte azaldığına işaret eden önemli bir veridir. Aynı zamanda uzun yıllar boyunca geleneksel değerlerden uzakta yaşamış olan yerel halk için kültürün değerini algılama ve değerlendirmenin yetersiz seviyelerde kaldığı görülmüştür. Küreselleşme, hızlı kentleşme ve göç yönelimleri doğrultusunda tarihi ve kültürü oluşturan değerlerin terk edilmesi Arabahmet Bölgesi'nde gerçekleştirilen sanat ve kültürel etkinliklere katılım oranına da doğrudan yansıdığı görülmektedir. Kullanıcıların bölgede gerçekleştirilen aktivitelere yeterli oranda katılmadıkları anket sonuçları kapsamında ortaya çıkmıştır (aritmetik ortalama: 1.97). Ayrıca kullanıcıların gönüllülüğe dayanan ve karar verme süreçlerinde aktif olan yerel kurumlara yeterli seviyelerde katılmadıkları saptanmıştır (aritmetik ortalama: 1.43). Sonuç olarak tüm bu değişkenler bir arada ele alındığında bölgedeki çevresel farkındalık oranı %23 (aritmetik ortalama: 1.92) değeri ile her açıdan sürdürülebilir olmayan bir niteliği ortaya koymaktadır.

Ardından kullanıcılara bir diğer önemli değişken olan sosyal yapı ve bağlantıların durumunu analiz edebilmek için bölgede yaşanan süre, sosyal bağlılık, sosyal eşitlik, sosyal barış, komşuluk ilişkileri, yaşam şekli, arkadaş dostu çevre, yer duygusu ve aidiyet ile ilgili sorular sorulmuştur. Kullanıcıların büyük bir bölümünün uzun zamandır bölgede yaşadığı görülmüştür (aritmetik ortalama: 3.84). 1974 yılı ve sonrası bölgeye göç eden kullanıcıların 40 yıla yakın bir süredir Arabahmet Bölgesi'nde yaşadığını ise gözlemlenen bir diğer önemli veridir. Ancak bu durum göç eden kullanıcı grubuyla yerel halkın sosyal anlamda bütünleştiğini gösteren bir veri olarak ortaya çıkmamaktadır. Anket verilerine göre bölgedeki farklı kullanıcı profilleri arasında sosyal bağ oluşumunun zayıf bir şekilde sağlanabildiği belirlenmiştir (aritmetik ortalama: 2.26). Bu durum aynı zamanda genel olarak Kıbrıs yapısında da gözlemlenen bir duruma işaret etmektedir. Bölgede gerçekleştirilmeye çalışılan aktivitelere katılımın az olduğu göz önünde bulundurulursa yerel halk ve göçmenler

arasındaki farklılıkların aşılmasına yardımcı olabilecek bu tür ortamların amaca yönelik hizmet edemediği söylenebilir. Yapılan röportajlar doğrultusunda açığa çıkan bir diğer önemli veri ise gerek yerel halk, gerekse göçmen grupların birbirleri arasında sınıflandırmalar ve karşılaştırmalar yapmalarıdır. Bu durum sosyal eşitlik oranının zayıf bir seviyede olduğunu düşündürmektedir. Zira kullanıcılar bölgede yaşayan kişilerle eşit maddi ve manevi olanaklara sahip olmadıklarını belirtmektedirler (aritmetik ortalama: 2.00). Bu doğrultuda toplumsal anlamda bütünleşmeye engel olan bir diğer verinin sosyal eşitlik verisi olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal barış ortamını değerlendirmek üzere kullanıcılara Arabahmet Bölgesi'nde kendilerini barışçıl bir ortamda hissedip hissetmedikleri sorusu sorulmuş ve genel olarak ne olumlu ne de olumsuz bir cevap alındığı gözlenmiştir (aritmetik ortalama: 2.67). Bu noktada bölgedeki asker yerleşimi ve sınır oluşumunun iki toplum arasında sosyal bağ ve eşitliğin yeterli seviyede gelişmesine olanak sağlayan barışçıl bir ortamın oluşumunu engellediği söylenebilir. Aynı zamanda bölgedeki komşuluk ilişkileri değişkenine verilen cevaplarda ne olumlu ne de olumsuz bir yaklaşım ortaya çıkmaktadır (aritmetik ortalama: 3.00). Bir başka soru ile Arabahmet Bölgesi'nin kullanıcıların arzuladıkları yaşam şekillerine ne derece olanak sağladığı ölçülmeye çalışılmış ve bölgenin kullanıcılarının yaşam şekline uygun bir ortama sahip olup olmadığı konusunda çekimser kaldıkları görülmüştür (aritmetik ortalama: 2.76). Kullanıcılara bölgenin ne derece ve hangi düzeylerde arkadaşlarla birlikte gelinip vakit geçirilen bir bölge olduğu sorulduğunda elde edilen yanıtlar yine olumlu ya da olumsuz bir veri oluşturmamıştır (aritmetik ortalama: 3.04). Ayrıca kullanıcılar bölgeye dışardan gelenlerin daha çok kafe ve bar işletmeleri için geldiklerini, kendilerinin ise çevrede evleri dışında herhangi bir yerde fazla vakit geçirmediklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla arkadaş dostu çevre değişkeni ile Arabahmet Bölgesi'nin arkadaşlarla geline ve kullanılan bir bölge olmadığı sonucuna varılmıştır. Bölgede uzun süre yaşayan kullanıcıların Arabahmet Bölgesi hakkında zihinlerinde özel bir anlamın oluşup oluşmadığı konusunda çekimser bir tutum sergilemişlerdir (aritmetik ortalama: 3.32). Kullanıcılar kendilerini ne derece ait hissettikleri sorusuna da benzer bir şekilde yanıt vermişlerdir (aritmetik ortalama: 3.00). Tüm bu veriler göz önünde bulundurulduğunda, Arabahmet Bölgesi'nde sosyal yapı ve bağlantılar %46,7 (aritmetik ortalama: 2.87) ile kısmen sürdürülebilir olmayan bir değeri ortaya koymakta, bu da bölgenin sosyal anlamdaki sürdürülebilirliğine olumlu bir katkıda bulunmadığını göstermektedir.

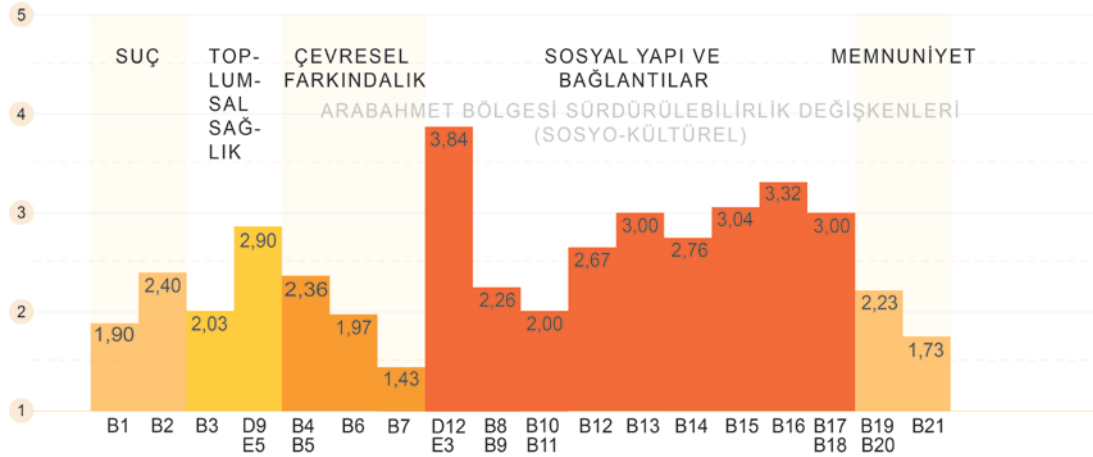
Bir diğer değişken olan çevresel memnuniyet bölgenin bugünkü durumu ve kullanıcıları göz önünde bulundurularak hazırlanmış iki soruyla ölçülmüştür. **Ek A**'da

görülen sorular doğrultusunda elde edilen yanıtlar, kullanıcıların çevreden genel anlamda memnun olmadığını göstermektedir (aritmetik ortalama: 2.23). Son olarak ise bölgede tarihi yapılara yapılan güncel müdahalelerden memnun olup olunmadığı sorusuna olumlu yanıt alınamamıştır (aritmetik ortalama: 1.73). Özetle memnuniyet değişkeninin ortalaması %24,5 değeri ile (aritmetik ortalama: 1.98) her açıdan sürdürülebilir olmayan bir veriyi ortaya koymaktadır (**Şekil.3.13**).

Şekil 3.13 : Arabahmet Bölgesi'nde gözlenen güncel müdahaleler.

Yukarıda Arabahmet Bölgesi için belirtilen sosyo-kültürel sürdürülebilirliğin 5 değişkeninin ortalaması %37,25 oranıyla (aritmetik ortalama: 2.49) kısmen sürdürülebilir olmayan bir sosyo-kültürel yapıya işaret etmektedir.

Şekil 3.14 : Arabahmet Bölgesi sosyo-kültürel sürdürülebilirlik değerlendirmesi.

3.5.3 Ekonomik değişkenlerin değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Arabahmet Bölgesi'nin ekonomik değişkenleri işsizlik, gelir seviyesi, turizm ve işletme/gelişme olmak üzere dört ana başlıkta değerlendirilmiştir. Bölgede kullanıcıların işsizlik oranını belirlemeye yönelik sorulan soru Arabahmet Bölgesi kullanıcılarında işsizlik sorunu olduğunu ortaya çıkarmaktadır (aritmetik ortalama: 2.00). Diğer taraftan kullanıcıların %3.6'sı serbest meslek, %8.5'i memur, %30.5'i işçi, %26.9'u işsiz, %24.4'ü emekli ve %6.1'i diğer meslek gruplarından

olduğu saptanmıştır. Bu veriye göre bölgede iş çeşitliliğinin olmadığı ve kullanıcıların benzer iş gruplarında çalıştığı görülmüştür. Bu durum işsizlik seviyesi %25 gibi bir değer ile her açıdan sürdürülebilir olmayan bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır (aritmetik ortalama: 2.00). Ayrıca bölgede çok sayıda emekli ve işsiz nüfusun yaşadığı ve meslek sahibi olmayan bir kullanıcı grubunun asgari maaşın altında bir gelire sahip olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla kullanıcılara aylık kazançlarından memnun olup olmadıkları sorulduğunda ise çekimser kaldıkları görülmüştür (aritmetik ortalama: 2.73). Kullanıcıların %12.1'i 0-500 TL arası bir gelire, %39.1'i 501-1000 TL arası bir gelire, %30.5'i 1001-1500 TL arası bir gelire, %8.5'i 1501-2000 TL arası bir gelire ve son olarak %9.8'i +2001 TL gelir seviyesine sahip olduğu saptanmıştır. Bu veriye dayanarak nüfusun büyük bir çoğunluğunun düşük gelir grubunda yer aldıkları ve dolayısıyla yaşadıkları yerleri iyileştirebilme adına gerekli ekonomik güce sahip olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Birçok kullanıcının ev sahibi olmadığı halde kira ödememesi nedeniyle gelir seviyesi ile kira dengesi sayısal olarak saptanamamıştır. Ancak kullanıcılar ile yapılan röportajlar sonucunda bu durumun sürdürülebilirliği olumsuz yönde etkileyen bir ortamı oluşturduğu söylenebilir. Tüm bu değişkenler bir arada değerlendirildiğinde gelir seviyesinin %43.25 oranı (aritmetik ortalama: 2.73) ile kısmen sürdürülebilir olmadığı görülmüştür.

Ekonomik sürdürülebilirliğin bir başka değişkeni olan turizm değişkeni, yerli/yabancı turist oranı, turizm aktiviteleri ve yerel el sanatları üretimi başlıklarında değerlendirilmiştir. Kullanıcılar bölgeye çok sayıda yerli ve yabancı turist geldiğini (aritmetik ortalama: 4.47), ancak turistlere yönelik aktivitelerin yeterli sayıda organize edilmediğini ifade etmişlerdir (aritmetik ortalama: 1.87). Aynı zamanda kullanıcılar Arabahmet Bölgesi'nde yerel el sanatları üretiminin yeterli seviyelerde gerçekleşmediğini belirtmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.08). Bu durum yerel el sanatlarının bölge ekonomisine katkı sağlayacak bir potansiyel olarak değerlendirilemediğini göstermektedir. Bu üç değişken bir arada değerlendirildiğinde turistlerin Arabahmet Bölgesi'ni tarihi ve kültürel değere sahip olması nedeniyle ziyaret ettiği ancak bölgede turistlerin sayısını artıracak aktivitelerin bulunmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle bölgeye turist akışının gerçekleştiği ancak bu durumu bölgede olan işlevler veya aktivitelerin desteklemediği söylenebilir. Böylece Arabahmet Bölgesi'ndeki yerli ve yabancı turistlerin bölge ekonomisini kalkındırabilme adına önemli bir potansiyele sahip olduğu ancak bu potansiyelin günümüzde yeterli seviyelerde kullanılmadığı görülmektedir. Özetle tüm değişkenlerin ortalaması ile bölgedeki turizm seviyesi %45 değerinde (aritmetik ortalama: 2.80) ile kısmen sürdürülebilir olmayan bir değere sahiptir.

Ekonomik sürdürülebilirliğin bir diğer bileşeni olan işletme/gelişim değişkeni, bakım/işletme harcamaları, altyapı ve denetleme başlıkları altında değerlendirilmiştir. Kullanıcıların ve yerel yönetimin tarihi yapıların bakımı için bütçe ayırıp ayırmadıkları yönünde sorulan soru bölgeye yeterli düzeyde finansmanın sağlanmadığı ve dolayısıyla tarihi yapıların bakımının gerçekleştirilemediğini ortaya koymuştur (aritmetik ortalama: 1.69). Bölgedeki altyapı yeterliliği konusunda kullanıcılar ne olumlu ne de olumsuz bir görüş bildirmişlerdir (aritmetik ortalama: 2.54). Ancak bazı evlerdeki kullanıcılar özellikle su kesintisi olduğunu ifade ederek altyapısal bir soruna dikkat çekmektedirler. Ardından yerel yönetimin denetleme faaliyetlerini bölgede sürdürmediği elde edilen veriler doğrultusunda söylenebilmektedir (aritmetik ortalama: 1.48). Diğer taraftan Arabahmet Bölgesi'ndeki yapıların fiziksel durumunun analiz edilmesi sonucunda, yasa ve yönetmeliklerle yasak olan müdahalelerin, yerel yönetimlerin gereken denetimleri yapmaması nedeniyle tarihi yapıların kimliğine zarar verdiği görülmüştür. Bu anlamda denetleme faaliyetleri yürürlükte olan yasaların uygulanarak Arabahmet Bölgesi'nde sürdürülebilir bir gelişim ortamı yaratabilme gerekli bir konu olarak görülmektedir. Özetle işletme ve gelişme değişkeni %21.2 oranı (aritmetik ortalama: 1.85) ile her açıdan sürdürülebilir olmayan bir değeri ortaya koymaktadır.

Şekil 3.15 : Arabahmet Bölgesi ekonomik sürdürülebilirlik değerlendirmesi.

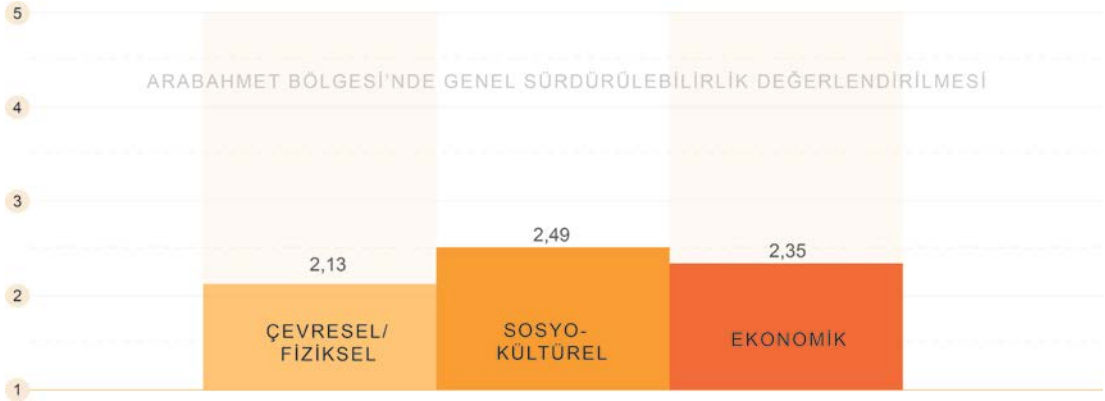
Arabahmet Bölgesi'nde yukarıda belirtilen dört temel ekonomik sürdürülebilirlik değişkeninin ortalaması %33,75 oranı (aritmetik ortalama: 2,35) ile ekonomik anlamda bölgenin kısmen sürdürülebilir olmadığını göstermektedir.

3.5.4 Arabahmet Bölgesi'nde genel sürdürülebilirlik değerlendirilmesi

Arabahmet Bölgesi'nde yukarıda üç ana başlık altında yapılan sürdürülebilirlik değerlendirmesinin her üç başlıkta da yetersiz ve benzer oranlara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu üç başlık içerisinde fiziksel/çevresel sürdürülebilirliğin en düşük

değere sahip olduğu ve bu değerın düşük sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik değerlerinin bir sonucu olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Arabahmet Bölgesi'nde yıllara göre nüfusun giderek azalma gösterdiği ve bu durumun bölgenin sürdürülebilirliğini olumsuz bir şekilde etkilediği gözlenmektedir. Dolayısıyla elde edilen tüm bu veriler, kavramsal çerçevede belirtilen herhangi bir sürdürülebilirlik değişkeninin diğer değişkenleri doğrudan etkilediği ve tüm sürdürülebilirlik değişkenlerinin birbiriyle ilişkili bir bütün sistemi tanımladığı söylemini doğrular niteliktedir.

Böylelikle alan çalışmasının buraya kadar ki bölümünde Arabahmet Bölgesi'nin fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik durumu saptanmıştır. Bundan sonraki bölümde bölge üzerine uygulanan yönetim stratejilerini ve müdahaleleri ortaya çıkarmak üzere röportajlardan elde edilen veriler değerlendirilecektir. Böylelikle yönetim stratejilerinin ne derece ve hangi boyutlarda sürdürülebilirliği etkilediği sorusuna yanıt aranarak, geliştirilmesi hedeflenen model önerisinde dikkat edilmesi gereken kavram ve süreçler ortaya konulacaktır.

Şekil 3.16 : Arabahmet Bölgesi'nde genel sürdürülebilirlik değerlendirmesi.

3.6 1974-2013 Yılları Arası Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'ne Uygulanan Stratejik Planlama Çalışmaları

Alan çalışmasının bu bölümünde 1974-2013 yılları arasında Arabahmet Bölgesi üzerine etki eden yönetim politikalarına değinilecektir. Söz konusu bu politikalar röportajlardan elde edilen verilere dayanılarak ortaya konulacaktır. İlk olarak 1974 yılı sonrası tüm Kıbrıs geneline yansıyan “göç politikası” ve bu politikaların Arabahmet Bölgesi üzerindeki etkilerine, ardından “Arabahmet Rehabilitasyon Projesi” kapsamında uygulanan “geçiş evi politikası”, “sokak cepheleri politikası”, “kamu-özel ortaklık politikası”, “Arabahmet Geliştirme Şirketi politikası” ve “2006-2013 politikası” stratejilerine değinilecektir.

3.6.1 Göç politikası

1954 yılına kadar yoğunluklu olarak mülk sahiplerinin yaşadığı Arabahmet Bölgesi, özellikle 1963-1965 yılları arasında büyük bir değişime sahne olmuştur. Bu dönemde Arabahmet Bölgesi'nde yaşayan sakinlerin bölgeyi terketmesi ile büyük göçler yaşanmıştır (Yılgin, 2002). Bundan sonraki en önemli kırılma noktası 1974'den itibaren yoğun bir şekilde hissedilmeye başlayan "göç politikası" olmuştur. Azalan nüfusun tekrar kazandırılması ve böylelikle bölgenin yeniden canlandırılması bu yönetim stratejisinin en önemli uygulama nedenlerinden biridir. Bu stratejik müdahale ile Arabahmet Bölgesi'ne Türkiye'den göçmen grupları yerleştirilmiş ve böylelikle tarihi kent dokusu farklı bir demografik yapı ve kültürden gelen kullanıcı grubuyla buluşturulmuştur. Yönetimin belirttiği üzere yukarıda bahsedilen bu durum, bölgede heterojen bir kullanıcı grubunu ortaya çıkarmakta, Kıbrıslı yerel kullanıcı ile göçmen kullanıcı grupları arasında bir gerilim ortamını oluşturmakta ve bu da bölgenin fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel yaşamını etkilemektedir. Özetle bu politikanın Arabahmet Bölgesi'ni yerel kullanıcı ile yeniden bütünleştirmek yerine farklı kültürel çevrelerden gelen kullanıcı grubuyla buluşturduğu ve dolayısıyla bölgede oluşan bu heterojen kullanıcı grubunun çevreyle etkileşimlerinin bu çevrenin sürdürülebilirliğini tehdit eden sonuçları beraberinde getirdiği röportajlar sonucunda belirtilen önemli bulgular arasındadır.

Yönetim tarafından genel olarak Kıbrıs'a yerleşen göçmen nüfusun azımsanmayacak boyutlarda olduğu ve dolayısıyla bu göçün adada yaşayan nüfusun toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısını değiştirmeye başladığı ifade edilmiştir. Bu süreç Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değişkenlerini de (fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik, yönetsel/organizasyonel) doğrudan etkilemektedir. Belirtilen etkiler Arabahmet Bölgesi üzerinde incelendiğinde, Türkiye'den göç eden yeni kullanıcı grubunun yaşam şekli ve davranış kalıplarının bölgenin fiziksel nitelikleriyle uyum göstermediği ve dolayısıyla fiziksel çevre ile sosyal çevrenin birbirinden ayrılmaya başladığı görülmektedir. Diğer taraftan yönetim, alt gelir seviyesinden gelen bu yeni kullanıcı grubunun tarihi binaların bakım ve onarımlarına kaynak ayıramadıklarını ve yaşam şekillerine uymayan bu çevreyi sürekli değiştirerek tarihi çevrenin kimliğini kaybetmesine neden olduklarını belirtmiştir. Ayrıca yerel nüfusun azalma gösterdiği ve mülkiyet problemlerinin olduğu yönetim tarafından belirtilen bir başka sorundur.

Yukarıda bahsedildiği gibi bölgedeki farklı ve heterojen kullanıcı oluşumu doğrudan sosyal yapı ve bağlantıların zayıflamasına neden olmaktadır. Bu zayıflayan sosyal bağlar ilk önce yerel halkın çevreyi terketmesine ve zaman içerisinde çevresel

farkındalıklarının azalmasına yol açmıştır. Diğer taraftan bölgeye yeni yerleşen göçmen grubu fiziksel çevreye kendini ait hissetmemekte, bu durum da belirtilen grubun aidiyet ve yer duygusunun oluşumunu engellemektedir. Beraberinde, göç ile birlikte alt gelir grubundan gelen kullanıcıların fiziksel çevrede güvenlik sorununun artmasına neden olduğu ve dolayısıyla bölgedeki dışa dönük yaşam anlayışının da değişmeye başladığı yönetim tarafından belirtilmiştir. Sonuç olarak elde edilen veriler, kullanıcı gruplarının kendi içlerinde kutuplaşmasına, toplumlararası sınıflandırma ve karşılaştırmaların yapılmasına ve göçmen grubun Arabahmet Bölgesi'nde kendi kültürünü yeniden kurgulamasına yol açmaktadır. Bu politikanın getirdiği tüm süreçler incelendiğinde sürdürülebilirliğe etki eden ve geliştirilmesi hedeflenen strateji kapsamında üzerinde durulması gereken en önemli konunun "sürdürülebilir kültür farkındalığı" olduğu saptanmıştır.

1974-2013 ARASI ARABAHMET BÖLGESİNE UYGULANAN POLİTİK STRATEJİLER VE SONUÇLARI		POLİTİKA 1
GÖÇ POLİTİKASI (1974-___)	HEDEF: Yerel kullanıcısı tarafından terkedilen (özellikle 1963-1965 yılları arasında) tarihi ve kültürel Arabahmet Bölgesi'ni Türkiye'den gelen göç (yeni kullanıcı grubu) ile tekrardan canlandırmak ve tarihi Bölge'yi tekrardan yaşanır kılmak.	
AKSAMA 1	Bölgede yaşayan yerel kullanıcı grubu ve Türkiye'den gelen yeni kullanıcı grubu arasındaki demografik ve kültürel farklılıklar neticesinde bölgeye yansıyan gelişmeler.	
AKSAMA 2	Terkedilen yapıların yerel kullanıcısına tekrardan kazandırma eğiliminde bir strateji planlamak yerine, bölgeye Türkiye'den gelen göçmen kullanıcı gruplarını yönlendirmek.	
BAŞARI 1	Yerel kullanıcısı tarafından terkedilen yapıların bir bölümü yeni kullanıcı grubu ile birlikte tekrardan kullanılmaya başladı.	
SONUÇ 1	Değişen kullanıcı profili ile mimariye, çevreye ve yaşama dair değişen beklentiler neticesinde yapıların ve çevrenin kullanımı ile fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel yapı değişmeye başladı.	
SONUÇ 2	Kullanıcı grupları arasında olan farklılıklar ve çevreye yansıyan yeni yaşam şekli ile bölgede yaşamını sürdüren yerel kullanıcı grubunda azalmalar gözlemlenmeye devam etti.	
SONUÇ 3	Bölgede var olan mülkiyet problemi (mal sahibi-kullanıcı) ve ilişkisinin günümüzdeki yerel ve göçmen kullanıcı kullanımına doğrudan yansımaları oldu.	
SONUÇ 4	Bir sonraki politikanın tekrardan bölgeden uzaklaşan yerel kullanıcı ve mal sahiplerini alana kazandırma olarak benimsenmesi karara bağlandı.	

Şekil 3.17 : Göç politikasının değerlendirmesi.

Tüm bu sorunlara çözüm arayışında olan yönetim göçlerin bölge üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilmek, çöküntü içerisinde olan Arabahmet Bölgesi'ni iyileştirebilmek ve bölgeye yerel kullanıcıyı yeniden kazandırabilmek adına "Arabahmet Rehabilitasyon Projesi" ni geliştirmiş ve uygulamaya başlamıştır. Aşağıda bu proje kapsamında uygulanan süreçler incelenmektedir.

3.6.2 Arabahmet rehabilitasyon projesi

Yönetim, 1984 yılında Lefkoşa imar projesi kapsamında Arabahmet Rehabilitasyon Projesi'ni oluşturmuştur. Projenin Güney Kıbrıs'ta Chrysaliniotissa Bölgesi'ni, Kuzey Kıbrıs'ta ise Arabahmet Bölgesi'ni kapsayan iki ayağı bulunmaktadır. Finansal

desteği UNDP (United Nations Development Programme) ve USIAD (United States Agency for International Development) tarafından sağlanan proje UNOPS (United Nations Office for Project Services) tarafından uygulanmıştır. Yönetim tarafından bu bölgenin pilot bölge olarak seçilme nedenleri, hem sınıra yakın hem de tarihi Lefkoşa kent dokusunun önemli bir parçası olmaları ile açıklanmaktadır. Arabahmet Rehabilitasyon Projesi'nin hedefleri;

1. Beş yılda beş milyon dolarlık bir yatırımın sağlanması,
2. Restorasyon çalışmaları ile birlikte bölgelerin kaybettiği tarihi ve kültürel değerin yeniden kazandırılması,
3. Özellikle mal sahipleri, yerel kullanıcılar ve genç nüfusun bölgelere yeniden yönlendirilmesi olarak belirtilmiştir.

Dönem yönetimi, yukarıda ana hatları belirtilen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için çeşitli kriterler (geçmişte Arabahmet Bölgesi'nde veya Lefkoşa'da yaşama ön koşulu, vb.) saptayarak bölgeye yerleşmesi uygun olan kullanıcıları seçmeyi planlamıştır. Bu doğrultuda proje kapsamında uygulanan ilk politika "geçiş evi politikası (transition house)" olmuştur.

3.6.2.1 Geçiş evi politikası

Arabahmet Rehabilitasyon Projesi kapsamında uygulanan geçiş evi politikası ile bu bölgede restorasyonu yapılacak evlerde yaşayan kullanıcılara geçici konaklama imkanı sunulması hedeflenmiştir. Yönetim tarafından bu geçici konaklama imkanını sağlamak üzere altı daireden oluşan bir binanın inşa edildiği belirtilmiştir. Ancak yönetim, projenin uygulamaya konulduğu ilk andan itibaren hedeflendiği doğrultuda ilerleyemediğini belirterek yapılan çalışmalara siyasi müdahalelerin etki ettiğini ve dolayısıyla proje sürecinin uzadığını vurgulamıştır. Siyasi müdahalelerle birlikte geçiş evlerine başlangıçta saptanan kriterlere uymayan erk sahibi yönetimin kendi seçtiği kullanıcıların yerleştirildiği ve bazı evlere giren kullanıcıların geçiş evlerinden bir daha çıkartılamadığı yönetim tarafından belirtilmiştir. Tüm bu sorunlar "geçiş evi" kapsamında planlanan dairelerden ancak bir kaçının işlevini sürdürebilmesine imkan tanımıştır. Dolayısıyla sözü edilen politika amacına ulaşamamış ve bölge siyasi müdahalelerle birlikte Türkiye'den göç almaya devam etmiştir.

Bu gelişmelerin yanında yönetim bölgeyle ilgilenen yerel kullanıcı arayışlarının sonuç vermediğini ve yaşanan tüm bu problemlere rağmen sürecin geçiş evi işlevini sürdüren daireler ölçeğinde devam ettiğini belirtmiştir. Bu kapsamda bölgedeki evlerinden geçiş evlerine taşınan bir kaç kullanıcının evlerinin restore edilebildiği öğrenilmiştir. Sonuç olarak projenin uygulandığı zaman aralığında Arabahmet

Bölgesi'nin büyük bir çöküntü içinde olması ve gerek politik aksamalar, gerekse bütçe sorunlarından dolayı yalnızca bir kaç binaya müdahale girişiminde bulunulmasının bölgenin tekrardan kalkınması için yeterli bir çözüm ortamını oluşturamadığı yönetim tarafından vurgulanmıştır. Bu duruma ek olarak yapılan iyileştirme çalışmalarının yetersiz kalmasındaki bir diğer sebebin restorasyonların bölge içerisinde bütüncül bir alanı hedef almaması ve çalışmaların rastgele konumlarda seçilen yapılardan oluşması olarak gözlemlenmiştir. Bu da kısa bir süre içerisinde yapılan restorasyon çalışmalarının geriye gitmesine sebep olmuştur. Diğer taraftan uygulanan politika kapsamında sokakların fiziksel durumunun ihmal edildiği, aydınlatma ve güvenlik problemlerinin de bölgeyi canlandırma çalışmaları kapsamında düşünülmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

		POLİTİKA 2
GEÇİŞ EVİ POLİTİKASI		HEDEF: USIAD & UNDP'den sağlanacak fon ile bölgede fiziksel olumsuzluklar içinde yaşayan kiracı veya mülk sahiplerini dönemsel olarak geçiş evlerinde yaşatmak ve o kişilerin yaşadıkları yapıları restore edebilmek için zemin oluşturmak.
AKSAMA 1	Belediyede yaşanan yönetsel sorunlar nedeniyle geçiş evlerine proje ve politika kapsamı dışında kişileri yerleştirdi.	
AKSAMA 2	Geçiş evlerine giren bazı kullanıcılar evlerden hiç çıkartılmadı.	
AKSAMA 3	Halk tarafından bölgeye beklenen ilgi gösterilmedi ve hedeflenen kitle alana yönlendirilemedi.	
AKSAMA 4	Bölgeye yerleşen kesim yapıların ve çevrenin bakımını yapmaya hem gönüllü değillerdi hemde maddi desteğe ihtiyaç duymaktaydılar.	
AKSAMA 5	Bölgede kiralılar çok düşük olduğundan dolayı, yapılan yatırımın karşılığı alınamıyordu ve bu doğrultuda belediye için etkisi bir anlam ifade etmiyordu.	
AKSAMA 6	Rehabilitasyon projesi kapsamında hedeflenen finansman planlandığı miktarda elde edilemedi.	
BAŞARI 1	Az sayıda bölgede yaşayan kiracı ve mal sahibi geçiş evlerinde yaşatılarak bölgedeki evleri restore edildi.	
SONUÇ 1	Strateji geliştirilmeden yapılan noktasal ve dağınık bir şekilde yapılan restorasyon çalışmaları ile çöküntü içerisinde olan Arabahmet Bölgesi'nde yeterli iyileştirme sağlanamadı.	
SONUÇ 2	Hedeflenen kitlenin bölgeye çekilememesi ile birlikte yapılan restorasyon çalışmalarında kötüye gitti.	
SONUÇ 3	Bütünsel düşünülmeden yapılan müdahaleler neticesinde aydınlatmasız ve güvensiz sokak oluşumu geliştirilemedi.	

Şekil 3.18 : Geçiş evi politikası ve ek politikanın değerlendirmesi.

Ayrıca yönetim geçiş evi politikasına ek olarak bölgede Lefkoşa Belediyesi'nin sağlık birimi olarak kullanılacak tek bir bina için OICC (Organization of Islamic Capitals and

Cities) geri ödenekli fon sağlamıştır (**Çizelge C.1**). Restorasyonu tamamlanan bu binanın, bölgeye zorunlu bir kullanıcı akışı sağlaması nedeniyle bölgedeki yaşamın canlanmasına katkıda bulunduğu gözlenmiştir. Ancak günümüzde yeni inşa edilen belediye binası ile birlikte tüm belediye işlevleri tek bir çatı altına toplandığından bölgedeki bina işlevsiz kalmış ve şu anda kullanılmamaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi geçiş evi politikası kapsamında karşılaşılan üç temel sorun uygulanan stratejiyi sürdürülebilir kılmaktan uzaklaştırmıştır. Sırasıyla;

1. Siyasi müdahaleler doğrultusunda geçiş evlerinin amaç dışı kullanımı,
2. Hedeflenen bütçenin elde edilememesi,
3. Yerel kullanıcı tarafından alana beklenen ilginin sağlanamaması olarak belirtilmiştir.

İlk olarak geçiş evlerinin amaç dışı kullanımının politik güçlerin çıkarlarına hizmet eden bir yönetim yapısından kaynaklandığı ve sürdürülebilir bir yapı oluşumuna engel olduğu yönetim tarafından belirtilmiştir. Bu durum yönetsel döngüdeki açığa ve yukarıdan aşağıya etki eden yönetim mekanizmasının gerektiği gibi çalışmadığına işaret etmektedir. Dolayısıyla yönetimi oluşturan birey ya da grupların bölge üzerinde aldığı kararların bir diğer yönetim organı tarafından denetlenmesi ya da yukarıdan aşağıya etki eden yönetimin aşağıdan yukarıya daha küçük yönetim birimleriyle dengelenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, hedeflenen ekonomik bütçenin sağlanamaması da bölgedeki çalışmaların aksamasına neden olan bir diğer önemli gelişme olarak görülmektedir. Sonuç olarak yeterli bütçenin ayrılamaması, çevreye yapılan müdahalelerin noktasal ve yetersiz düzeylerde olmasına sebep olmuştur. Bu durum bölgeye “sürdürülebilir finansman” akışının sağlanmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bölüme kadar bahsedilen politikalardaki başarısızlıklar yerel kullanıcıların bölgeye beklenen ilgiyi göstermemesine neden olmuştur. Yaşanan süreçte karşı karşıya gelinen sorunlar ve bu sorunlardan öğrenilenler ile yönetim bölgeye uygulanan stratejiyi değiştirme yoluna gitmiştir. Bu kapsamda uygulanan politika aşağıda ki başlıkta “sokak cepheleri politikası” olarak değerlendirilmiştir.

3.6.2.2 Sokak cepheleri politikası

Geçiş evi politikası kapsamında bölge üzerinde beklenen etkinin sağlanamadığı görülmüş ve mevcut fon çerçevesinde daha kapsamlı bir çalışma için odaklanmanın belirlenen hedeflere ulaşabilme adına gerekliliği saptanmıştır. Bu doğrultuda Arabahmet Rehabilitasyon Projesi kapsamında “sokak cepheleri politikası” uygulanan ikinci politika olarak ortaya çıkmıştır. Uygulanan strateji hamlesinin amacı

bölgede daha çok binaya müdahale ederek fiziksel çöküntü içerisinde olan çevreyi daha iyi bir fiziksel duruma getirmek olarak belirtilmiştir. Sokak cepheleri restorasyonu ilk olarak Derviş Paşa Sokağı'nın iyileştirilme çalışmaları ile başlamıştır. Sokağı çevreleyen ön cepheler, kapılar, pencereler ve çatıların yoldan bir metre gerisine kadar olan kısımları iyileştirilmiştir. Ancak bu politika çerçevesinde hiçbir binanın içine müdahale edilmemiştir. Daha sonra sokak cepheleri politikası, Derviş Paşa Sokağı'na paralel olan diğer üç sokak (Kamil Paşa Sokak, Hafız Hasan Efendi Sokak, Müftü Hacı Ali Sokak) ve Şehit Mehmet Hüseyin Sokağı'nın sürece dahil edilmesi ile geliştirilmiştir. Ardından Şehit Salahi Şevket Sokağı'nı iyileştirme çalışması projenin eklemlenen bir diğer ayağı olmuştur.

Özetle yapılan müdahaleler ile tarihi binaların ön cepheleri ve çatıları sağlamlaştırılarak ileride daha kapsamlı bir bütçeyle gerçekleştirilecek restorasyon çalışmalarına bir zemin hazırlanılmaya çalışıldığı yönetim tarafından belirtilmiştir. Ayrıca o dönem içerisinde bölgede festivaller düzenlenerek yerel halkın Arabahmet Bölgesi'ne olan ilgisi artırılmaya çalışılmıştır. Bu girişimin bölgedeki yayalaştırma çalışmaları kapsamında planlanan sokaklara yaya akışını yönlendirebilmek ve sürekli kılabilmek adına önemli olduğu da ifade edilmiştir.

		POLİTİKA 3
SOKAK CEPHELERİ POLİTİKASI		HEDEF: USIAD & UNDP'den elde edilen mevcut fon çerçevesinde daha çok binaya müdahale edebilmek ve çevresel kaliteyi yükseltebilmek.
AKSAMA 1	Politika 2'de hedeflenen tüm yapıya müdahale ve restorasyon gerçekleştirilemedi, müdahaleler yüzeysel kaldı.	
AKSAMA 2	Koordinasyon takımı yetersizliği dolayısıyla Proje ekibi mimar-mühendis-şehir plancısı haricinde bir çok sorumluluğu oldu (ekonomist, sosyolog, psikolog, vb.) ve bu süreç çalışmaların gelişimini aksattı.	
BAŞARI 1	ADIM 1	Derviş Paşa Sokağı'nda ön cepheler (kapı,pencere,sıva) ve çatıların iyileştirilmesi yapıldı.
	ADIM 2	Derviş Paşa Sokağı paralelindeki 3 sokak, Şht. Mehmet Hüseyin Sokağı ve Salahi Şevket Sokağı'nda ön cepheler (kapı, pencere, sıva) ve çatıların iyileştirilmesi yapıldı.
	ADIM 3	Zahra ve Tanzimat Sokağı ön cephelerin (kapı,pencere,sıva) ve çatıların iyileştirilmesi yapıldı.
	ADIM 4	Otopark alanları geliştirme ve yayalaştırma çalışmaları bölgeye uygulandı.
BAŞARI 2	Yapılan çatı iyileştirme müdahaleleri yapının ömrünü uzatmada anahtar rol oynadı.	
BAŞARI 3	İleride yapılması olası restorasyon çalışmalarına zemin oluşturuldu.	
BAŞARI 4	Personel yetersizliğini giderebilmek için USIAD&UNDP'den iki yılına bir mimar, bir mühendis, bir teknisyen görevlendirildi.	
SONUÇ	Bölgeye yapılan yatırımlar doğrultusunda yerel halkın Arabahmet Bölgesi'ne ilgisi yine artırılamadı.	

Şekil 3.19 : Sokak cepheleri politikasının değerlendirilmesi.

Bu noktada yönetim Arabahmet proje grubuna destek sağlayabilmek için UNDP'den iki yıl süreyle üç kişilik (bir mimar, bir mühendis, bir teknisyen) bir ekibi proje

grubuna dahil ederek çalışmaların daha hızlı ilerlemesine ortam sağlamıştır. Belirtilen iyileştirme çalışmaları ardından Zahra ve Tanzimat Sokaklarını da içine alarak genişletilmiştir. Bu strateji kapsamında uygulanan bir diğer müdahale bölgedeki otopark alanlarının düzenlenmesi olmuştur. Diğer taraftan bölgede yaşayan kullanıcılar o dönemde evlerin giriş kısmında bulunan basamakların kaldırıldığını ve dolayısıyla yapı temellerinin yağmur suyuna karşı dirençsiz hale geldiğini belirtmişlerdir. Böylelikle bu durum tarihi yapılarda rutubet probleminin görülmeye başlamasına ve ön cephe ve çatıları sağlamlaştırıldığı halde binaların fiziksel anlamda kötüye gitmesine sebep olmuştur. Bu noktada yapılan röportaj ve görsel tespitlere dayanarak günümüzde konut yapılarında fiziksel anlamda önemli sorunlara rastlanmakta olduğu ve geçmiş dönemlerde iyileştirilen bina ve sokakların tekrardan fiziksel açıdan yetersiz duruma geldiği gözlenmektedir.

Görüldüğü üzere bu politika bölgesel ölçekte olup binalara yapılan müdahalelerin yüzeysel kaldığı bir sürece işaret etmektedir. Dolayısıyla bu bölüme kadar uygulanan stratejilerde fiziksel/çevresel sürdürülebilirliğin geliştirilmesine verilen önceliğin bölgedeki sosyal ve ekonomik yapıya verilmediği açıkça görülmektedir. Böylelikle sokaklara yapılan çevresel iyileştirme çalışmalarında düzenlenen festivaller haricinde sosyal yapı ve bağlantıların geliştirilmesi için herhangi bir sosyal ortamın oluşturulmadığı saptanmıştır. Ancak bahsedilen festivallerin de sadece iki yıl gerçekleşmiş olması ve organizasyonunun yönetimden bağımsız sadece bir kişi tarafından yapılmış olması yönetimin kamusal bir yaşam kurgusuna gerektiği ölçüde önem vermediğini göstermektedir. Sonuç olarak tüm bu iyileştirme çalışmalarına rağmen yönetimin yine hedeflediği kullanıcı artışını sağlayamadığı görülmüş ve dolayısıyla yönetim politika değiştirme kararı almıştır. Aşağıda yönetimin izlediği stratejideki bir sonraki adım olarak “kamu-özel ortaklık politikası (public-private partnership)” na geçilmiştir.

3.6.2.3 Kamu-özel ortaklık politikası

Kamu-özel ortaklık politikası restore edilecek yapıların kullanıcı ve işlevlerinin restorasyon çalışması yapılmadan önce belirlenmesi ve restorasyonları tamamlandıktan sonra özel şirketlere devredilmesi esasına dayanmaktadır. Böylelikle bu politika, restorasyonu yapılacak binaların kullanım işlevinin önceden belirlenerek daha doğru bir planlama yapılmasına imkan tanımaktadır. Bu strateji doğrultusunda bölgede bulunan Boghjalian Konak Restoran, Arabahmet Kültür ve Sanat Evi ve bir siyasi parti binasının restorasyon projeleri uygulanmıştır. Dolayısıyla yönetim bu politika ile birlikte bölgeye olan ilginin arttığını ve bu ilginin bir

göstergesi olarak Girne Amerikan Üniversitesi ile İş Adamları Derneği'nin bölgede kendilerine bir yer edindiğini belirtmiştir.

Bu noktada Arabahmet Kültür ve Sanat Evi'nin yönetimi kültürel aktiviteler organize eden özel bir girişimciye verilmiştir. Böylelikle Arabahmet Kültür ve Sanat Evi'nin bölgedeki sosyo-kültürel yaşamı canlandırması hedeflenmiştir. Belirli ölçüde artış gösteren etkinlikler (tiyatro, konferans, vb.) bölgeye dışardan kullanıcı akışını sağlamış ve bölgede yaşayanların sosyal yaşamları da zenginleştirilmiştir. Ancak düzenlenen aktivitelerin sokakla ilişkisi büyük ölçüde göz ardı edilerek katılım kısıtlanmış ve kullanıcıları aktivitelere doğru yönlendirmede yetersiz kalınmıştır. Bu durum aynı zamanda günümüzde bölgedeki aktivite ve içe dönük yaşam kurgusuna güçlü bir referans vermektedir.

		POLİTİKA 4
KAMU-ÖZEL ORTAKLIK POLİTİKASI		HEDEF: Kamu-özel ortaklığı geliştirerek bölgeye yatırım yapmaya yönlendirme ve restorasyon çalışmaları öncesi yapıların kullanıcılarını belirleyip gereken müdahaleleri restorasyon projelerine yansıtmaktır.
AKSAMA 1	Yönetime ait bir çok binada yasa-dışı yerleşim gösteren kişiler yerlerinden çıkartılamıyordu.	
AKSAMA 2	Restorasyonu yapılan ve yeni işlev eklenen binaların kullanıcıları kira vermeme / mukavele imzalamama direnci göstermekteydi.	
BAŞARI	Arabahmet Kültür ve Sanat Evi, Boghjalian Restorant ve bir Siyasi Parti Binası için yapılan restorasyonlar binaların işlevleri önceden belirlenerek yapıldı.	
SONUÇ 1	Bölgeye farklı işlevler kazandırılınca yerel halk tarafından ilgi arttı ve restorasyonu yapılan binalar özel kişi ve şirketlere verildi.	
SONUÇ 2	2002'de kiralar yükseltildi ve bu doğrultuda bölge üzerinde ekonomik rant elde edilmeye çalışıldı.	

Şekil 3.20 : Kamu-özel ortaklık politikasının değerlendirmesi.

Diğer taraftan geçiş evi politikası uygulandığı sırada kiraların düşük olması projenin sürdürülebilir bir finansmana sahip olmasına engel olmuş ve kamu-özel ortaklık politikası kapsamında bölgedeki kiraların yükseltilmesi için girişimler gerçekleştirilmiş ve bölgeye eklenen yeni işlevler ile bölge ekonomisinin kalkınması ve sosyal hayatın çeşitlenmesi hedeflenmiştir. Ancak bu politika kapsamında yönetimin elinde bulunan birçok yapıda yasa-dışı yerleşimin gözlenmesi, restorasyonu tamamlanan yapı kullanıcılarının kira vermeme ve mukavele imzalamama direnci göstermesi ve dolayısıyla mülkiyet problemlerinin aşılabilmesi hedeflenen ölçüde çeşitliliğin ve gelirin elde edilmesine engel olmuştur. Aynı zamanda yönetim tarafından politika kapsamında kurgulanan işlevsel çeşitliliğinin yeterli seviyelerde kullanılmadığı ve bölgeye kullanıcı akışını sürdürülebilir kılmada sorunlar yaşattığı belirtilmiştir. Bu durum kısa zaman aralıklarında çalışan fonksiyonların bölge canlılığına ve kullanımına yeterince katkı sağlayamadığını

göstermektedir. Sonuç olarak yönetim tarafından kamu-özel ortaklık ilişkisi sağlanarak fiziksel, ekonomik ve sosyal çevreye yatırım yapılması için bir ortam oluşturulmaya çalışılmış ancak hedeflenen ölçüde bir çözüm ortamı elde edilememiştir.

Kamusal hayatı kurgulayarak bölgenin fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik çeşitliliğinin kazandırılması, kullanıcıları bölgeye yönlendirebilme ve çözüm ortamları oluşturabilme adına önemli bir potansiyele sahipken, süreç sırasında karşılaşılan mülk sahiplerinin yapıyı kilitleyip terketme, yatırım ve bakım masraflarını üstlenmeme ve mülkiyet problemleri gibi pek çok sorun bu aşamada da beklenen sürdürülebilirlik etkisini yaratamamıştır. Bu kapsamda uygulanan politika tekrardan gözden geçirilerek 2004 yılında “Arabahmet Geliştirme Şirketi politikası” na geçiş sağlanmıştır.

3.6.2.4 Arabahmet geliştirme şirketi politikası

Arabahmet Bölgesi üzerine geliştirilen stratejiler sonucunda bölgede hedeflenen canlanmanın ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanamaması yönetimi 2002 yılında bölgedeki sosyal ve ekonomik boyutu araştırmaya yönlendirmiştir. Bu doğrultuda Arabahmet iyileştirme çalışmalarını yürüten ekip, sosyal araştırma ve anket çalışmaları yapmaya başlamıştır. Bu çalışmaları planlı bir şekilde takip edebilmek ve yürütebilmek için 2004 yılında Arabahmet Geliştirme Şirketi kurulmuştur. Şirket, bölgede yönetime ait ve yönetimin kullanımında olan mülklerinin yönetimini devralmış ve gelirlerini kontrol etmeye başlamıştır. Uygulanan yeni stratejinin hedefi, yönetimin şirkete devrettiği mülkler yoluyla elde edilecek kira gelirlerinin bölgede yapılması planlanan restorasyon ve iyileştirme çalışmalarına finansman olarak aktarımını sağlamak, sürekli ve sürdürülebilir kılmaktır. Ancak bölgede yönetime ait veya yönetimin kullanımında olan yapı sayısının az ve kira gelirlerinin ise aynı oranda düşük olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla finansmanı sürdürülebilir kılmak için bölgede yönetime ait ve yönetimin kullanımında olan yapıların sayısını artırma ve kiralari tekrardan düzenleme yoluna gidilmiştir. Yönetim tarafından Arabahmet Geliştirme Şirketi'nin yukarıdaki amaçlara yönelik bölgede tek bir restorasyon projesi gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Ancak bu şirketin kurulmasından sonra değişen politik güç yönetim stratejilerini değiştirmiş, kurulan şirket misyonunu ve işlevini kaybetmiştir.

Yönetime bağlı şirket oluşumunun beraberinde politik düzeyde değişimlerin olduğu durumlarda sürdürülebilir bir yapı göstermesinin mümkün olmadığı görülmektedir. Bu süreçle birlikte gerek sürdürülebilir bir finansman sağlama, gerekse bölge

üzerinden elde edilen bütçenin tekrardan bölgeye akışının sağlanmasının zorlaştığı saptanmıştır. Bu nedenle politik etkilerden arındırılan ve yönetimden bağımsız oluşturulacak bir inisiyatif oluşumuna ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Söz konusu bu inisiyatifin kavramsal çerçevede bahsedilen yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya yönetim süreçlerinde Arabahmet Bölgesi sürdürülebilir gelişim modelinin aşağıdan yukarıya etki mekanizmasını oluşturacağı düşünülmektedir.

POLİTİKA 5	
ARABAHMET GELİŞTİRME ŞİRKETİ POLİTİKASI	HEDEF: Fiziksel müdahalenin yanında sosyal ve ekonomik boyutun araştırılmasını sağlamak ve takibini yürütmek. Ayrıca, bölgede Yönetim'e ait yapıların yer ve kira gelirlerini yöneterek, bölgeye sağlanacak finansmanı sürekli ve sürdürülebilir kılmak.
AKSAMA	Yönetim değişti ve beraberinde şirkete sağlanan aşırı çalışan dolayısıyla şirket özelliği ile niteliğini kaybetti.
BAŞARI	Şirket planlandığı gibi bölgede kötü durumda olan bir yapıya proje geliştirerek restorasyonu sağladı.
SONUÇ	2006/2013 yılları arasında yönetimin politikası değişti ve Arabahmet Bölgesiyle tekrardan bir daha ilgilenilmedi.
GENEL SONUÇ	2006/2013 yılları süresince Arabahmet Bölgesiyle ilgilenilmemesi, 1984/2006 yılları arasında uygulanan tüm politikalar neticesinde bölge üzerinde oluşturulmaya çalışılan olumlu fiziksel, ekonomik ve sosyal etkinin tekrardan yitirilmesine neden olmuştur ve yönetimin Arabahmet Bölgesi üzerinde <i>yeni ve sürdürülebilir bir politika</i> ihtiyacını beraberinde getirmiştir.

Şekil 3.21 : Arabahmet geliştirme şirketi politikasının değerlendirmesi.

3.6.2.5 2006-2013 politikası

Günümüzde yeni yönetim ile birlikte Arabahmet Geliştirme Şirketi tekrardan canlandırılmaya çalışılmakta ve bölgedeki binaların düzenlenecek ihalelerle kiralanması yolunda çalışmalar yapılmaktadır. Ancak 2006-2013 yılları arasında bölge üzerine hiçbir stratejik müdahalenin yapılmaması çevrenin kendi haline bırakılması anlamına gelmiş, dolayısıyla çevre büyük hasarlar görmeye devam etmiştir. 2006-2013 yılında aktif olan yönetimin bölge üzerinde katkıda bulunduğu en önemli girişim Ermeni Kilisesi'nin restorasyon çalışmasıdır. Sonuç olarak aktif olan politik partiye bağlı olarak değişen yönetimin uygulanan politikaları sürekli değiştirdiği ve bunun da bölgenin sürdürülebilir gelişimini engellediği görülmektedir. Dolayısıyla tüm bu yaşanan süreçlerin aksaklıklarını değerlendirdikten sonra aşağıdaki başlıkta bölgenin sürdürülebilir gelişimi için stratejik bir model önerilecektir.

3.7 Sürdürülebilir Gelişmeye Yönelik Bir Model Önerisi: Lefkoşa, Arabahmet Örneği

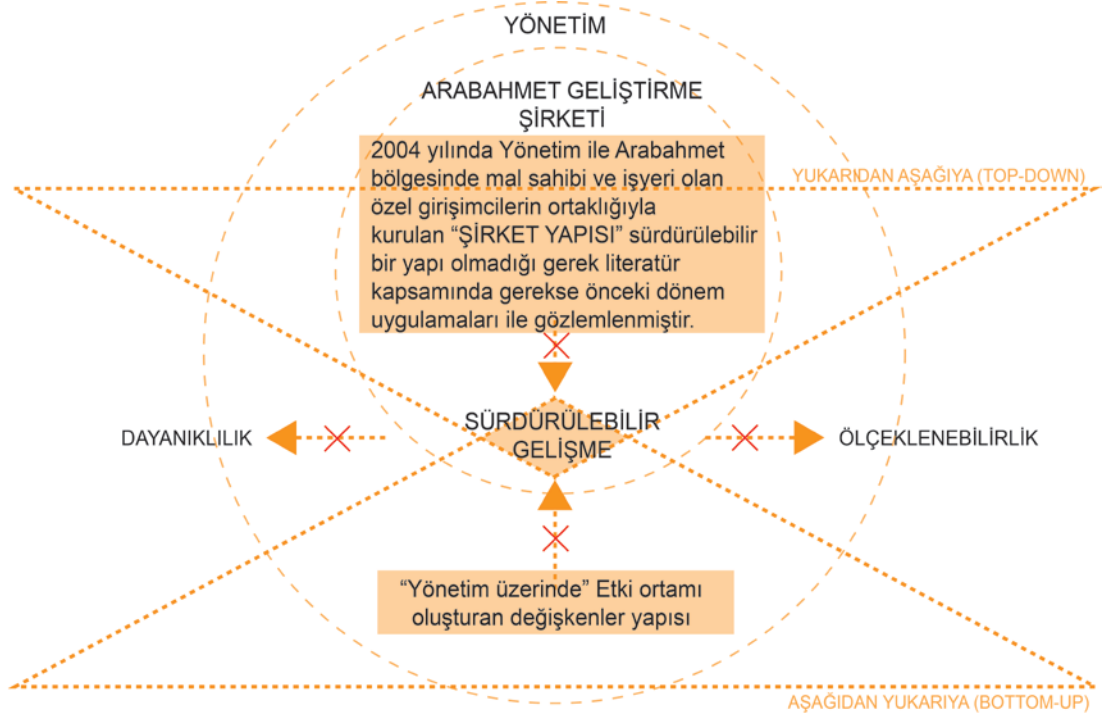
Önerilen modelin hedefi yönetim stratejileri ile kullanıcı gruplarını tek bir ortamda buluşturan ve bölge için gerekli stratejilerin geliştirilmesine olanak sağlayan bir zeminin yaratılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Arabahmet Bölgesi sürdürülebilirlik değişkenleri ile tüm kullanıcı grupları önerilen modelin merkezine yerleştirilmiştir. Araştırmalar ve değerlendirmeler neticesinde elde edilen veriler doğrultusunda geliştirilecek sürdürülebilir model önerisi için gerek Arabahmet Bölgesi'nin gelişimine doğrudan etki eden, gerekse geçmişte ihtiyaç duyulan, ancak yeterli seviyelerde strateji sürecine dahil edilemeyen değişkenler saptanmıştır. Bu doğrultuda strateji gelişimine yön verecek dört temel değişken araştırmalar sonucunda belirlenmiştir. Bir diğer ifadeyle bu değişkenlerin stratejik model önerisinin ana hatlarını oluşturması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan modelin temel bileşenleri sırasıyla;

- Sürdürülebilir finansman,
- Sürdürülebilir uygulama ve planlama süreçleri,
- Sürdürülebilir kültür farkındalığı,
- Sürdürülebilir kullanım ortamı olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda pilot bölge olarak araştırmaların yürütüldüğü Arabahmet Bölgesi için planlanan model önerisi, belirtilen dört temel değişken üzerine kurgulanan ve alt değişkenlerin eklenmesiyle gelişen bir sisteme sahip olacaktır. Ancak bu gelişme şeması kapsamında önerilen projenin sürdürülebilir bir yapıya sahip olabilmesi doğrudan yönetimin sistem genelinde nerede ve nasıl pozisyon alması gerektiği ile de ilişkilidir. Bu doğrultuda süreç yönetimi sırasında yönetimin üstleneceği misyon ve pozisyon, sürdürülebilir bir model yapısına sahip olabilme adına çalışmalara başlamadan önce belirlenmesi gereken bir konudur.

Bu noktada Arabahmet Bölgesi'ne uygulanan politikalar irdelenirken ortaya konulan bir tür inisiyatif girişimi olan “Arabahmet Geliştirme Şirketi” nin sisteme dışardan bakan bir göz için doğru bir adım olarak görünmesiyle birlikte aslında inisiyatifin sürdürülebilir bir yapıya sahip olması için uygun bir ortam sağlayamadığını belirtmek gerekir. Bu doğrultuda kamu bazlı yönetim kararların alınmasında, yönetim ve özel girişimciler ortaklığı ile kurulan bu inisiyatif modeli üzerinde baskın nitelikler göstermektedir. Bu durum yönetim üzerine etki ortamının oluşum göstermesine engel olan bir sürece işaret etmekte ve aşağıdan yukarıya yaklaşım sağlıklı bir şekilde kurgulanamamaktadır. Dolayısıyla daha önce kurgulanan inisiyatif yapısının,

yönetim ve stratejilerin değişim gösterdiği ortamlarda işlevselliğini kaybederek sürdürülebilir yapıdan uzaklaştığı görülmüştür. **Şekil 3.22**'de Arabahmet Bölgesi'nde daha önce uygulanmış olan Arabahmet Geliştirme Şirketi modeli şematik bir diyagram ile açıklanmıştır.

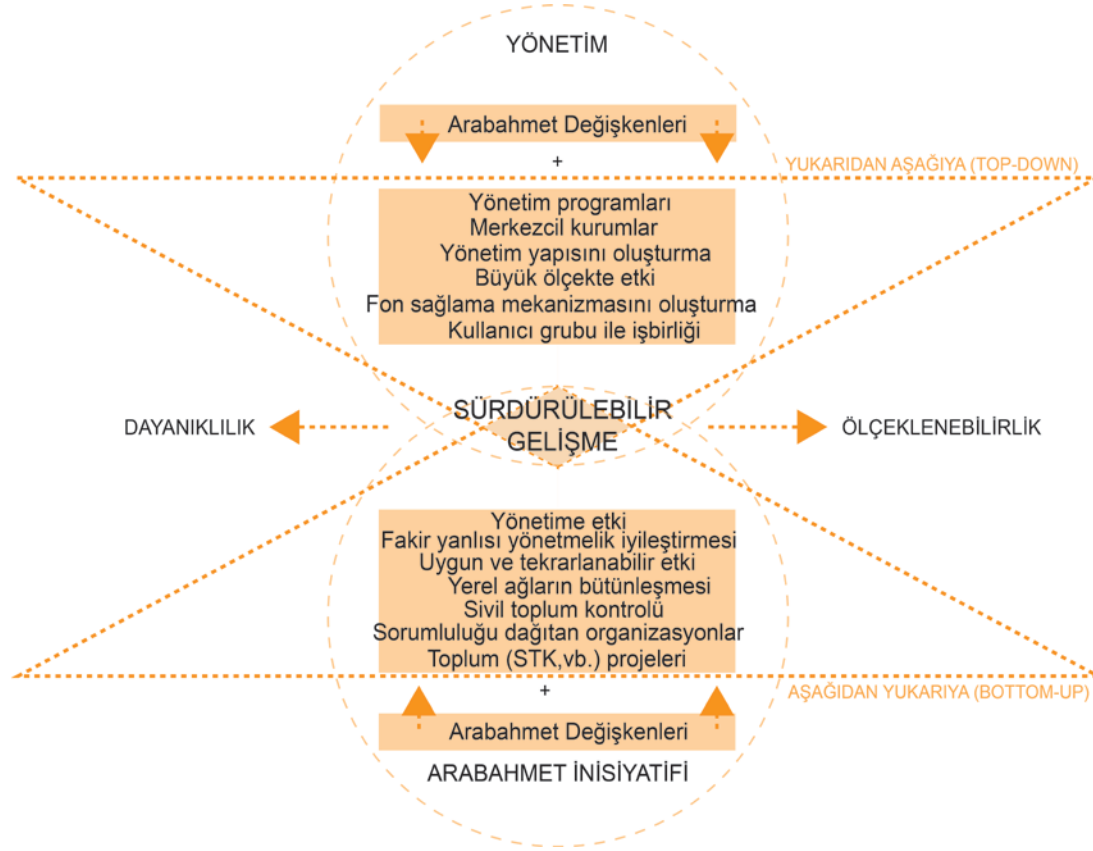

Şekil 3.22 : Geçmişte uygulanan inisiyatif yapısındaki problemin değerlendirmesi.

Yukarıda açıklanan modelin aksayan yönleri düşünüldüğünde, Arabahmet Bölgesi için bireyler veya gruplar arası sivil toplum örgütlenmeleri, çeşitli toplum projeleri vb. gruplardan oluşan aşağıdan-yukarıya yönetim modeli, kamu merkezli yönetimin merkezci yapı şekline dengeli bir katkı sağlayabilme adına desteklenmesi gereken bir girişim olarak ortaya çıkmıştır. Bu noktada Arabahmet Bölgesi için çeşitli strateji planlamalarının yapılması ve sürdürülebilir gelişimine yön vermesi amacıyla bir inisiyatif (sivil toplum örgütü, dernek, vakıf, vb.) oluşumu gerekmektedir. Böylelikle oluşturulacak birim, bölgenin sürdürülebilir gelişimi için ihtiyaç duyulan modeli ortaya koyacaktır. Önerilen bu inisiyatif yönetim ile toplumun biraraya gelmesine ortam oluşturabilme açısından önemli bir girişim olarak görülmektedir. Bu yapı doğrudan uygulanan yönetim stratejilerini etkileyecek ve değişime sürükleyen bir oluşumu başlatacaktır. Dolayısıyla kamu bazlı yönetim ve inisiyatifi oluşturan birey, grup veya kurumlar, **Şekil 3.23**'te şematik bir anlatımla gösterilen ilişki ve yürütme modeli çerçevesinde bir yapılanmaya gitmelidir.

Bu noktada dört temel başlığın inisiyatif yapısı içerisinde nasıl bir oluşuma sahip olması gerektiği önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaç doğrultusunda

planlanması gereken ilk temel değişken aşağıdaki başlıkta ele alınacak olan “sürdürülebilir finansman” dır.

Şekil 3.23 : Yönetim ve inisiyatif arasında oluşturulması gereken yaklaşım modeli.

3.7.1 Sürdürülebilir finansman

Genel bir bakış açısıyla uluslararası düzeyde uygulanan ambargo ve kısıtlamalar yönetsel çerçevede sürdürülebilir gelişim süreçlerini (fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel) etkilemektedir. Ancak gerek Kıbrıs'ın günümüzdeki politik durumu, gerekse gelecekte değişme potansiyeli barındıran yapısı göz önünde bulundurulduğunda, tarihi bölgeleri koruma ve iyileştirme çalışmalarında yaşanan aksaklıkların genellikle yönetim stratejilerinden kaynaklandığı bilinmektedir. Yönetimin değişimi ile birlikte değişen yapıların (politik yapı, stratejik yapı, vb.) başta Arabahmet Bölgesi olmak üzere Kuzey Kıbrıs'ı etkisi altına aldığı araştırma ve gözlemler sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Bu noktada önceki bölümde belirtilen inisiyatif yapısı devreye girmeli ve Arabahmet Bölgesi için sürdürülebilir finansman oluşturabilme konusunda sorumluluk üstlenmelidir. Dolayısıyla bu bölümde gerek yönetimler gerekse inisiyatif yapısı birlikte düşünüldüğünde, sürdürülebilir bir finansman yapısı modeli “nasıl bir ara kesitte kurgulanmalı?” sorusuna cevap aranacaktır.

Alan çalışması kapsamında yapılan röportajlar, yönetimin içsel kurgularında yaşanan aksaklıklarına tarihi bölgeleri koruma ve iyileştirme çalışmalarını doğrudan etkilediğini göstermiştir. Bu tür çalışmalarının gelişimine engel olan temel nedenlerden biri finansman konusudur. Bu doğrultuda Kuban'a (2000) göre problemin temelinde yönetimlerin finansman akışını sağlayıcı destek yönetimini uygulamada yetersiz kalması ve batılı yönetimlerin süreç yönetimlerindeki kararlılığa sahip olmaması bulunmaktadır. Toplum içinde bireylerin kendi çaba ve fedakarlıklarına bırakılan bu problem kişisel ölçekte kalmakta ve gerek toplumsal gerekse yönetsel ölçekte bir yapılanma ortamı oluşturulamamaktadır. Bu doğrultuda yönetim ve toplumsal süreç yönetimlerinin Arabahmet Bölgesi için sürdürülebilir bir gelir ortamının oluşturulamamasında önemli bir etkiye sahip oldukları söylenebilmektedir. Bu kapsamda yönetim ve toplumsal (sivil toplum örgütlenmesi, inisiyatif, vakıf, dernek, vb.) ölçekte bir adımın atılma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. "Çevre korumanın finansmanının devlet tarafından gerekli vergi muafiyeti, yardım, kontrol yapacak örgütlerin kurulmasıyla gerçekleştirilmesi zorunludur" (Kuban, 2000, s.58) söylemiyle Kuban, finansmanın ne gibi planlamalar ve uygulamalar ile elde edilebileceğine dair ipuçları vermektedir. Böylelikle tarihi ve kültürel öneme sahip yapı ve alanlarda vergi muafiyetinin sağlanması önem kazanmaktadır. Ancak bu etki yeterli bir finansman bütçesi elde etmede yetersiz kalmakta ve planlanması gereken "yardım" ve "kontrol" örgütlenmelerine işaret etmektedir.

Bu doğrultuda model oluşturulmadan önce geçmiş model uygulamalarında karşılaşılan problemleri tespit etmek ve yeni model önerisi kapsamında çözüm yolları aramak önemli bir konudur. Arabahmet Bölgesi için geçmişteki deneyimlerden tespit edilen iki önemli gelir problemi sırasıyla;

- Sağlanan destekleyici fonların hedeflenen ölçüde elde edilememesi,
- Yönetim yapılarından elde edilen finansmanın sürdürülebilir bir yapıya sahip olmaması olarak görülmektedir.

Bu noktada problemli olduğu tespit edilen gelir yapılarının bölge için esas gelir kaynağı pozisyonundan destekleyici gelir pozisyonuna getirilmesi ve yeni bir gelir kaynağının bulunması gerekmektedir. Böylelikle Kuban'ın (2000) belirttiği inisiyatif ve yardım konusu önem kazanmakta ve inisiyatif ile ilişkilendirilecek yeni bir gelir kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre Arabahmet ve Kıbrıs genelinde kültürü pazarlama konusunda bir açık bulunmaktadır. Buradan hareket ile bu kültür

pazarlama konusunun inisiyatif bünyesinde oluşturulması hedeflenen esas gelir ortamının yapılanmasına yön verebilecek önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Bu noktada tarihi kültürü pazarlama ortamlarının oluşumu incelendiği takdirde beraberinde büyük bir potansiyel gelir havuzunun geçmiş yönetimlerce değerlendirilmediği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yönetsel ve inisiyatif düzeyinde genel Kıbrıs ve Arabahmet kimliğini iç ve dış pazarlara açabilme konusu önem kazanmaktadır. Ardından hedeflenen gelirin elde edildiği durumlarda bütçenin gelir transferini inisiyatif ve dolayısıyla bölgeyle ilişkilendirme konusu ön plana çıkmaktadır. Sonuç olarak kültür pazarlama ortamı oluşumu ve pazardan elde edilmesi hedeflenen gelirin transferinin gerçekleşmesi iki önemli konu olarak görülmekte ve sürdürülebilir finansman modelinin iki ana başlığını oluşturmaktadır.

3.7.1.1 Kültür pazarlama ortamı

Günümüzde Arabahmet Bölgesi'ne finansman sağlanma yoluyla bölgenin fiziksel durumuna etki eden Kuzey Kıbrıs "kültür pazarlama ortamı" nın yeterli seviyelere olmadığı ve gelişmesi gereken bir pazar olduğu gözlenmektedir. Bu çalışmanın en önemli ayağı turizm olup, inisiyatifin ilgili yönetimlerle iletişim halinde olması ve yönetim üzerinde etki ve denge unsurunu oluşturması gerekmektedir. Bu etki ortamı yerel ve yabancı turistin Kıbrıs kültürüne olan ilgisi artırılabilir. Artırılan ilgi doğrudan yönetimin veya inisiyatifin elde etmeyi hedeflediği geliri sağlamasına yeterli olmayacaktır. Bu amaç doğrultusunda Kıbrıs'ın kuzeyinde tarihi çevreleri koruma ve kalkındırma çalışmaları kapsamında kullanıcılar üzerinde artırılan ilginin gelire dönüştürülmesi sürdürülebilir finansman oluşumuna destek verecek önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Dolayısıyla dünyanın önde gelen tarihi öneme sahip kentlerinde uygulandığı gibi "yerel kültürün potansiyeli" devreye girmeli ve kültürün özgün yapısı harekete geçirilmelidir. Bu durum doğrudan "kültür" ögesini yeniden tanımlama ve pazarlamaya ortam oluşturacak bir "kültür üretim sistemi" ne işaret etmektedir. Böylelikle bu sistem yerel ve yabancı turistlerin hem ilgisini artıracak hem de artan ilgiyi gelire dönüştürebilecek bir modeli oluşturacaktır. Bu amaç doğrultusunda Kıbrıs ve Arabahmet Bölgesi için belirtilen üretim modelinin iki farklı süreci içinde barındıran bir yapıda oluşturulmasının uygun olacağı tespit edilmiştir. Bu süreçler sırasıyla;

- Tarihi kent yapılarına ek olarak Kıbrıs'ın ihtiyaç duyduğu kültürel mekan (müze, sanat galerisi, vb.) üretimi,
- Kültürel obje (heykel, anahtarlık, vb.) üretimi olarak belirlenmiştir.

Hedeflenen üretim ortamı tarihi bölgelerin kalkınmasını sağlama konusunda yardımcı olacağı gibi toplum genelinde zayıflayan kültür farkındalığını güçlendirebilme adına da uygun bir ortam oluşturacaktır. Diğer taraftan alan araştırması doğrultusunda Kıbrıs ve Arabahmet kültürü ile sosyal yapı ve bağlantıları güçlü olan kişiler kapsamında oluşturulacak işbirliği modelinin hedeflenen bütçeyi elde etme ve üretim verimliliği yolunda anahtar role sahip olduğu gözlenmiştir. Bu doğrultuda inisiyatif bünyesinde yer alması hedeflenen gönüllü kişiler ile birlikte geliştirilecek bir üretim ortamı bölgenin sürdürülebilir gelişimi için yararlı bir zemini oluşturacaktır. İlk olarak Kıbrıs dokusu içinde yer alan “tarihi ve imgesel yapılar (kale, kilise, yerleşim yeri, vb.)” ve “tarihi olaylar (efsaneler, vb.)” kültür pazarının geniş kesimlere ulaşımını sağlama konusunda ön plana çıkacak unsurlardır.

Şekil 3.24 : Kültür pazarlama ortamı

Bu ortam yukarıda belirtilen kültürel mekan ve obje oluşumu için önemli bir potansiyeli içinde barındırmaktadır. Ayrıca inisiyatifin bu pazar ortamını oluşturmada öncü rol üstlenmesi ve elde edilecek genel gelir havuzundan Arabahmet Bölgesi'ne düşmesi hedeflenen bütçeyle sürdürülebilir bir finansman ortamını oluşturması gerekmektedir. Bu ortamın sağlanabilmesi için hem Kıbrıs'ın hem de Arabahmet Bölgesi'nin tüm kültürel kurgusunu içeren bir model oluşumu **Şekil 3.24**'te belirtilmektedir. Bu doğrultuda Kıbrıs kültür pazarından elde edilecek gelirlerin eşit

çerçevede tarihi alanlara aktarımı gerçekleştirilmelidir. Ancak ilgili yönetim organının (belediye, bakanlık, vb.) düzenleyeceği bu eşit seviyede dağılımdan elde edilen bütçe Arabahmet İnisiyatifi'ne bağlanmalıdır. Bu amaç doğrultusunda yönetim desteğinin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

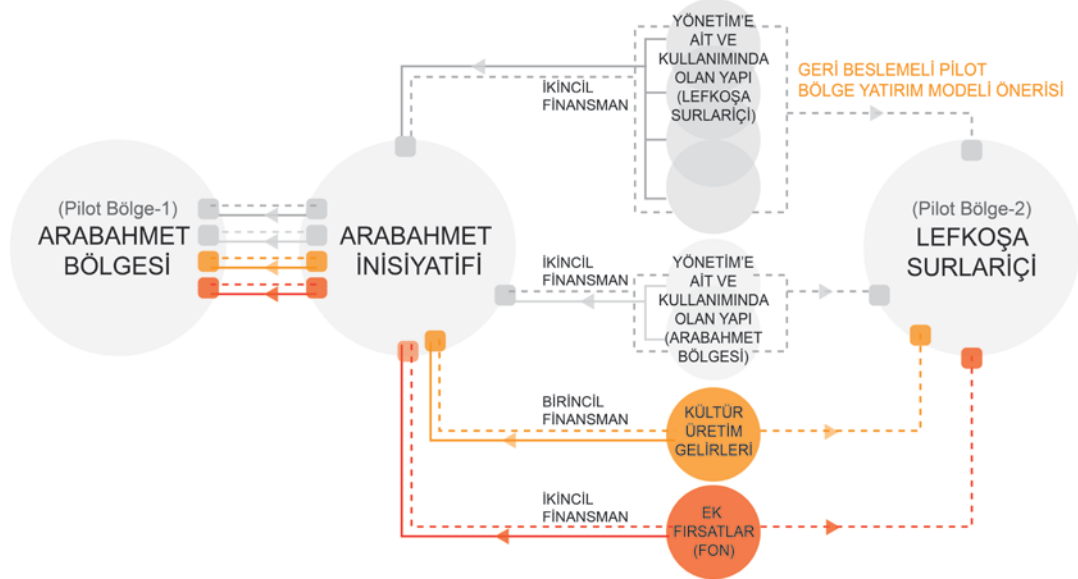
Tarih içerisinde Arabahmet Bölgesi özgün karakteristiği ile kültürel üretilere yön vermesi gereken bir alan olarak ön plana çıkmıştır. Belirtilen üst ölçekteki gelir oluşumuna ek olarak inisiyatif bünyesinde Arabahmet Bölgesi'ni merkez alan bir ikincil üretim ortamının oluşturulması gerekmektedir. Bu önerinin gerçekleşmesi durumunda bölgede yetersiz seviyelerde olan geleneksel kültür üretiminin beslenebileceği ve bölgenin ekonomik ile sosyo-kültürel yaşamını geliştirebileceği alan araştırması kapsamında değerlendirilmiştir. Aynı zamanda bu durumun kültür pazarı yoluyla Arabahmet evlerine yönelik yeni bir kimlik oluşumunu beraberinde getirecek ve dolayısıyla bir markalaşma sürecine zemin oluşturacaktır. Gerek dünyada gerekse Türkiye'de kültürel tanıtımı üstlenen tarihi konut alanları gibi (Safranbolu evleri, Şirince evleri, vb.) Arabahmet Bölgesi de Kıbrıs kültürünün tanıtımını üstlenmesi gereken bir özgün yapıya sahiptir. Arabahmet Bölgesi odaklı yaratılması hedeflenen bu yeni gelir sahasından elde edilmesi hedeflenen tüm gelirler inisiyatif bünyesinde toplanmalıdır. Belirtilen çerçevede oluşacak üretim modeli ve finansman getirisinin inisiyatifin düzenleyeceği aktivite ve faaliyetleri sürdürülebilir kılacaktır.

3.7.1.2 Bütçe transfer modeli

Bu bölge için önerilen bütçe transfer modelinin Lefkoşa Surları ile Arabahmet Bölgesi'ni karşılıklı olarak besleyen bir yapıda tasarlanmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Bütçe transfer modelinin ilk aşamasının Arabahmet Bölgesi'ne olan finansman akışını hızlandıracağı düşünülmektedir. Ardından modelin ikinci aşamasında Arabahmet Bölgesi üzerinden elde edilmesi planlanan gelirin Lefkoşa Surları'nın gelişimine destek olması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Lefkoşa Surları ve Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirliğini sağlamak için bütüncül bir bakış açısıyla önerilen "bütçe transfer modeli" nin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Böylelikle belirtilen inisiyatif bünyesinde toplanması gereken bütçe modeli iki aşamalı ve geri beslemeli bir transfer modeline işaret etmektedir. İlk adımda yukarıda bahsedilen kültürel nesne üretimi doğrultusunda elde edilmesi planlanan birincil gelir kaynağının alana aktarılmasının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. İkinci adımda ise Arabahmet Bölgesi ile Surları'nda bulunan yönetime ait veya kullanımında olan yapılardan ve ek gelirlerden (fon, vb.) elde edilmesi planlanan

ikincil gelir kaynağının alana aktarılması amaçlanmaktadır. Böylelikle pilot bölge olarak seçilen Arabahmet Bölgesi üzerinden elde edilmesi planlanan bütçenin aynı zamanda tarihi ve kültürel Lefkoşa kent dokusuna müdahale etmeye olanak sağlaması yönünde adım atılmış olacak ve böylelikle **Şekil 3.25**'te şematik olarak açıklanan sürdürülebilir strateji önerisinin başlangıç noktası olan bütçe transferi modeli oluşturulabilecektir.

Şekil 3.25 : Geri beslemeli bütçe transfer modeli.

Geliştirilen model kültürel üretim gelirlerinin (birincil finansman), ek fon gelirlerinin (ikincil finansman) ve yönetime ait veya kullanımında olan yapılarından elde edilen yer ve kira gelirlerinin (ikincil finansman) alana akışını sağlayabilmek, Arabahmet Bölgesi ve Lefkoşa Surları genelindeki kent dokusunu geliştirebilmek için önemlidir. Birincil potansiyel gelir kaynağının sağlanamadığı durumlarda ikincil finansman gelir kaynağı kilit rol üstlenmektedir. Bu noktada yönetimin sürdürülebilir gelişimi sağlayabilme adına kamu yararına uygun ve güçlü bir stratejik kararlılık çerçevesinde hareket ederek inisiyatif birimine ve dolayısıyla bölgeye gelir akışını sürekli kılmalıdır. Arabahmet Bölgesi için sürdürülebilir finansmanın oluşturulduğu ortamlarda karşılaşılan bir diğer sorun planlama ve uygulama süreçlerinde yaşanan aksamalar olup, bu konu aşağıdaki başlıkta incelenecektir.

3.7.2 Sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri

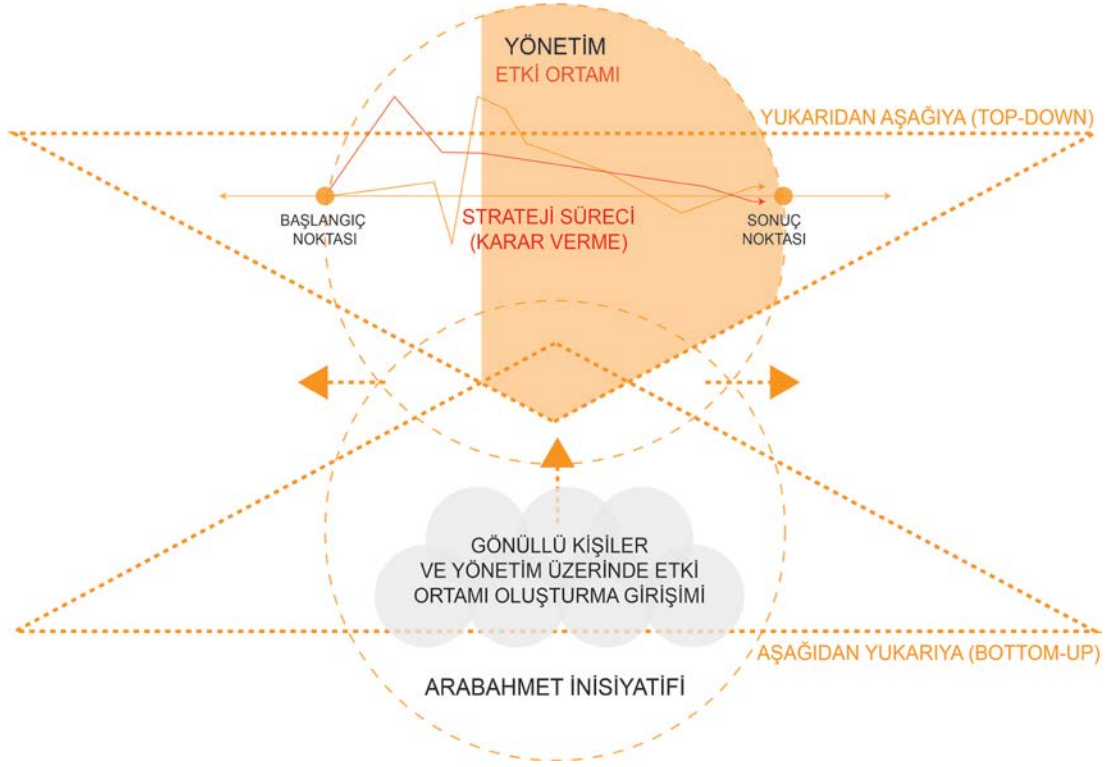
Sürdürülebilir gelişim sağlama adına planlama ve uygulama süreçlerinde inisiyatif oluşumunun (sivil toplum örgütü, devlete bağımsız organizasyon, proje, vb.) gerekliliği bir önceki bölümde belirtilmiştir. Bu kapsamda planlama ve uygulama süreç oluşumuna geçilmeden önce aşağıdan yukarıya yaklaşımı ile yukarıdan-

aşağıya (yönetimsel) yaklaşımı yürütmesi gereken birey, grup ve kurumların niteliklerinden bahsedilmelir. Bu noktada bölgeyle sosyal yapı ve bağlantıları güçlü profesyoneller başta olmak üzere gönüllü kişilerden (sanatçı, esnaf, mimar, şehirci, vb.) oluşan kullanıcı gruplarının Arabahmet İnisiyatifi bünyesinde yer alması gerekmektedir. Böylelikle tarihi Arabahmet kültürüne önem ve değer veren toplum yapısı planlama ve uygulama süreçlerine katkı ve etki ortamı oluşturulabilecektir. Dolayısıyla gönüllü kişilerin bölge kültürü ile olan güçlü bağları gerek bölgesel gerekse Kıbrıs ölçeğinde kültürü yaşatma ve koruma çalışmalarına vizyon sağlama ve üretim ortamı oluşturmaya önemli bir katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda üretim ve satış pazarını Arabahmet Bölgesi'nde gerçekleştiren gönüllü kişilere ayrı bir önem verilmesinin sürecin işleyişini kolaylaştırıcı bir stratejik hamle olduğu düşünülmektedir. Bu noktada belirtilen profesyonel ve gönüllü kişiler ile birlikte geliştirilecek stratejiler alan üzerindeki karar verme süreçlerine etki edebilme ve katılım sağlama adına önemli bir konu olarak değerlendirilmelidir.

3.7.2.1 Karar-verme süreçlerine katılım ortamı

Alan araştırmasında yapılan çalışmalar 1974 yılından günümüze geline süre içinde kullanıcıların karar verme süreçlerinin dışında tutulduğunu ve bu sistemin günümüzdeki birey ve toplum kimliğinin oluşumunu etkilediğini göstermiştir. Başta Kıbrıs geneli olmak üzere Arabahmet Bölgesi'nde de yönetimin karar verme süreçlerinde kullanıcı katılımını sağlamakta yetersiz kaldığı kullanıcı şikayetlerinden açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan saptanan bir diğer konu ise değişen ve içe kapanma yönünde eğilim gösteren toplum kimliğidir. Önceki yıllarda gerçekleşen girişimlerden bir sonuç elde edemeyen toplumun direncinin zayıfladığı ve yönetim stratejilerine etki edecek ortamların yeterli seviyelerde oluşturulamadığı görülmektedir. Gönüllü kişi ve kurumların sonuç alamadığı girişimlerin zaman içinde birikmesi toplumun girişimci kimliğinin değişimine yol açmıştır. Bu noktada toplumda sayısı azalan kişi ve kurumların çevresel farkındalığını tekrardan uyandırmanın gerekliliği yeniden ortaya çıkmaktadır. Bu konu bir sonraki strateji adımında uzun vadede planlama sürecinde detaylı bir şekilde çalışılacaktır. Ancak mevcut durum çerçevesinde uzun vadede planlamanın sonuçlarını toplamayı beklemek yetersiz bir model oluşumuna işaret etmektedir. Bu noktada kısa vadede toplumu harekete geçirecek girişimler önemlidir. Bu amaç doğrultusunda, **Şekil 3.26**'da şematik diyagramda açıklanan, yönetimsel düzeyde etki ortamı oluşturarak kullanıcı katılımını aktif hale getirecek bir stratejiye ihtiyaç duyulmaktadır.

Şekil 3.26 : Karar-verme süreçlerine katılımın etkinleştirilmesi.

Sürdürülebilir bir stratejiyi tanımlarken, kısa vadede karar-verme süreçlerine etki ederek toplumun direnç yapısını artırmanın yollarının aranması ve kamuoyu ortamının oluşturulması gerekmektedir. Kullanıcıların yaşam alanlarına yapılacak müdahale ve girişimlerde söz hakkına sahip olması, gerek çevredeki kullanıcı memnuniyetini artırma, gerekse kullanıcı ihtiyaçları üzerinden strateji geliştirebilme adına önemli bir konudur. Dolayısıyla toplumun karar verme süreçlerine katılımını sağlamak, yönetimin kamu yararı çerçevesinde belirlediği hedeflere ulaşabilmesini sürdürülebilir kılabilme adına önemlidir. Araştırma kapsamında belirtilen politize olmuş yapının, önceden kamu yararı için belirlenen hedefleri farklı yollara yönlendirebildiği bilinmektedir. Bu doğrultuda uygulama süreçlerinde çizgi dışı yönelimlere etki edebilecek bir etki ortamına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu etki ortamı sonucunda elde edilecek sonuçların kullanıcılar ölçeğinde memnuniyeti artırıcı gelişmelere yol açacağı ön görülmektedir. Son olarak karar verme süreçlerine katılımın, yaşadığı çevreden memnun olmayan kullanıcıların zayıf sosyal yapı ve bağlantılarının tekrardan geliştirilebilmesine katkıda bulunması hedeflenmektedir.

3.7.2.2 Denetleme yönetim modeli

Strateji modelinin “karar-verme süreci” bölümünde yönetim ile kullanıcı grupları arasında oluşturulacak bir “katılım ortamı”nın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

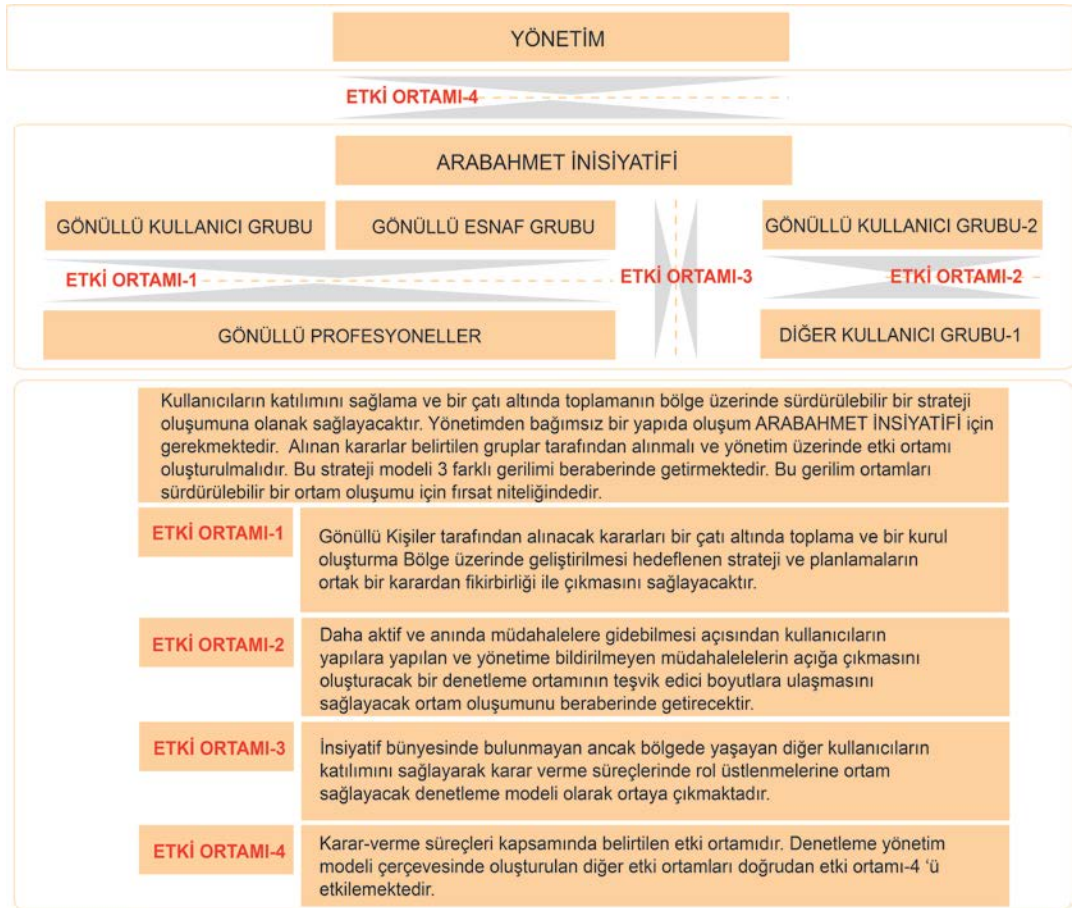
Yönetimlerin kendi içsel yönetim modellerinde var olan politize yapının Arabahmet Bölgesi üzerinde alınan kararlar başta olmak üzere bir çok kararı etkilediği ve bu yapının denetlenmesinin katılımı sağlayabilmek adına gerekli olduğu görülmektedir.

Bu noktada Eski Eserler Yasası çerçevesince Arabahmet Bölgesi ve benzeri tarihi alanları koruyabilme adına oluşturulan “Taşınmaz Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Tüzüğü” incelenerek, Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 11 farklı yönetsel düzeyde temsilciyi bünyesinde barındırdığı görülmüştür. Bir diğer ifadeyle 11 farklı yönetim grubu tarihi ve kültürel bölgelerin korunması konusunda kararlar almaktadır. Ancak bu fikirbirliği ve korumacı anlayışın kurul dışı alınan kararlarda dikkate alınmaması, bölgede yönetimlerin kendi mülkleri üzerinde gerçekleştirdikleri planlama ve uygulamalardan anlaşılabilir. Bu bağlamda kamunun düşüncelerini temsil etme ilkesine dayanarak, bir denetleme yönetim modeli oluşturmak sürdürülebilirliği tehlike altında olan Arabahmet Bölgesi için birincil önceliktedir. İkinci aşamada ise, strateji modeli içinde uzun vadede “eğitim” in sağlanabilmesi ve ortak bir değer yargısının oluşturulabilmesi için planlama süreçleri devreye girecektir.

Diğer taraftan, kısa vadede planlanacak bir denetim modeline Arabahmet Bölgesi’nin fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısının daha fazla geriye gitmemesi için gerek duyulmaktadır. Bir başka ifade ile Arabahmet Bölgesi’nde tarihi ve kültürel değeri koruyabilme adına uzun vadede çözüm planının sonuçlarını elde edebilme adına zaman çoktan tükenmiş durumdadır. Bu durumdan dolayı bölge için uzun vadede planlamanın yanı sıra aynı zamanda kısa vadede bir çözüm ortamına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda Arabahmet Bölgesi’nde sürdürülebilir bir gelişimin sağlanabilmesi için geliştirilmesi gereken modelde bölge üzerinde karar veren grupların kendi içlerinde de denetlenmesini sağlayacak bir yönetim sistemi gerekli görülmektedir. Bu noktada yönetim üzerindeki kararlara etki ortamı sağlayan inisiyatif biriminin kendi içinde bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu model, gerek yönetim üzerinde oluşturulmaya çalışılan etki ortamını güçlü ve sürdürülebilir kılma ve gerekse bölge üzerinde objektif stratejiler belirleyebilme adına önemlidir.

Belirtildiği üzere, Anıtlar Yüksek Kurulu fikirbirliği sağlama adına oluşturulan ve kararların bireysel yönetimler düzeyinde alınmasına imkan tanımayan bir yapı içerisinde. Kıbrıs ve Lefkoşa’da bulunan tarihi alanlar genel olarak düşünüldüğünde kurulun gerek finansman yetersizliğinden, gerekse yönetsel açıdan yaşadığı problemlerden dolayı tarihi kentsel alanlara yeterli desteği sağlayamadığı görülmektedir. Bu bağlamda bir önceki bölümde önerilen “sürdürülebilir finansman” modeli önerisinin Arabahmet Bölgesi başta olmak üzere

Surlariçi için önemli bir strateji olduğu yeniden ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, yukarıda sürdürülebilir finansman modelinde önerilen Arabahmet Bölgesi'ndeki çalışmaların daha etkili bir şekilde ilerleyebilmesi için bir inisiyatif denetleme modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak 2004 yılında "Arabahmet Geliştirme Şirketi" adı altında oluşturulan çözüm modelinin politize yapı bünyesinde kurgulanması çalışmaları aksatan bir süreçte işaret etmektedir (**Şekil 3.23**). Bu bağlamda bir önceki bölümde sürdürülebilir finansman yapısı önerilen birimin denetleme modeli de detaylı bir şekilde kurgulanmalıdır. Bu doğrultuda inisiyatif yönetiminin bölgeyle sosyal yapı ve bağlantıları güçlü profesyonel ve gönüllü kişiler kurumlar (mimar, şehirci, ressam, heykeltıraş, sosyolog, psikolog, arkeolog, esnaf, vb.) tarafından oluşturulması ve bu kişiler üzerinden oluşturulacak bir yürütme ekibi ile işbirliği içinde olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu yapı Arabahmet Bölgesi'ndeki araştırmalar neticesinde ortaya çıkan disiplinlerarası problemlerin çözümüne sahip bir inisiyatif oluşumuna işaret etmektedir.

Şekil 3.27 : Denetleme yönetim modeli.

Yukarıda **Şekil 3.27**'de gösterilen Etki Ortamı-1 çerçevesinde denetleme modeli gönüllü kişiler tarafından alınacak kararları bir çatı altında toplamaya yönelik bir

sisteme sahiptir. Belirtilen sistem bölge üzerinde geliştirilmesi hedeflenen strateji ve planlamaların fikirbirliği ile çıkmasının sağlanmasına ortam oluşturacaktır. Aynı zamanda araştırma kapsamında yönetimin bölgedeki yaşam standart ve koşullarını denetleme konusunda yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Yasa ve yönetmeliklerde sınırlandırılmış olan fiziksel çevreye müdahale maddesinin bölgede işlevsel bir yapı sergileyemediği görülmüştür. Bu doğrultuda inisiyatifin oluşturacağı etki ortamlarıyla, bu standartların yönetim tarafından planlı bir şekilde denetlenebilmesi sağlanacaktır. Ancak sadece yönetimi harekete geçirmek, yönetimin tarihi yapılara anında müdahale edebilmesi için yeterli olmayacaktır.

Etki Ortamı-2 inisiyatifin, çevreye ve yapılara yapılmakta olan uygunsuz müdahaleleri anında tespit edilebilmesini ve yönetime anında bilgi transferinin yapılabilmesini sağlayacaktır. Ayrıca bölgede yaşayan kullanıcıların çevrede gördüğü uygunsuz müdahaleleri inisiyatife aktarabilmesi için teşvik edici ve bilgilendirici ortamların oluşturulması gerekmektedir. Bu durum yönetime en kısa sürede bölgede yaşanan gelişmeleri aktarabilme adına önemlidir. Ardından Etki Ortamı-3 kapsamında inisiyatif bünyesinde bulunmayan ancak bölgede yaşayan diğer kullanıcıların karar verme süreçlerinde katılımını sağlayacak bir denetleme kurgusunun oluşturulması amaçlanmıştır. Son olarak belirtilen tüm diğer etki ortamlarını bünyesinde barındıran Etki Ortamı-4, karar verme süreçlerinde yönetim üzerinde oluşacak etkileri güçlendirerek dinamik bir yapıya sahip olmasını sağlayacaktır.

3.7.2.3 Diğer planlama ve uygulama değişkenleri

Bölgedeki durum göz önünde bulundurulduğunda planlama ve uygulama süreçlerinde yönetim üzerinde etki ortamı oluşturabilmek için (1) “karar-verme süreçlerine katılım ortamı” ve (2) “yönetim denetleme modeli” temel değişkenler olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer değişkenlere geçmeden önce bu iki temel değişkende hedeflenen inisiyatif stratejileri, karar-verme süreçlerinde yönetimin hedeften uzaklaşmasını engellemek için katılım ortamı oluşturmak ve Arabahmet Bölgesi kullanıcılarıyla oluşturulacak yönetim denetleme modeliyle alınacak kararlarda fikirbirliği sağlamak olarak özetlenebilir. Ayrıca belirtilen denetleme modeline ek olarak inisiyatif, bölgede uyulması gereken yaşam standart ve koşullarının kullanıcılar tarafından denetlenmesini ve kullanıcıların da birbirlerini denetleyebileceği bir ortamın oluşmasını sağlayacaktır.

Arabahmet Bölgesi’nde sürdürülebilirliğin etkin bir şekilde sağlanabilmesi için, bu konudaki değişkenlerin değişen zaman ve beklentiler doğrultusunda güncel bir

yapıya sahip olması gerekmektedir. Bu doğrultuda inisiyatif genelinde geliştirilmesi gereken diğer çalışma alanları sırasıyla; (3) kiraların yeniden düzenlenmesi ve herkese eşit davranış modeli, (4) yasa dışı yerleşim gösteren kullanıcı gruplarına çözüm ortamı geliştirilmesi, (5) kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda iyileştirme çalışmalarına yön verilmesi olarak saptanmıştır.

İlk madde olarak bölgedeki kiraların yeniden düzenlenme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Alan araştırması kapsamında bölgedeki kullanıcılara yöneltilen sorular doğrultusunda gerek yönetim mülklerinde gerekse diğer bölge evlerinde bazı kullanıcıların kira, su, elektrik gibi bölgenin ve ülkenin ekonomik anlamda kalkınabilmesi için ödemesi gereken yükümlülükleri yerine getirmediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu durumun bölgedeki kullanıcılar arasında eşitsizlik ortamının oluşmasına neden olduğu da görülmüştür. Böylelikle bu durum kirasını ödeyen kullanıcılar üzerinde olumsuz etki yaratmış ve daha önceden kirasını ödeyen kullanıcıların da kira ödeme konusunda direnç göstermeye başlamalarına sebep olmuştur. Diğer bir eşitsizlik durumu ise yönetsel düzeyde giderilmesi gereken bir konudur. Yönetimin her birey, grup ve kurumlara eşit mesafede durarak eşit düzeyde yardımda bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda sözü edilen bu ortamı oluşturabilmek için karar-verme süreçlerinde etkili olabilmek gerekmektedir.

Bir diğer üzerinde çalışmaların yapılması gereken konu, yasa-dışı yerleşimlerde ikamet eden kullanıcı grupları için çözüm yollarının oluşturulmasıdır. Belirtilen yasa-dışı oluşumlar bölgede hem ticari hem de konut işlevlerinde görülmektedir. Bu yerleşimler ticari ve ekonomik boyutta bölgedeki işlev çeşitliliğin yitirilmesine, fiziksel ve sosyo-kültürel boyutta ise kullanıcıların çevreye olumsuz müdahalelerine ve güvensiz bir çevre oluşumuna neden olmaktadır. Son olarak ise bölgedeki kullanıcı gruplarının (yerel halk, göçmen, yönetim) zaman içerisinde değişen ihtiyaçlarını belirleyebilmek için araştırma ortamı (fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel) oluşturmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla modelin son bölümünde kapsamlı bir şekilde açıklanılacak Arabahmet sürdürülebilirlik stratejisinin kullanıcıların güncel ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda sürekli geliştirmesi ve iyileştirmesi gerekmektedir.

3.7.3 Sürdürülebilir kültür farkındalığı

Gelişen kentlerde tarihi konut alanları, değişen ve dinamik kullanıcı yapısıyla (kültür, yaşam şekli, ihtiyaç, beklenti, vb.) koruma çalışmalarının hedeflenen ölçüde gerçekleşemediği yerler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu noktada değişim kavramı gündeme gelmekte ve tarihi dokuların çok farklı bir yapıya dönüşmesine neden

olmaktadır. Kuban (2000) tarafından kentsel gelişmenin en zor ayağı tarihi konut alanlarının korunması olarak belirtilmektedir. Bu doğrultuda genel olarak kentsel gelişmenin bugünkü boyutu ile birlikte tarihi konut alanları dünya genelinde koruma çalışmalarının çeşitli zorluklarla yapıldığı yerler olarak görülmektedir. Arabahmet Bölgesi de Kıbrıs'da bu sürecin deneyimlendiği önemli bir tarihi konut alanıdır. Özellikle değişen ve göç eden kullanıcı grubuyla birlikte kaybedilen tarihi farkındalık ve kamu ile birey arasında oluşturulamayan ortak değer yargısı Arabahmet Bölgesi'nin bugünkü sürdürülebilirlik durumunu tehdit etmektedir. Bu durumu geliştirmenin "tek yolu kamuoyunu oluşturmak ve eğitmektir. Yasa zoru ile pasif bir koruma bir süre yapılabilir. Fakat bu yapıların tahrip olmasını engellemez. Çünkü kimse zorla evini restore etmez" (Kuban, 2000, s.158-159). Bu doğrultuda uzun vadede bir uygulama sürecini içeren ve toplum (yerel halk, göçmenler, yönetim grupları, vb.) genelinde oluşturulması gereken kamuoyu ve eğitim modelinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Önerilen modelin topluma yansımalarının yönetsel düzeyde de hissedileceği düşünülürse sürdürülebilir gelişimin ancak uzun vadede geliştirilecek bir "sürdürülebilir kültür farkındalığı" modeli ile çözüme kavuşabileceği belirtilmelidir. Nedeni ise bu konuda kısa vadede etkili bir kamuoyu oluşturmanın günümüzde zor bir sürece işaret etmesidir. Ancak uzun vadede planlama ve uygulama süreciyle tarihi Arabahmet Bölgesi üzerinde alınan kararlarla etkileyici ortamlar oluşturulabilir. Bu bağlamda inisiyatifin girişimleriyle, yönetim üzerinde kısa vadede sağlanabilecek etki ortamı ve farkındalık çalışmaları dışında uzun vadede toplum genelinde başlatılacak olan "sürdürülebilir kültür farkındalığı" stratejisi açığa çıkmaktadır. Bu noktada stratejinin nasıl uygulamaya geçirilmesi gerektiği önemli bir konu olarak ortaya çıkmakta ve bir sonraki başlık olan "çevresel farkındalık: iletişim ve eğitim modeli" nde irdelenmektedir.

3.7.3.1 Çevresel farkındalık: iletişim ve eğitim modeli

1974 yılından bugüne 40 yıl gibi uzun bir zaman ve beraberinde getirdiği toplumsal göç ve kentleşme süreçleri yer almaktadır. Bu zaman aralığı ve gelişme sürecinin tarihi ve kültürel değerlerin yitirilmesine sebep olduğu gözlenmekte ve toplum üzerinde etki yaratabilmek için tekrardan planlaması gereken bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda tüm Kıbrıs toplumunu ilgilendiren tarihi değer kaybının yeni nesillere aktarılabilmesi ve başta genel Kıbrıs olmak üzere Arabahmet tarihi ve kültürünün kaybettiği değeri yeniden kazanması önemli bir konudur. Bu doğrultuda belirtilen hedeflere ulaşabilmek için inisiyatif merkezinde oluşturulacak bir iletişim

modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Kültürel değer yargılarını yeniden kurgulama hedefinde oluşturulan “iletişim modeli” nin temelinde önceden belirtildiği gibi eğitim planlaması yer almaktadır.

Alan araştırması kapsamında ortaya çıkan sonuçlar, toplumda tarihi ve kültüre önem veren ortak değerlerin ve bu değerler arasındaki bağların zayıflamış olduğunu göstermektedir. Bu noktada Kuban’ın (2000) işaret ettiği gibi eğitim, toplumun kaybettiği ortak değer yargılarını yeniden kazanabilmek adına gereklidir. Önerilen “eğitim modeli” nde ilgili yönetim ve eğitim birimleriyle (üniversiteler, bakanlıklar vb.) iletişim kurularak geniş ölçekte bir çalışma yürütülmelidir. Böylece toplumda gelişme ve ilerleme göstermeyen bir yapıya bürünen çevresel farkındalık, eğitim sistemine eklenecek faaliyetler ile sürdürülebilir bir kimliğe sahip olabilecektir. Eğitim sisteminde yer alan tarihi ve kültürel derslerin kapsamını geliştirmek ve gerekli eklemelerin yapılmasını sağlamak, bu konuda atılması gereken ilk adım olarak önerilebilir. Ayrıca gençler için tarihi yapı ve yerleşim alanlarında daha çok zaman geçirmeye yönelik aktivitelerin planlanması gerekmektedir. Bu içerikteki yeni bir eğitim modeli ile birlikte bölgenin kullanımını sağlamak, toplumda belirtilen değer yargılarının yeniden kazanılmasına olanak sağlayacaktır. Sözü edilen bu eğitim sisteminin oluşturulması, aynı zamanda kültürel değer ve farkındalığı geliştirmeye yönelik çevrelerin planlanmasıyla da ilişkilidir. Bir sonraki başlık olan “sürdürülebilir kullanım ortamı” nda daha detaylı bir şekilde analiz edilen bu konu, doğrudan kullanıma ve kullanımda çeşitliliğe işaret etmektedir. Bu kapsamda alana akışı yönlendirilen kullanıcıların/gençlerin, çeşitli aktivitelerle bölgede zaman geçirmeleri ve dolayısıyla çevresel farkındalıklarının gelişmesi önerilmektedir.

Burada sözü edilen “eğitim modeli” sınıfta çeşitli kitap ve kaynaklardan öğrenilmesi gereken tarihi ve kültürel bilgilere eklenmesi gereken ve alan keşfine yönlendirici bir oluşuma işaret etmektedir. Bu amaç doğrultusunda toplumsal ve yönetsel düzeyde zayıf bir bağa sahip olan kamu ile kişi arasındaki ortak değer yargısının uzun vadede planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle genel olarak Kıbrıs’da ve Arabahmet Bölgesi’nde eksikliği görülen alan kullanımının planlanmış aktiviteler ile birlikte sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Bir başka bakış açısıyla, Kıbrıs toplumunda birey ve kamu arasında zayıflayan ortak değer yargısının önüne geçildiği durumlarda, hem Kıbrıs hem de Arabahmet tarihi ve kültürüne verilen önem ve değer ortamının oluşabileceği araştırma kapsamında elde edilen bir bulgudur. Bu noktada model ile birlikte oluşturulması hedeflenen çevresel farkındalık konusu, yeniden kurgulanması gereken bir toplumsal kimlik oluşumu sürecini de beraberinde getirecektir. Bu doğrultuda “toplum yaşamında tarih bilincinin, anıtların, tarihi

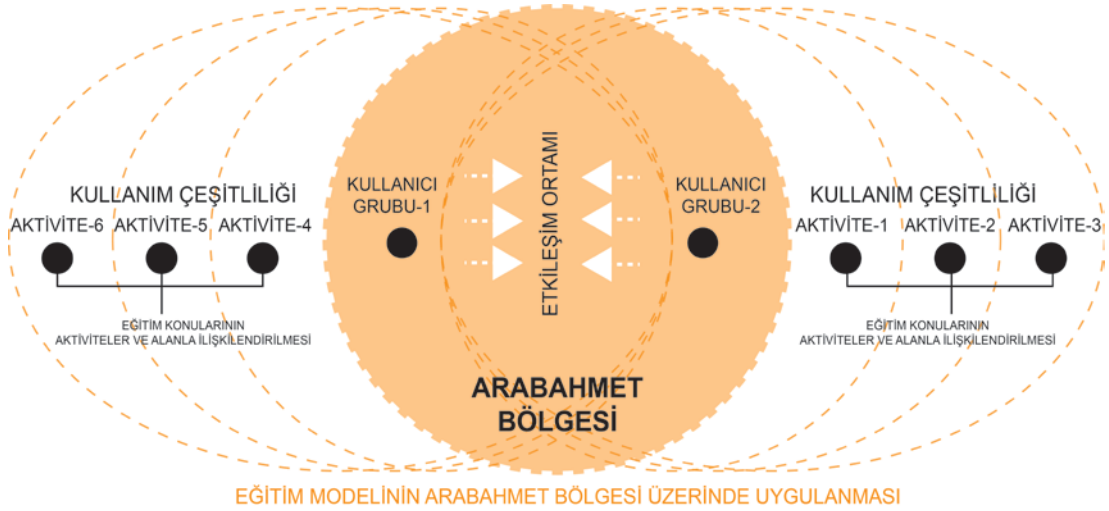
yapıların korunması isteğini doğurması için, toplumsal kimlik kavramının gelişmesi gerekir” (Kuban, 2000, s.48) sözüyle Kuban belirtilen eğitim modeli yapısıyla birlikte geliştirilmesi hedeflenen “toplumsal kimlik” oluşumunun önemine işaret etmektedir. Bu doğrultuda toplumun değer yargılarını yeniden kurgulamaya çalışan eğitim modelinin merkezinde yer alması gereken kavramlar belirlenerek, toplumun çevresel farkındalığının da gelişmesi sağlanmaktadır.

Tarihi yerlerde “kaliteli çevre” oluşumu ve “kullanım” faktörlerinin bir diğer gerekliliği Arabahmet Bölgesi’nde ve Kıbrıs genelinde hissedilen sosyal sınır oluşumunun önüne geçilme ihtiyacıdır. Araştırma kapsamında saptanan toplumsal kimlik çatışmalarının Arabahmet Bölgesi’nde mekansal izdüşümleri görülmüştür. Bu doğrultuda bölgeye “zorunlu” insan akışını sağlayıcı ve sosyal yaşamı geliştirici bir eğitim modeli gerek bölgede yaşayan kullanıcıların, gerekse bölgede zaman geçirmeye yönlendirilen genç nüfusun etkileşime girmesini sağlayacaktır. Bu model ile, yerel halk ve göçmenler arasındaki önyargıların oluşturulan etkileşim ortamıyla iyileştirilmeye çalışılması ve toplumsal kimliğin oluşumunda problem unsuru olan toplumlararası sosyal sınırların aşılması hedeflenmektedir.

Bu noktada **Şekil 3.28**’de de görüldüğü üzere pilot bölge olarak seçilen tarihi ve kültürel Arabahmet Bölgesi’nin eğitim sistemi içerisinde nasıl kurgulanabileceği gösterilmektedir. Eğitim sistemi içine eklenecek “Arabahmet Kültür Dersi” önerisiyle toplumun yitirmekte olduğu tarihi çevre ve kültür farkındalığının genç nüfusa aktarılmasına ortam oluşturulacak ve kültürel kimliğin küçük yaşlardan itibaren oluşması sağlanabilecektir. Aynı zamanda eğitim modeliyle bölgede gerçekleştirilecek aktiviteler ile toplumlararası olan sosyal yapı ve bağlantılar geliştirilecektir. Bu durum değişen kültür yapısının belli bir zemine oturmasını sağlayarak eğitimin ve kültürün tarihi Arabahmet Bölgesi kent dokusunda şekillenmesine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla bölgeye aynı zamanda insan akışı hem zorunlu hem de sürekli kılınarak, bölgenin yitirmiş olduğu canlılığı kazanmasında eğitim modeli bir aracı olacaktır. Aynı zamanda önceden belirtilen zayıf sosyal yapı ve bağlantıların eğitim modeli ile birlikte güçlendirilmesi sağlanacaktır. Bu durumun uzun vadede gelişecek çevresel farkındalık ile Arabahmet Bölgesi’nin sürdürülebilirliğine katkıda bulunacağı ön görülmektedir. Toplumsal anlamda güçlenen değer yargıları, gerek yönetimin gerekse bölgede yaşayan kullanıcıların çevresel farkındalığını geliştirerek fiziksel çevrenin sürdürülebilir nitelikler kazanmasına yardımcı olacaktır. Bir diğer deyişle, kültür farkındalığı sürdürülebilir bir çevre ve toplum oluşumu için önemli bir konudur. Uzun

vadede tarihi alanlar üzerinde iyileştirici ve yapılandırıcı bir kimlik oluşumuna etki edeceği düşünülmektedir.

Bu noktada Arabahmet Bölgesi ve Surlarıçi'nde gerçekleştirilecek keşif ve bilgilendirici aktiviteleın dışında, eğitim modelinin Kıbrıs'ın tarihi yerlerine ve müzelerine yapılacak ziyaretlerle zenginleştirilmesi bir diğer önemli konu olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekleştirilecek gezilerin Arabahmet ve çevresinde planlanıldığı gibi çeşitli aktiviteler ile ilişkilendirilmesi de gerekmektedir. Diğer taraftan bu amaç doğrultusunda Arabahmet Bölgesi'nde bulunan Arabahmet Kültür ve Sanat Evi'nin önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Zira Arabahmet Kültür ve Sanat Evi bu modelde belirtilen aktivite oluşturma ve çeşitliliği sağlama misyonunu üstlenebilecek bir yapıya sahiptir. Böylelikle yerinde aktiviteler desteğiyle gerçekleştirilen eğitim modeliyle gençlerde Kıbrıs kültür farkındalığının yaratılması hedeflenmektedir.

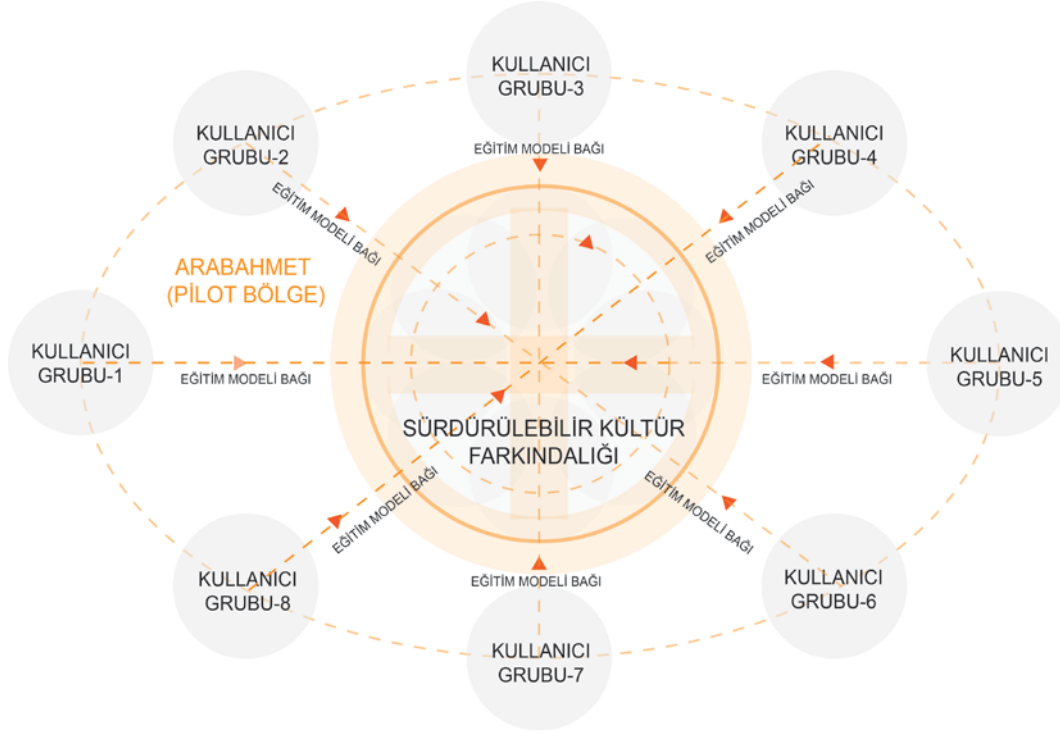

Şekil 3.28 : Eğitim modelinin Arabahmet Bölgesi'nde uygulanması.

Diğer taraftan üniversiteler bu sistem içinde önemli bir yere sahiptir. Üniversitelerin ilgili bölümleri ile (mimarlık, iç mimarlık, kentsel tasarım, vb.) iletişim sağlanmalı ve bu bölümlerde anlatılan geleneksel yerel mimari dersleri sürdürülebilir kültür farkındalığının bir parçası olarak ele alınmalıdır. Bu sistem Arabahmet merkezci bir yapıda, genç kesimin bölgeye akışını hem zorunlu hem de sürdürülebilir kılama doğrultusunda önemlidir. Bu dersler yerinde uygulama, çalışma ve aktivitelere yönelik gerçekleştirilmelidir. Alana yönlendirilen araştırmacı öğrencilerin değişen kullanıcı beklentilerini analiz etmek (anket, gözlem, araştırma, vb.) konusunda inisiyatifte yardımcı destek bir güç olabileceği ön görülmektedir.

Yukarıda belirtilen girişimler, yerel kullanıcı ile tarihi kültür arasında ortak bir değer yargısının oluşturulması için kullanılmakta ve bu yolla toplumun kültür farkındalığının

artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, toplumu alana yönlendirmeyi kolaylaştıran girişimlerin başlatılması ve bunun için de bölgeye olan ulaşımın artırılması gerekmektedir. Sonuç olarak, sürdürülebilir kültür farkındalığı için geliştirilen ve her yaş grubunu kapsayan eğitim modeli Arabahmet ile kullanıcı arasında bir bağ oluşturmayı hedeflemekte ve böylece bölgeye kullanıcı akışını da sağlanmaktadır (**Şekil 3.29**).

Şekil 3.29 : Farklı kullanıcı gruplarının sürdürülebilir kültür farkındalığını sağlamak için eğitim modeliyle bölgeye bağlanması.

3.7.4 Sürdürülebilir kullanım ortamı

Bölgeyle olan sosyo-kültürel bağların geliştirilebilmesi için önerilen “eğitim modeli” nde, bölgede sağlanacak hareketli ve zengin bir işlevselliğin toplumsal anlamda çevresel farkındalığı uyandırıcı nitelikte olabileceği ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan sosyal yapı ve bağlantılarla birlikte alandaki sürdürülebilirlik dokusunun geliştirilebileceği de araştırmalar sonucunda değerlendirilmiştir. Bu bakış açısıyla Arabahmet Bölgesi’ne odaklanıldığında yakın geçmişte gerçekleşen girişimler ve ihtiyaçlar doğrultusunda bölgenin konut yerleşim dokusunun değişmekte olduğu gözlenmektedir. Bu durum bölgedeki işlevler tespit edildiğinde açıkça görülmekte ve bölgenin konut dışında çok sayıda işlevi bünyesinde barındırdığı ortaya çıkmaktadır. Bu girişimlerden bir çoğu geçmiş yönetim stratejileri kapsamında bölgeyi canlandırabilme ve insan akışını yönlendirebilme adına yapılmış müdahalelerin iz düşümleri olarak görülmektedir. Ancak gerek planlanan işlevsel çeşitliliğin yetersiz olması, gerekse bölgeye yerleşen işlevlerin kullanım ortamını sağlama konusunda

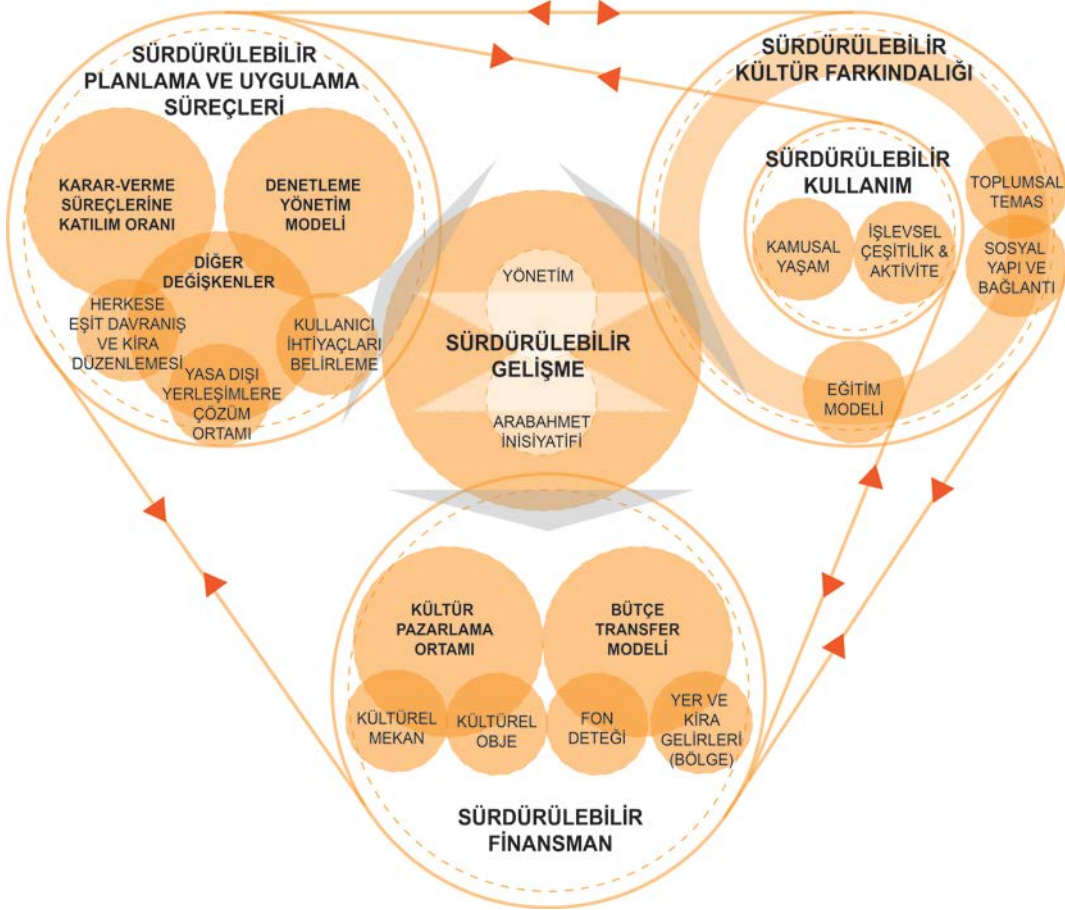
eksik kalması, bölge üzerine yapılan stratejik müdahalelerin bütününde bir problemin olduğuna işaret etmektedir. Bu problemin aşılması için çözümün bölgede kısıtlı zaman aralıklarında var olan işlevlerin günün dörtte üçlük bir zaman dilimini kapsayacak şekilde açık olması yönünde düzenlenmesi gerektiği, yapılan röportajlar neticesinde elde edilen önemli bir diğer veridir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, bölgeye geniş bir bakış açısıyla bakıldığında, Arabahmet Bölgesi'nde kullanım artışının sağlanabilmesi için bir çok senaryonun (konut, turizm, turistik alışveriş, vb.) bir arada düşünülmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Arabahmet Bölgesi 1970'lerden günümüze geline süreçte, yerel kullanıcıların bölgeden ayrılması ve göçmenlerin yerleşmesiyle birlikte, farklı kültürel ve demografik niteliklere sahip kullanıcılar tarafından yeniden oluşturulmuştur. Bu noktada yönetimin devreye girme çabalarının uygulamalar sırasında aksaklık göstermesi, bölgede değişen sosyo-kültürel yaşamı beraberinde getiren bir süreç olarak görülmektedir. Bu bağlamda oluşturulması gereken sürdürülebilir gelişim modelinin çevrede yüzleşilmesi gereken durumlar ile bir bütün içinde kurgulanması gerektiği önemli bir veridir.

Bu noktada mekanın söz sahibi olabileceği ortamı oluşturma ve sosyo-kültürel yaşamı değişen kullanıcı profili (yerel ve göçmen kullanıcı grupları) dahilinde geliştirme önem kazanmaktadır. Bu durum bölgeye insan akışını yönlendiren ve böylelikle bölgeye yeniden canlılık kazandırabilecek bir sistem önerisi olarak da görülmektedir. Günümüzde bölgenin sürdürülebilir gelişimi için, yapılan değerlendirmelerin kullanıcı beklentileriyle örtüştürüldüğü bir model önerisi ortaya konulmalıdır. Alan araştırması kapsamında bölgede kamusal yaşamın yeterli düzeyde olmadığı ve içe dönük bir yaşam eğiliminin olduğu saptanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda şekil değiştiren ve kaybolan sosyal yaşamı tekrardan canlandırma gerekliliği kullanıcı beklentileri ve ihtiyaçlarıyla örtüştürülmüştür. Bu noktada bölgenin kaybettiği kullanım yoğunluğunu (canlılık, ilgi, vb.) “kamusal ve dışa dönük yaşam kurgusu” ile yeniden kazanabileceği bu model ile birlikte ileri sürülmektedir. Bölgede var olan mülkiyet problemlerinin aşılamaması bölgenin canlandırılması konusunda kamusallığa ve kullanıma ayrı bir önem kazandırmaktadır. Bir diğer ifade ile, yönetimin gerek yönetime ait mülkleri kullanan kullanıcılara, gerekse bölgede terkedilmiş ve kullanılmayan durumda özel mülk sahibi olan kullanıcılara çözüm ortamı oluşturmaması bölgeyi “kamusal yaşam kurgusuna” yönlendiren bir diğer gelişmedir. Kamusal yaşam kurgusunun uygulandığı durumlarda beklenen gelişme, işlevlerin bölgedeki sosyo-kültürel ve kamusal yaşamı besleyerek kaybedilen kullanıcıları bölgeye yeniden kazandırarak

ekonominin gelişmesini sağlamaktır. Bu durum geçmiş dönemlerden günümüze yansıyan ve özel mülk sahiplerinin konut işlevi olarak kullandığı yapılardaki işlevlerin devamlılığını sağlayabilme adına da önemli bir girişim olarak gözlemlenmektedir. Ancak var olan konut potansiyelinin sadece yoğun bir konut dokusuyla sağlanamayacağı ve bölgede var olan kullanım sorununa çözüm olamayacağı da gözlenen ve değerlendirilmesi gereken bir diğer önemli konudur.

Şekil 3.30 : Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilir gelişimi için bir model önerisi.

Bu noktada turizmin canlandırılarak bölgenin turistik anlamda bir merkez haline gelmesinin gerektiği ileri sürülmektedir. İnisiyatifin canlandırma girişiminde bulunacağı "kültürel üretim" ve beraberinde bölgede açılması hedeflenen yerli ve yabancı turistlere yönelik geleneksel ve yerel eşyalar satan alışveriş yerleri bölge kullanımını artırmak için atılması gereken bir diğer önemli girişim olarak görülmektedir. Bu noktada konut ve artı işlevler bölgedeki dışa dönük yaşam kurgusunu oluşturmakta önemli bir yere sahip olacaktır. Diğer taraftan belirtilen işlevlerin sokağa taşması, sokak ile tarihi yapılar arasında bir bağ kurulmasını sağlayacaktır. Kullanımın kamusal bir yaşam döngüsü içinde kurgulanmasıyla

birlikte bölgede var olan tarihsel değerin insan akışıyla hayat bulmasına sebep olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, kullarımdaki hareketlilikle birlikte sürdürülebilir finansmanın sağlanması ve bölgenin ekonomik anlamda kalkınmasının gerçekleşmesi beraberinde yönetim ve kullanıcıların tarihi yapılarada daha fazla bütçe ayırabileceği bir ortamı oluşturacaktır. Bunun yanında oluşturulacak inisiyatif ile birlikte bölgeye ayrı bir gelir akışının sağlanması ve yönetimin planlama ile uygulamalarında etki ortamı yaratabilecek girişimlerin yapılması hedeflenmektedir. Bu girişimler toplumun bölgeyle ilgili alınacak kararlarda söz sahibi olması adına önemlidir. Ayrıca toplumun sürdürülebilir kültür farkındalığı için bir eğitim modeli geliştirilmesi; bölgede işlevsel çeşitliliğin artırılması ve bölgedeki aktivitelerin organize edilmesi gerekmektedir. Bu model ile birlikte toplumsal temas artırılarak sosyal yapı ve bağlantıların geliştirilmesi, toplum bilincinin ve kültürel değer yargılarının yeniden oluşum göstermesi hedeflenmektedir.

Arabahmet Bölgesi'ndeki tarihi (fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel) doku bozulmasının kullanıcıların sosyal yaşam kurgusuna müdahalelerle birebir örtüştüğü ve bu durumda iyileştirici bir müdahalenin bölgede "kamusal" yaşam kurgusunu yeniden hayata geçirmekle sağlanabileceği görülmüştür. Bu nedenle, yerel halk ve göçmen kullanıcı gruplarını içine alan sosyo-kültürel yaşamın esnek bir kurguda şekillenmesi sağlanacaktır. Bu kullanım ortamı, farklı kullanıcı gruplarını tek bir mekanda buluşturarak dışa dönük bir yaşamı teşvik edecek ve kullanıcıların bölge üzerinde söz sahibi olmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda bölgenin tarihi ve sosyo-kültürel dokusunu oluşturan önemli dinamiklerini içinde barındırmasının geçmişteki yaşam biçimini yeniden yorumlayabilmek adına önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Böylelikle hedeflenen yeni işlevsel çeşitlilik ile birlikte bu modelin bölgeye uygulanması sonucunda kaybedilen canlılık ve sürdürülebilir kullanım ortamının yeniden oluşturulabileceği ileri sürülmektedir (**Şekil 3.30**).

3.8 Bölüm Sonucu

Bölümün ilk kısmında Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'nin alan çalışması için seçilme nedenleri açıklanmış, ardından bölgenin tarihsel geçmişi özetlenmiş ve teorik çerçevede üzerinde durulan kavramların seçilen alanla örtüştürülmesi sonucunda tanımlanan araştırma soruları ortaya konulmuştur. Bundan sonra bu araştırma sorularına yanıt verebilmek için araştırmanın yönteminin ne olacağı ve hangi adımlardan oluşacağı açıklanmıştır.

Daha sonra Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değerlendirmelerinin yapıldığı bölüme geçilerek ilk bölümde, alanın görsel analizi yapılmış, ardından alanın fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik sürdürülebilirliği değerlendirilmiş, son olarak geçmişte bölgeye uygulanan yönetim stratejileri ve süreçleri olumlu olumsuz yönleriyle röportajlar sonucunda elde edilen verilere dayanılarak ortaya konulmuştur. Ardından Lefkoşa - Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirlik değerleri ile geçmişte yönetimin bölge üzerinde sürdürülebilirliği etkileyen müdahaleleri bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilerek örtüştürülmüş ve ortaya çıkan veriler sonucunda bölgenin sürdürülebilir bir dokusu olmadığı hem saptanmış hem de doğrulanmıştır.

Son olarak bu amaç doğrultusunda Arabahmet Bölgesi için sürdürülebilir bir gelişme ortamının gerekliliği ortaya çıkmış ve dolayısıyla bölge için sürdürülebilir bir model önerisinin geliştirilmesi üzerine odaklanılmıştır. Böylelikle yukarıda elde edilen bilgiler ve değerlendirmeler ışığında geçmiş dönemlerde bölgenin sürdürülebilirliğini etkileyen dört temel faktör (sürdürülebilir finansman, sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri, sürdürülebilir kültür farkındalığı, sürdürülebilir kullanım ortamı) ortaya çıkartılmış ve bu faktörler üzerinden bölgenin sürdürülebilir gelişimi için bir model önerisi gerçekleştirilmiştir.

4. SONUÇ

Bu tez çalışmasında, çok yönlü bir kavram olan sürdürülebilirlik konusu ele alınarak, Lefkoşa kent dokusunun önemli yapı taşlarından bir olan tarihi konut alanı Arabahmet Bölgesi, fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetimsel/organizasyonel bakış açılarıyla sürdürülebilir gelişme bağlamında incelenmiştir. Araştırmada ilk olarak 1974 eşiğinden günümüze kadar ulaşan kırk yıllık bir süreçte, toplumsal, kültürel ve çevresel anlamdaki değer kayıplarının neden olduğu sonuçların sadece Arabahmet Bölgesi'nde değil, aynı zamanda Kıbrıs'ın genelinde de derin boyutlarda hissedilen bir sürdürülebilirlik problemi yaratmış olduğu konusuna değinilmiştir. Bu durumun toplumun yapısını (yaşam şekli, kültürel ifade, değer yargıları, vb.), dolayısıyla yönetim yapısını tekrardan planlamaya kadar uzanması gereken genel bir yapılanma sürecini gerektirdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Arabahmet Bölgesi'nde veya herhangi bir tarihi Kıbrıs kent alanında planlanması düşünülen sürdürülebilir gelişim stratejisinin, bölgenin sürdürülebilirliğini sağlayabilme adına daha kapsamlı ve geniş ölçekli bir içeriğe dönüştürülmesine ve sürdürülebilirliği değerlendirilen bölgenin verilerini gözeterek strateji gelişimlerinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda ilk olarak, Arabahmet Bölgesi'nin sürdürülebilirliği fiziksel/çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları ile birlikte bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve bölgenin kısmen sürdürülebilir olmayan bir değere sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak Arabahmet Bölgesi'nin günümüzdeki sürdürülebilirlik değerlerinin yetersiz seviyelerde olmasına sürdürülebilirliğin bir diğer temel değişkeni olan yönetimsel/organizasyonel boyutunun doğrudan etki ettiği ve en önemli değişkenlerden biri olduğu araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla geçmişten günümüze gelirken yönetimin Arabahmet Bölgesi üzerine uyguladığı politikaların sonuçları aşağıdaki gibidir;

- İlk olarak, 1974 yılında göçmenlerin bölgeye yerleştirilmesiyle başlayan, günümüzde halen devam eden ve bölgenin sürdürülebilirliğini etkileyen olumsuz yönetim politikaları Arabahmet Bölgesi'nde görülen bir süreç olmuştur. Ayrıca belirtilen 1974 eşiği ve göçler ile birlikte Kuzey Kıbrıs ve

Türkiye arasındaki yönetimsel ilişki, Kıbrıs'ın toplumsal/kültürel yapısına yansıyan somut değişimleri içerdği tespit edilmiştir.

- Ardından Arabahmet Rehabilitasyon Projesi kapsamında iyileştirilmeye çalışılan bölge, yetersiz planlama ve sorunlu uygulama süreçleri neticesinde hedeflenen ölçüde başarıya ulaşamayarak bölgenin yüzeysel, geçici ve kısmen iyileştirilebilmesine neden olmuştur.
- Son olarak ise 2006-2013 yılları arasında bölgeye uygulanan herhangi bir politikanın dahi oluşturulmamış olması geçmişten günümüze ulaşan olumsuz strateji girişimlerine bir yenisini eklemiştir.

Aynı zamanda bu noktada tez kapsamında güncel bir konuya değinmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Günümüze gelindiğinde 2013 yılında değişen yönetim ve stratejiler doğrultusunda;

- Arabahmet Geliştirme Şirketi politikasının yeniden harekete geçirileceği belirtilmiştir. Geçmişte deneyimlenen ve sürdürülebilir yapıdan uzak bir yönetim politikasını yeniden uygulamaya koymanın gelecekte önemli sürdürülebilirlik problemlerini beraberinde getireceği araştırmacı tarafından belirtilmektedir. Dolayısıyla araştırmalar neticesinde bu politikanın aksayan ayağının yönetime bağlı siyasi bir kurumsallaşmadan kaynaklandığı ve politik iradeden bağımsız bir stratejinin geliştirilme gerekliliği açığa çıkmaktadır.

Dolayısıyla görsel analizler, anketler ve röportajlardan elde edilen verilere dayanan, önceki deneyimlerin uğradığı başarısızlıklardan yola çıkılan ve bu bölgenin sürdürülebilir gelişimi için tüm değişkenleri bir arada düşünen bir yönetim modeli önerisinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda Arabahmet Bölgesi için tüm veriler biraraya getirilerek analiz edildiğinde sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için sürdürülebilir finansman, sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri, sürdürülebilir kültür farkındalığı ve sürdürülebilir kullanım ortamı gibi dört temel başlığın ön plana çıktığı ve model önerisinin ana hatlarını oluşturması gerektiği tespit edilmiştir. Böylelikle araştırma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda sürdürülebilir bir strateji geliştirebilmek için;

- Aşağıdan yukarıya yaklaşım modeliyle geliştirilecek bir sürekli ve sürdürülebilir inisiyatif yapısı ve dolayısıyla yönetim kararları üzerinde etki ortamı yaratmanın sağlıklı bir sürdürülebilir gelişme ortamı için gerekli olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada politik yapıdan bağımsız inisiyatif

oluşumunun yukarıda belirtilen dört temel başlığın sürdürülebilir bir yapıya sahip olması için gerekliliği belirtilmiştir.

- Sürdürülebilir finansmanın sağlanabilmesi için kültürel pazarlama ortamının (kültürel mekan ve kültürel obje) ve geri beslemeli bütçe transfer modellerinin geliştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.
- Sürdürülebilir planlama ve uygulama süreçleri kapsamında yönetimlerin kararlarını etki altına alabilme, denetleme yönetim modeliyle tüm birey ve gruplar arasında bir denetleyici model geliştirme, kiraların yeniden düzenlenmesi ve herkese eşit davranış modeli geliştirme, yasa-dışı yerleşim gösteren kullanıcı gruplarına çözüm ortamı yaratma ve kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenerek sürdürülebilir gelişme stratejilerinin o yönde geliştirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.
- Sürdürülebilir kültür farkındalığı ile birlikte toplumsal/kültürel ve çevresel farkındalığın geliştirilmesi, bu konu kapsamında kamuoyu ve ortak değer yargılarının oluşturulmasının gerekliliği ve dolayısıyla bunun yeniden kurgulanması gereken eğitim modeliyle aşılabileceği saptanmıştır.
- Bölgenin potansiyeli ve saptanan problemler doğrultusunda, hem Kıbrıs genelinde eksikliği hissedilen sosyal yaşamın canlandırılmasının hem de toplumlararası sosyal yapı ve bağlantıların geliştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmış ve çözüm olarak, sürdürülebilir gelişimin sağlanabilmesi için kamusal bir yaşam kurgusu önerilmiştir.
- Yönetimin bölge üzerinde güçlü ve hedeflenen yoldan sapmayan bir politik iradeye sahip olması gerektiği saptanmıştır. Bu noktada yönetimin bir projeyi desteklemesi ve politikayı oluşturarak süreci başlatmasının yeterli olmadığı ortaya çıkmaktadır. Projenin sürekliliğini sağlayabilme adına atılan ilk adım ve yatırımın ardından sağlanması gereken ikincil veya üçüncül desteklerin en az ilk adım kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Bölgeye yapılan yatırımları sadece fiziksel müdahale boyutunda planlamanın yeterli olmadığı aynı zamanda sürdürülebilirliğin sosyo-kültürel, ekonomik ve yönetsel/organizasyonel boyutlarının da kapsamlı bir şekilde planlanmasının gerektiği saptanmıştır.
- Bölgedeki heterojen kullanıcı grubu gerçeğiyle yüzleşmeli ve bu doğrultuda stratejiler geliştirilmelidir. Bu noktada, bölgede yaşayan tüm kullanıcı gruplarının aile yapısı (demografik, sosyo-kültürel, ekonomik, vb.) ve ait oldukları kültürlerin (yaşam şekli, davranış, din, dil, inanç, vb.)

bir arada sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınması gerekliliği belirlenmiştir.

- Bölgeye sosyal yapı ve bağlantıları güçlü bireyleri yönlendirmenin tarihi bölgelerdeki canlılığı sağlama, sosyo-kültürel yaşamı kurgulama ve kaybedilen değeri geri kazandırma adına önemli bir konu olduğu saptanmış ve her sürdürülebilirlik gelişme stratejisinde dikkat edilmesi gereken bir konu olduğu ortaya çıkmıştır.
- Çalışma kapsamında belirtilen tüm değişkenlerin bir arada bütüncül bir şekilde planlanmasının önemi ortaya çıkartılmış ve sürdürülebilirlik değişkenlerinden herhangi birinin ihmal edildiği ortamlarda sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilemeyeceği analiz edilmiştir.

Bu noktada elde edilen sonuçlar üzerinden araştırma soruları yanıtlanmış olup fiziksel çevre ile o çevreyi kullanan toplum arasındaki ilişkilerin sürdürülebilirliği çok boyutlu bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen sürdürülebilir gelişme, değerlendirmesi yapılan bölgelerin verileri üzerinden bölgeye özgü değişkenlerin belirlenme ve bu doğrultuda elde edilen değişkenlerin modele adapte edilme süreçlerini kapsamakta olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak tarihi Arabahmet Bölgesi gibi bir çevrede yukarıda belirtilen dört temel başlığın sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için çok kritik bir konu olduğu vurgulanmaktadır. Bu araştırma kapsamında bulunan bileşenlerin ve oluşturulan model önerisinin diğer tarihi kentlerde sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve geliştirilmesi için hedeflenen model önerileri için bir ışık tutabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla Arabahmet Bölgesi'ne yönelik yapılması hedeflenecek olan çalışmalarda ilk olarak sürdürülebilirlik değişkenlerinin zamana göre değişim gösterebileceği göz önünde bulundurulmalı ve bu araştırma kapsamında belirtilen değişkenlerin sadece yön gösterici nitelikte olduğuna dikkat edilmelidir. Ayrıca, model önerisi içeriğinde belirtilen başlıkların geniş içeriklere sahip olduğu bilinmekte ve gelecekteki çalışmalar kapsamında detaylandırılmasının önemli bir konu olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak araştırma kapsamında belirtilen konuların ve model önerisi kapsamında öne çıkan bileşenlerin her biri kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Dolayısıyla tüm bu başlıklar detaylı bir şekilde ele alınması gereken kapsamları getirmekte ve böylelikle gelecekteki çalışmalara yön gösteren kavramları bünyesinde barındırmaktadır.

KAYNAKLAR

- Alpar, R.** (2004). *Kentsel Bütünleşme Sürecinde Sürdürülebilir Kentsel Yenileşme: Lefkoşa*, (doktora tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Anon.** (2003). Arabahmet Rehabilitasyon Proje Dokümanları.
- Asmar, JP. E., Ebohon, J. O. ve Taki, A.** (2012). Bottom-up Approach to Sustainable Urban Development in Lebanon: The Case of Zouk Mosbeh, *Sustainable Cities and Society*, 2, p.37-44.
- Avcı, A.** (2001). *Geleneksel Türk Evinde Süreklilik ve Kimlik Sorunu : Bursa Reyhan - Kayhan-Hanlar Bölgesinde bir Araştırma*, (yüksek lisans tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Bauen, R., Baker, B. ve Johnson, K.** (1996). Sustainable Community Checklist, 1st ed. Graduate School of Public Affairs, University of Washington Seattle: Northwest Policy Centre.
- Becker, E., Jahn, T. ve Stiess, I.** (1999). Exploring Uncommon Ground: Sustainability and the Social Sciences, in Becker, E., Jahn, T., *Sustainability and the Social Sciences*, Eds., London: Zed Books, p.4-14.
- Bizzarro, F. ve Nijkamp, P.** (1997). Integrated conservation of cultural built heritage, in P.S. Brandon et al. Eds., *Evaluation of the Built Environment for Sustainability*, London: E&FN Spon.
- Burton, E.** (2000). The compact city: just or just compact? A preliminary analysis, *Urban Studies*, 37, p.1969-2001.
- Castella, J.C., Quang, D.D. ve The´venot, P.** (2004). Toward new modes of governance of the research-development continuum to facilitate the dissemination of agricultural innovations in a mountainous province of northern Vietnam, *International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology*, 3(1-2), p.77-94.
- Castells, M.** (2000). Urban Sustainability in the Information Age, *Debates*, p.118-122.
- CEC.** (1990). Green Paper on the Urban Environment Commission of the European Communities, Brussels.
- Cernea, M. M.** (1993). Culture and Organization: the social sustainability of induced development, *Sustainable Development*, 1(2), p.18-29.
- Chambers, R.** (1997). *Whose reality counts? Putting the First Last*, London: Intermediate Technology Publications.
- Chavis, D. ve Wandersman, A.** (1990). Sense of community in the urban environment: A catalyst for participation and community development, *American Journal of Community Psychology*, 18, p.55-81.
- Chiu, R.L.H.** (2002). Social equity in housing in the Hong Kong Special Administrative Region: A social sustainability perspective, *Sustainable Development*, 10(3), p.155-162.

- Chiu, R.L.H.** (2003). Sustainable development, social sustainability and housing development: The experience of Hong Kong, in R. Forrest and J. Lee Eds., *Housing and Social Change: East-West perspectives*. London: Routledge, p.221–239.
- Chiu, R.L.H.** (2004). Socio-cultural Sustainability of Housing: A Conceptual Exploration, *Housing, Theory and Society*, 21(2), p.65-76.
- Cronin, V. ve Guthrie, P.** (2011). Alternative approaches to slum upgrading in Kibera, Nairobi, *Urban Design and Planning*, 164, p.129-139.
- Çahantimur, A.** (2007). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo-kültürel bir Yaklaşım: Bursa Örneği*, (doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çankır, H., Fındık, H., ve Koçak, Ö. E.** (2012). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Organizasyon Yönetimi, 1st International Conference on Sustainable Business and Transitions for Sustainable Development, 11-13 October, Turkey, Konya.
- Çavuşoğlu, B. ve Öngül, Z.** (2011). Bir Kültür Olarak Mimarlık: Lefkoşa Örneği, Proceedings of the 23. *Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi*, Bursa, p.519-524.
- Dağlı, U. U. ve İlkin, F.** (2001). Sessiz Adanın Sesli Kültürü, Işık Kitap Evi Yayınları, p.11.
- Dale, A., ve Bamford, C.** (1989). Social polarization in Britain 1973-82 evidence from the General Household Survey: A comment on Pahl's hypothesis, *International Journal of Urban and Regional Research*, 13, p.481-500.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. ve Brown, C.** (2011). The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability, *Sustainable Development*, 19, p.289-300.
- DETR.** (1999). A Better Quality of Life, Department of the Environment, Transport and the Regions, London.
- DETR.** (2001). Achieving a Better Quality of Life: Review of Progress Towards Sustainable Development, Government Annual Report 2000, London: HMSO.
- Doratlı, N.** (2000). *A model for conservation and revitalization of historic urban quarters in Northern Cyprus*, (doktora tezi), Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Doratlı, N., Hoşkara, O. Ş. ve Faslı, M.** (2004). An analytical methodology for revitalization strategies in historic urban quarters: A case study of the walled city of Nicosia, North Cyprus, *Cities*, 21(4), p.329–348.
- Doratlı, N., Hoşkara, O. Ş., Oktay, B. ve Faslı, M.** (2007). Revitalizing a declining historic urban quarters - The walled city of Famagusta, North Cyprus, *Journal of Architectural and Planning Research*, 24(1), p.65–88.
- Duncan, S. J.** (1981). Housing and Identity Cross Cultural Perspectives; Duncan, J., Introduction, London: Croom Helm Ltd.
- Eastaway, P. M. ve Støa, E.** (2004). Dimensions of housing and urban sustainability, *Journal of Housing and the Built Environment*, 19, p.1-5.

- Elkin, T., McLaren, D. ve Hillman, M.** (1991). Reviving the City: Towards Sustainable Urban Development, Friends of the Earth, London.
- Elliott, A.,J.** (1994). An Introduction to Sustainable Development, The Developing World, London: Routledge.
- Erkman, U.** (1982). Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, Gümüşsuyu: ITU Matbaası, p.4-44.
- EU.** (2004). Urban Design for Sustainability. Final Report of the Working Group on Urban Design for Sustainability to the European Union Expert Group on the Urban Environment', EU Expert Group on Urban Design for Sustainability, Alındığı tarih: 11.10.2013, adres: http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/0404final_report.pdf
- Godschalk, D.R.** (2004). Land use planning challenges: Coping with conflicts in visions of sustainable development and livable communities. *Journal of the American Planning Association*, 70(1), p.5-13.
- Güvenç, B.** (1979). İnsan ve Kültür, Üçüncü Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Hamnett, C.** (1994). Social Polarisation in Global Cities: Theory and Evidence, *Urban Studies*, 31, p.401-424.
- Hançerlioğlu, O.** (1996). Toplumbilim Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hart, M.** (1995). Guide to Sustainable Community Indicators, Ipswich, Maine: QLF/Atlantic Center for Environment.
- Haughton, G. ve Hunter, C.** (1994). Sustainable Cities, Regional Policy and Development Series, 7, p.15-20, 24-27, 40, London: Jessica Kingsley Pub.
- Hediger, W.** (2000). Sustainable Development and Social Welfare, *Ecological Economics*, 32, p.481-492.
- HM Government.** (2005). Securing the Future: Delivering UK Sustainable Development Strategy, London: HMSO.
- Ikerd, J.** (2012). The Essentials of Economic Sustainability, United States: Kumarian Press.
- Innes, J.** (1990). Knowledge and Public Policy: The Search for Meaningful Indicators, New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Judge, W. ve Douglas, T.** (1998). Performance Implications of Incorporating Natural Environmental Issues Into The Strategic Planning Process: An Empirical Assessment, *The Journal of Management Studies*, 35(2), p.241-262.
- Karabey, H.** (1980). Kent Olgusu. İstanbul: Kent Basımevi.
- Keleş, R.** (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 2. baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, p.112.
- Keleş, R. ve Hamamcı, Ç.** (1998). Çevrebilim, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kemeny, J.** (1992). Housing and Social Theory, London: Routledge.
- Kıray, M.B.** (1964). Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, Başbakanlık D.P.T., Ankara.
- Kongar, E.** (1972). Toplumsal Değişme, Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Kongar, E.** (1982). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuban, D.** (2000). Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, İstanbul: Yem Yayın Evi.
- Lefkoşa Türk Belediyesi (LTB).** (t.y.). Arabahmet Bölgesi'nde Mülklerin Durumunu Gösteren Paftalar.
- Maclaren, V. V.** (1996). Urban sustainability reporting, *Journal of the American Planning Association*, 62(2), p.184–203.
- Mitchell, G.** (2000). Indicators as Tools to Guide Progress on the Sustainable Development Pathway, in *Sustaining Human Settlements, A Challenge for the New Millenium*, Eds., Lawrence, R., Urban International Press, Great Britain. p.69-80
- Mollenkopf, J.H. ve Castells, M.** (1991). *Dual City : Restructuring New York*, New York: Russell Sage Foundation.
- Murdie, R. A.** (2004). House as “Home” as a Measure of Immigrant Integration: Evidance from the Housing Experiences of New Canadians in Greater Toronto Study, ENHR Conference, July 2nd – 6th 2004, Cambridge.
- Musterd, S.** (1994). A Rising European Underclass?, *Built Environment*, 20(3), (special issue).
- Musterd, S., Priemus, H. ve Kempen R. V.** (2010). Towards Undivided Cities: The Potential of Economic Revitalisation and Housing Redifferentiation, p.573-584.
- Nalçakan, M.** (1993). *Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansıması ve Eskişehir Örneği*, (doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- O'Hara, S.** (1999). Community based urban development: A strategy for improving social sustainability, *International Journal of Social Economics*, 26, p.69–93.
- Ocakçı, M. ve Southworth, M.** (1995). Elements of Urban Identity: The Case of the Beykoz District of Istanbul”, IURD, Working Paper 650, University of California, Berkeley.
- Oktay, B.** (2005). *A model for measuring the level of sustainability of historic urban quarters: Comparative case studies of Kyrenia and Famagusta in North Cyprus*, (doktora tezi), Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Oktay, D.** (2001), Kentsel Tasarımın Kuramsal Çerçevesine Güncel Bir Bakış: Kentlerimiz, Yaşam Kalitesi Ve Sürdürülebilirlik, *Mimarlık*, 302, p.45-49.
- Öngül, Z.** (2012). Analysing the City Identity of Nicosia from a Historical Perspective: External Effects, Solutions Proposed, *Social and Behavioral Sciences*, 35, p.284-292.
- Pahl, R.E.** (1984). *Divisions of Labour*, Oxford: Blackwell.
- Papadakis, Y.** (2006). Nicosia after 1960: A River, A Bridge and a Dead Zone, *Global Media Journal: Mediterranean Edition*, 1(1), p.1-16.
- Polese, M. ve Stren, R.** (2000). The Social Sustainability of Cities; Diversity and Management of Change, Toronto: University of Toronto Press.

- Power, A.** (2004). Sustainable Communities and Sustainable Development: A Review of the Sustainable Communities Plan, CASEreport 23. Centre for Analysis of Social Exclusion, London: London School of Economics and Political Science.
- Pugh, C.** (1996). Sustainability and Sustainable Cities, in *Sustainability, the Environment and Urbanization*, London: Earthscan, p.135-178.
- Pulhan, H.** (1997). *Influence of the Cultural Factors on Spatial Organization of the Traditional Turkish House of Lefkoşa*, (yüksek lisans tezi), Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Ramanujam, V., Venkatraman, N. ve Camillus, J.** (1986). Multi-Objective Assessment of Effectiveness of Strategic Planning: A Discriminant Analysis Approach, *Academy of Management Journal*, 29(2), p.347-372.
- Rapoport, A.** (1969). *House Form and Culture*. Englewood Cliff, N.J.: Prentice Hall.
- Rapoport, A.** (2001). Theory, Culture and Housing, *Housing Theory and Society*, 17, p.145-165.
- Reboratti, C.** (1999). Territory, Scale and Sustainable Development , in *Sustainability and the Social Sciences*, Eds., Becker, E., Jahn, T., London: Zed Books, p.207-222.
- Sachs, I.** (1999). Social Sustainability and Whole Development : Exploring the Dimensions of Sustainable Development, in *Sustainability and the Social Sciences*, Eds., Becker, E., Jahn, T., London: Zed Books, p.25-36.
- Salama, A. M. A.** (2000). Cultural sustainability of historic cities: Notes on conservation projects in Old Cairo, in: IAPS-16, IAPS 2000 Conference, METROPOLIS 21st Century, Cities, Social Life, and Sustainable Development.
- Sanoff, H.** (1990). Participatory Design: Theory & Techniques, USA: Bookmasters.
- Schusky, E. L. ve Culbert, T. P.** (1973). *Introducing Culture*, N.J.: Prentice Hall.
- Scubeler, P.** (1996). Participation and partnership in urban infrastructure management, The World Bank Group, Alındığı tarih: 16.11.2013, adres: <http://www.wds.worldbank.org>
- Sherlock, H.** (1990). *Cities are Good for Us: The Case for Close Knit Communities, Local Shops and Public Transport*, London: Paladin.
- Shultz, N. C.** (1979). *Genius Loci, towards a phenomenology of architecture*. New York: Rizzoli International Publications.
- Sönmez, N.** (1990). Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınma Türkiye'nin Durumu Ve Sorunları, Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı 29-30 Kasım 1989, Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, p.100.
- Speth, J.G.** (2002). The Global Environmental Agenda: Origins and Prospects" in *Commentson Global Environmental Governance: Options and Opportunities*, Eds., Esty, D.C., Ivanova, M.H., Yale Center for Environment and Policy, USA: F&E's Publ.
- Stead, W. ve Stead, J.** (1995). An Empirical Investigation of Sustainability Strategy Implementation in Industrial Organizations, *Research in Corporate Social Performance and Policy Supplement*, 1, p.43-66.

- Sustainable Historic Towns - Urban Heritage as an Asset of Development (SuHiTo).** (2006). Project Report. Oy Painotalo tt-urex Ab Porvoo, Finland. ISBN 951-616-141-3.
- Taşcıoğlu, M.** (2013). Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekan, İstanbul: Ofset Yapımevi.
- TemaNord.** (2003). Baltic Sea Region Co-operation on Sustainable Urban Heritage Management: Activities of the Working Group Sustainable Historic Towns 2001-2002. TemaNord Report: 565 Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
- Thaman, K. H.** (2002). Shifting Sights: The cultural challenge of sustainability, *Higher Education Policy*, 15(2), p.133-142.
- Tiesdell, S., Oc, T. ve Health, T.** (1996). Revitalizing Historic Urban Quarters, London: Architectural Press.
- Turgut, H.** (1990). *Kültür - Davranış - Mekan etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem*, (doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Ulaş, U.** (1990), *Arabahmet Morfolojisi*, (yüksek lisans tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- UN Habitat.** (2012). Sustainable Housing for Sustainable Cities: A Policy Framework for Developing Countries. Kenya: Nairobi Press.
- UNCHS** (1996). An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements 1996, United Nations Centre for Human Settlements, Kenya: Nairobi Press.
- Uygur, N.** (1984). Kültür Kavramı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Uzzell, D., Pol, E. ve Badenas, D.** (2002). Place Identification, Social Cohesion, and Environmental Sustainability, *Environment and Behavior*, 34(1), p.26-53.
- Vehbi, O. B. ve Hoşkara, Ö. Ş.** (2009). Model for Measuring the Sustainability Level of Historic Urban Quarters, *European Planning Studies*, 17(5), p.715-739.
- Voula, M.** (2005). Sustainable development, energy and the city: A civilization of concepts and actions, New York: Springer Science-Business Media.
- Walker, A. ve Walker, C.** (1987). *Divided Britain*, London: Child Poverty Action Group.
- Wilson, C., Smith, B. ve Dunn, P.** (2007). A Guide to Developing a Sustainability Strategy and Action Plan, UK: Futureprint Limited.
- Wilson, W.J.** (1987). The Truly Disadvantaged: the Inner City, the Underclass, and Public Policy, Chicago: University of Chicago Press.
- World Commission on Environment and Development (WCED).** (1987). Our Common Future, *The Brundtland Report*, Oxford: Oxford University Press.
- Yılgin, A.** (2002). *Kıbrıs-Lefkoşa Arabahmet Bölgesinin İnsan-Çevre Etkileşimi Açısından İncelenmesi*, (yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Yiftachel, O. ve Hedgcock, D.** (1993), Urban social sustainability: The planning of an Australian City, *Cities*, 11, p.139-157.

EKLER

EK A: Kullanıcılar ile Anket Formu

EK A1: Röportaj Soruları

EK B: Görsel/Fiziksel Değerlendirme

EK C: Araştırma Kapsamında Elde Edilen Dokümanlar

EK A

ARABAHMET BÖLGESİ'NDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DEĞİŞKENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket Çalışması Arabahmet Bölgesi'ndeki çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel durumu ölçebilmek ve değerlendirebilmek için oluşturulmuştur. Elde edilen veriler baz alınarak Arabahmet Bölgesi için sürdürülebilir bir gelişim stratejisi önerilecektir. Bu kapsamda sorular Arabahmet Bölgesinde yaşayan, çalışan ve bölgeyi çeşitli zaman aralıklarında ziyaret eden tüm kullanıcı grupları düşünülerek hazırlanmıştır.

Lütfen, size en yakın cevabı 1'den 5 kadar değerlendiriniz (x).

1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3:Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum,
4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum

A. FİZİKSEL DEĞİŞKENLER

A1. Bölgedeki binaların fiziksel durumu iyidir.	1	2	3	4	5
A2. Kullandığım bina ihtiyaçlarımı en iyi şekilde karşılamaktadır.	1	2	3	4	5
A3. Bölgedeki tarihi binalar yeterli seviyede korunmaktadır.	1	2	3	4	5
A4. Bölgede yenilenen tarihi binalarda yerel sarı taş ve geleneksel inşaat teknikleri kullanılmaktadır.	1	2	3	4	5
A5. Arabahmet Bölgesindeki konutlarda güneş enerjisi (güneş ışınlarını toplayan paneller) kullanılmaktadır.	1	2	3	4	5
A6. Bölge yeterli derecede aydınlatılmaktadır.	1	2	3	4	5
A7. Arabahmet Bölgesinde yeterli sayıda yeşil alan bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
A8. Bölgede bulunan sokaklar, meydanlar, yeşil alanlar temiz ve sağlıklı alanlardır.	1	2	3	4	5
A9. Arabahmet Bölgesinin Kirlilik Seviyesi (ses, su, hava, görüntü) rahatsız edici seviyelerde değildir.	1	2	3	4	5
A10. Bölgenin asker ve tel sınırlarla kuşatılmış olması beni rahatsız etmiyor.	1	2	3	4	5
A11. Bölgede tüm günlük ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum.	1	2	3	4	5
A12. Bölgede çok sayıda ofis, dükkan, restoran, cafe gibi farklı işletmeler bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
A13. Bölgede eğitim, sağlık, sosyal, kültürel gibi yeterli sayıda farklı işlev ve aktiviteler bulunmaktadır.	1	2	3	4	5

A14. Bölgede farklı türlerde vakit geçirebileceğim sokak, meydan, park gibi alanlar bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
A15. Bölgede bulunan meydanlarda, sokaklarda, parklarda vakit geçiriyorum.	1	2	3	4	5
A16. Arabahmet Bölgesinde birden çok amaca hizmet eden binalar bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
A17. Bölgede kaldırım ve yollar iyi bir şekilde düzenlenmiştir.	1	2	3	4	5
A18. Arabahmet Bölgesine motorlu araç, bisiklet ve yaya yoluyla kolaylıkla ulaşım sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
A19. Bölgeye toplu taşıma kullanarak kolaylıkla erişebiliyorum.	1	2	3	4	5
A20. Arabahmet Bölgesi bisiklet ve yaya trafiğine elverişlidir.	1	2	3	4	5
A21. Arabahmet Bölgesinde yeterli sayıda araç park yeri bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
A22. Çalıştığım yer ile yaşadığım yer bir birine yakındır.	1	2	3	4	5

B. SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞKENLER

B1. Arabahmet Bölgesinde suç işlenmemektedir.	1	2	3	4	5
B2. Arabahmet Bölgesinin güvenli bir yer olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
B3. Bölgede bolluk, rahatlık ve ferah içinde bir yaşam vardır.	1	2	3	4	5
B4. Arabahmet bölgesininin tarihi ve kültürel özellikleri bu çevrede vakit geçirme, yaşama, çalışma nedenlerimden en önemlisidir.	1	2	3	4	5
B5. Yaşadığım yer veya İşyerimin bu bölgede bulunmasının sebebi şehre göre kiraların daha uygun olmamasıdır.	1	2	3	4	5
B6. Arabahmet Bölgesinde çeşitli sanat, müzik ve edebiyat etkinliklerine katılıyorum.	1	2	3	4	5
B7. Bölgede faaliyet gösteren yerel veya gönüllü organizasyonlarda görev alıyorum.	1	2	3	4	5
B8. Lefkoşada yaşayan Türkiyeli arkadaşlarımla sıklıkla görüşürüz.	1	2	3	4	5
B9. Lefkoşada yaşayan Kıbrıslı arkadaşlarımla sıklıkla görüşürüz.	1	2	3	4	5
B10. Bölgede yaşayanlarla gelir düzeylerimiz birbirine yakındır.	1	2	3	4	5
B11. Bölge içinde yaşayan herkese eşit imkanlar sunmaktadır.	1	2	3	4	5

B12. Arabahmet Bölgesinde kendimi barışçıl bir ortamda hissetmekteyim.	1	2	3	4	5
B13. Bölgede sıkı komşuluk ilişkileri vardır.	1	2	3	4	5
B14. Arabahmet Bölgesi benim yaşam şeklime en uygun bölgedir.	1	2	3	4	5
B15. Arabahmet Bölgesi arkadaşlarımla sıklıkla gelip vakit geçirdiğim bir bölgedir.	1	2	3	4	5
B16. Arabahmet Bölgesi benim için pek çok anıyı biriktirdiğim özel bir anlam ifade etmektedir.	1	2	3	4	5
B17. Arabahmet Bölgesi kendimi ait hissettiğim bir yerdir.	1	2	3	4	5
B18. Kendimi Arabahmet dışında bir yerde hayal edemiyorum.	1	2	3	4	5
B19. Arabahmet Bölgesinin bugünkü halinden memnunum.	1	2	3	4	5
B20. Mahallede yaşayan kişilerden memnunum.	1	2	3	4	5
B21. Arabahmet Bölgesindeki binalara yapılan güncel müdahalelerden memnunum.	1	2	3	4	5

C. EKONOMİK DEĞİŞKENLER

C1. Arabahmet Bölgesinde işsizlik sorunu bulunmamaktadır.	1	2	3	4	5
C2. Aylık gelir seviyemden memnunum.	1	2	3	4	5
C3. Arabahmet Bölgesine yerel ve yabancı turistler gelmektedir.	1	2	3	4	5
C4. Arabahmet Bölgesinde turisti çekecek yeterli sayıda aktivite (eğlence, dinlenme, kültür, vb.) bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
C5. Bölgede yerel el sanatlarına yönelik üretim bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
C6. Arabahmet Bölgesinde kullandığım ve çevrede gördüğüm binaların bakımıyla ilgilenilmiştir.	1	2	3	4	5
C7. Yerel Yönetim Arabahmet Bölgesinin bakımı için yeterli bütçe ayırmaktadır.	1	2	3	4	5
C8. Arabahmet bölgesinde altyapı (su, elektrik, kanalizasyon, vb.) sorunları yoktur.	1	2	3	4	5
C9. Yerel Yönetim bölgede denetleme faaliyetlerini sürdürmektedir.	1	2	3	4	5

D. KİŞİSEL BİLGİLER:

D1. Yaş:	-18-24	-25-34	-35-44	-45-54	-55-64	-65+
----------	--------	--------	--------	--------	--------	------

- D2. Cinsiyet: -Kadın -Erkek
- D3. Öğrenim Durumu : -İlkokul -Ortaokul -Lise -Üniversite -Y.lisans/ Doktora
- D4. Meslek: -Serbest Meslek -Memur -İşçi -Emekli -İşsiz -Diğer
- D5. Uyuğunuz: -Türk -Kıbrıslı Türk
- D6. Medeni Durum: -Bekar -Evli -Boşanmış
- D7. Araç sahibi misiniz? -Hayır -Evet (.....adet)
- D8. Aylık gelir seviyeniz? -0-500TL -501-1000TL
-1001-1500TL -1501-2000TL -+2001TL
- D9. Konut sahipliği: -Ev sahibi -Kiracı(.....TL)
- D10. Konutta yaşayan kişi sayısı:.....
- D11. Konutunuzun m2'si:
- D12. Kaç senedir bu bölgede yaşamaktasınız? -1-5 -6-10 -11-15 -16-20 -+21

E. KURUMSAL BİLGİLER: *(sadece bölgede çalışanların doldurması gerekmektedir)*

- E1. Kurum :(not : belirtmek isteğe bağlıdır)
- E2. Kuruluş Yılı :
- E3. Bölgede kaç yıldır hizmet vermektedir? -1-5 -6-10 -11-15 -16-20 -+21 yıl
- E4. İşletme'nin İşlevi :
- E5. Mekan/Ofis sahipliği: -Mekan sahibi -Kiracı(.....TL)
- E6. Mekanda/Ofiste çalışan kişi sayısı:

EK A1

YEREL YÖNETİM YETKİLİLERİ VE PROFESYONELLER İLE ANKET FORMU

A. KİŞİSEL BİLGİLER:

A1. İsim :(not : isim belirtmek isteğe bağlıdır)

A2. Yaş :

A3. Kurum :

A4. Görev:

A5. Görevde bulunma süresi :

A6. Meslek :

Araştırma kapsamında sizden açık uçlu soruları yanıtlamanız rica edilmektedir.

SORULAR:

B1. Sizce Yerel Yönetim Arabahmet Bölgesinin Sürdürülebilir Gelişimi için nasıl bir Politika izlemelidir? Ne gibi taktiksel (ateşleyici) müdahaleler yapmalıdır?

B2. Arabahmet Bölgesindeki yapıların yönetsel açıdan denetlenmesi ve alanda gözlemlenen kullanıcı müdahaleleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

B3. Arabahmet Bölgesinin günümüzdeki durumu gözlemlendiğinde, sizce geçmişte Yerel Yönetim hangi kriterleri uygulamada yada sürdürülebilir kılmada yetersiz kalmıştır?

B4. Bölgedeki yapıların çağdaş yaşam koşullarını karşıladığını düşünüyor musunuz? Sizce hangi koşulların sağlanması durumunda bölgeye insan akışı sağlanabilir?

C. PLANLANAN YÖNETİM STRATEJİSİ HAKKINDA SORULAR:

Arabahmet Geliştirme Şirketi 2004-2006 yılları arasında aktif olup bazı politik nedenlerden dolayı işlevini yitiren ve 2014 yılından itibaren tekrardan hayata geçirilmesi düşünülen bir yönetim politikasıdır. Şirketin öncelikli hedefleri, Arabahmet bölgesinin sosyal ve ekonomik boyutunun araştırılmasını sağlama ve

bölgede Belediye'nin kullanımında olan mülkler üzerinden elde edilecek yer ve kira gelirlerini finansman olarak Arabahmet Bölgesinde geliştirilecek olan iyileştirme çalışmalarına aktarmaktır.

C1. Sizce daha önce politik sebeplerden dolayı aksayan Arabahmet Geliştirme Şirketi politikasının yeniden hayata geçirilmesi ne derece sürdürülebilir bir gelişmedir? Hayata geçirilmesi düşünülen politika hangi tür girişimler ile sürdürülebilir kılınabilir?

C2. Sizce Yönetim Sürdürülebilir bir finansman elde edebilme açısından elinde bulundurduğu çözüm önerisi (Arabahmet Geliştirme Şirketi) yeterli midir? Ek olarak ne tür girişimlerde bulunması elde edilecek finansmanın artırılması açısından önemlidir?

C3. Şirketin daha önceden belirlediği ve yukarıda belirtilen misyon ve amaçları yeterli midir? Sizce ne tür değişikliklerin yapılması ön görülmelidir?

EK B

1. Bina Bilgileri:

Bina No: 3 Yapım Yılı: 1893 Sokak Adı: Mehmet Hüseyin Sk.
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: 2 Bina İşlevi: Konut

Mehmet

Şekil B.1 : Mehmet Hüseyin sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 4A Yapım Yılı: - Sokak Adı: Şerabioğlu Sk.

Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.2 : Şerabioğlu sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 7 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Şerabioğlu Sk

Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.3 : Şerabioğlu sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: _-_ Yapım Yılı: _-_ Sokak Adı: _-_
Kat Sayısı: _-_ Oda Sayısı: _-_ Bina İşlevi: Çocuk Parkı

Şekil B.4 : Çocuk parkının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 46 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Salahi Şevket Sk.
Kat Sayısı: 1 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.5 : Salahi Şevket sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 0 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Beliğ Paşa Sk.
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.6 : Beliğ Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1. Bina Bilgileri:

Bina No: 27 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Şevket Sk.
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: 5 Bina İşlevi: Konut

Salahi

Şekil B.7 : Salahi Şevket sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 21 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Zahra Sk.
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.8 : Zahra sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 1 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Mahmut Paşa Sk.
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.9 : Mahmut Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 43

Yapım Yılı: -

Beliğ

Sokak Adı: Paşa Sk.

Kat Sayısı: 1

Oda Sayısı: -

Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.10 : Belig Paşa sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1. Bina Bilgileri:

Bina No: 78 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Tanzimat Sk.

Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: 5 Bina İşlevi: Atölye/ Galerî

Şekil B.11 : Tanzimat sokaktaki yapının fiziksel durumu.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 35 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Tanzimat Sk.

Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.12 : Tanzimat sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1. Bina Bilgileri:

Bina No: 4 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Müftü
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: 5 Bina İşlevi: Konut

Şekil B.13 : Müftü Hacıali sokaktaki yapının fiziksel durumu-1.

1. Bina Bilgileri:

Bina No: 8 Yapım Yılı: 1921 Sokak Adı: Müftü
Kat Sayısı: 2 Oda Sayısı: 4 Bina İşlevi: Konut

Şekil B.14 : Müftü Hacıali sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 40 Yapım Yılı: - Sokak Adı: Zahra Sk.
Kat Sayısı: 1 Oda Sayısı: - Bina İşlevi: Kullanılmıyor

Şekil B.15 : Zahra sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

1.Bina Bilgileri:

Bina No: 5A

Yapım Yılı: -

Sokak Adı: Mehmet Hüseyin Sk.

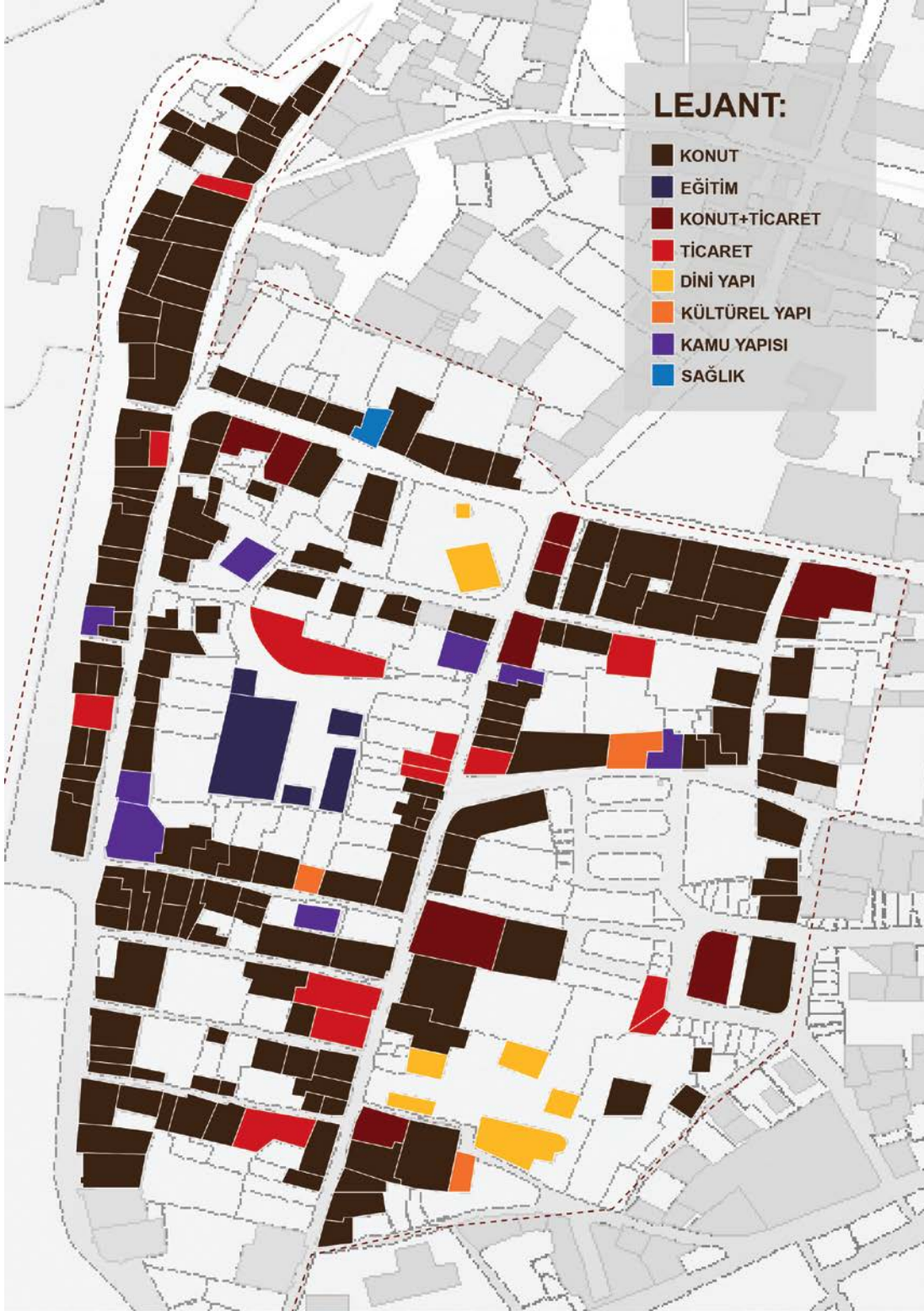
Kat Sayısı: 2

Oda Sayısı: -

Bina İşlevi: Kültür Evi

Şekil B.16 : Mehmet Hüseyin sokaktaki yapının fiziksel durumu-2.

Şekil B.17 : Arazi kullanım analizi.

Şekil B.18 : Kat yükseklik analizi.

128

Çizelge C.1 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-1 (Anon, 2003).

		NICOSIA MASTER PLAN - INDEX FOR PROJECTS		DATE 22 Sept 2003	PROJECT NO 206
IDENTIFICATION OF PROJECT			DESCRIPTION OF PROJECT		
PROJECT TITLE	Arabahmet Rehabilitation Project			Restored for a housing unit. Later adapted as an office. It has a medium size courtyard. Number of storeys is two. Building materials are wood, sandstone and mud brick.	
LOCATION	Plot 130-131				
IMPLEMENTING AGENCY	Nicosia Turkish Municipality				
CONTRACT NO	-				
FUNDED BY	Nicosia Turkish Municipality credit of O.I.C.C				
IMPLEMENTED THROUGH	Nicosia Turkish Municipality				
START DATE	07/04/1993				
COMPLETION DATE	10/03/1994				
STATUS	SUBMITTED FOR APPROVAL	UNDER PREPARATION	READY TO BE IMPLEMENTED	CURRENTLY UNDER IMPLEMENTATION	COMPLETED
AIMS OF PROJECT					
PROJECT COORDINATOR	Ahmet Savas Orek (Town Planner - Head of the Town Planning Department)				
PROJECT TECHNICAL TEAM	Gul Oztek (Architect)				
	Hulya Davulcu (Architect)				
	Ali Caglar (Civil Engineer)				
	Ali Guralp (Civil Engineer)				
BUDGET AND FINANCE					
TOTAL COST	63,391 CYP				
FUNDS PROVIDED BY	63,391 CYP				
ACHIEVEMENTS OF PROJECT					
Successful since it has been used by the health section of Nicosia Turkish Municipality. A lot of Nicosia citizens visit Arab Ahmet since they have to go to the health section.					

Çizelge C.2 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-2 (Anon, 2003).

		NICOSIA MASTER PLAN - INDEX FOR PROJECTS				DATE 22 Sept 2003	PROJECT NO 202
		DESCRIPTION OF PROJECT					
PROJECT TITLE		Arabahmet Rehabilitation Project					
LOCATION		Plot 162-163					
IMPLEMENTING AGENCY		Nicosia Turkish Municipality					
CONTRACT NO		Project 90 / CY / CYP / 271 / H					
FUNDED BY		USAID/UNDP					
IMPLEMENTED THROUGH		UNOPS					
START DATE		25/09/1989					
COMPLETION DATE		05/07/1991					
STATUS		SUBMITTED FOR APPROVAL	UNDER PREPARATION	READY TO BE IMPLEMENTED	CURRENTLY UNDER IMPLEMENTATION	COMPLETED	
		ADVISOR AND TECHNICAL STAFF					
PROJECT COORDINATOR		Ahmet Savas Orek (Town Planner- Head of the Town Planning Department)					
PROJECT TECHNICAL TEAM		Boleslav Lucki (Architect) Gul Oztek (Architect) Ismail Karas (Civil Engineer)					
		BUDGET AND FINANCE					
TOTAL COST		143,826 CYP (included plot 148 and plot 135 restoration)					
FUNDS PROVIDED BY		143,826 CYP					
		ACHIEVEMENTS OF PROJECT					
		They were settled three family in that house but now seems that it is not a successful achievement at the end. One of family is not living here, other one is given through the political act and the last one was a correct application. She is an old lady who had lived in the theatre building before it restored. Now only that old lady is living in that restored house.					

Çizelge C.3 : Arabahmet rehabilitasyon proje dokümanı-3 (Anon, 2003).

		NICOSIA MASTER PLAN - INDEX FOR PROJECTS				DATE	PROJECT NO
						22 Sept 2003	203
		IDENTIFICATION OF PROJECT		DESCRIPTION OF PROJECT			
PROJECT TITLE	Arabahmet Rehabilitation Project		Restoration of a building as a cultural center. It was designed as a two separate cultural building unit. Small courtyard designed to have an entrance from Tanzimat street. One room designed as a small coffee shop at the wide side wall of the west part of the building thought as a sitting place for this coffee shop.				
LOCATION	Plot 135						
IMPLEMENTING AGENCY	Nicosia Turkish Municipality						
CONTRACT NO	Project 90 / CY / CYP / 271 / H						
FUNDED BY	USAID/UNDP						
IMPLEMENTED THROUGH	UNOPS						
START DATE	01/09/1990						
COMPLETION DATE	05/07/1991						
STATUS	SUBMITTED FOR APPROVAL	UNDER PREPARATION	READY TO BE IMPLEMENTED	CURRENTLY UNDER IMPLEMENTATION	COMPLETED		
	ADVISOR AND TECHNICAL STAFF						
	AIMS OF PROJECT						
	To bring the cultural activity intense building and attract the other people from the other residence of the Nicosia to the Arab Ahmet area.						
PROJECT COORDINATOR	Ahmet Savas Orek (Town Planner - Head of the Town Planning Department)						
PROJECT TECHNICAL TEAM	Boleslav Lucki (Architect)						
	Gul Oztek (Architect)						
	Ismail Karas (Civil Engineer)						
		Umit Karagozlu (Technician)					
BUDGET AND FINANCE							
TOTAL COST	143.826 cyp	included plot 148,162-163					
FUNDS PROVIDED BY	143.826 cyp						
		ACHIEVEMENTS OF PROJECT					
		The building is using a Flower House Cafe&Bar. It attracts the intellectual people to bring to this building and to the area.					

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Erman Berkay

Doğum Yeri ve Tarihi: Gazimağusa, 2 Ekim 1989

Adres: Şair Nedim Caddesi, Hattat Tahsin Sokak No:14/2, Beşiktaş / İstanbul

E-Posta: ermanberkay@outlook.com

Lisans: Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Mesleki Deneyim ve Ödüller: 2010/2011 Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Bölümü En iyi Mezuniyet Projesi Ödülü ve En iyi Mezuniyet Projesi Sunum Ödülü.